

พระธรรมเทศนา ปุจฉาวิสัชนา

เรื่อง

อุโบสถศีล

แสดงที่สถานีวิทย์ ๐๗ จังหวัดจันทบุรี

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓

พระครูอุดมสุตกิจ

วัดสิงห์บางกะจะ อ. เมืองจันทบุรี จ. จันทบุรี

รวมและพิมพ์แจกเป็นธรรมทานครั้งแรก

ท
294.304
พ322พ

จำนวน ๒๐๐๐ เล่ม

เมื่อวันที่ ๑ เดือน ก. ค พ.ศ. ๒๕๑๖

พระธรรมเทศนา ปุจฉาวิสัชนา

เรื่อง

อุโบสถศีล

แสดงที่สถานวิทย์ ๐๗ จังหวัดจันทบุรี

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

๑๒๗ ๖๐๘๙๕๓

พระครูอุดมสุตกิจ

วัดสิงห์บางกะจะ อ. เมืองจันทบุรี จ. จันทบุรี

รวบรวมและพิมพ์แจกเป็นธรรมทานครั้งแรก

จำนวน ๒๐๐๐ เล่ม

เมื่อวันที่ ๑ เดือน ก. ค. พ.ศ. ๒๕๑๖

หนังสือพิมพ์รายวัน
ฉบับเช้า

เลขห้อง

๒๕๖๕

เลขหมู่

๒๙๔.๓๐๔

๗ 322๗

เลขทะเบียน

๗.๖๐ ๗. ๗๕๗๗๗/๗ (๕)

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111013941362

หนังสืออุโบสถศีลเล่มนี้

พันเอกชำนาญ—คุณนายสุพัตรา สรณคมน์ ช่วยรับเป็นธุระ
จัดการพิมพ์ โดยได้รับความกรุณาจาก พันเอกสุข เจริญรัตน์ และ
มหาพจน์ศักดิ์ สุนทรวิสุทธิ อนุศาสนาจารย์กองทัพบก ตรวจทาน
ตัด ต่อ เติม แก้ไขข้อความที่ขาดตกบกพร่องให้สมบูรณ์

อาตมาขออนุโมทนา ขอบพระคุณท่านที่กล่าวนามมาแล้ว
ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผู้เรียบเรียง)

พระครูอดม สุตกิจ
ผู้เรียบเรียง

คำนำ

หนังสืออุโบสถศีลเล่มนี้ สำเร็จรูปเป็นเล่มขึ้นมาได้ เพราะอาศัยพระเดชพระคุณท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่ (พระราชจันทกวี) อดีตเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี วัดโบสถ์เมืองเป็นต้นเหตุ

เรื่องมีอยู่ว่า พระมหาสุธรรม โอภาโส เจ้าอาวาสวัดคานรูด อ. บลึง จ. จันทบุรี จะสร้างอุโบสถหลังใหม่แทนหลังเก่าที่ทรุดโทรม ได้ไปอาราธนาอาตมาให้ช่วยแสดงพระธรรมเทศนาที่สถานวิทยุ ๐๗ จังหวัดจันทบุรี เพื่อนำเงินจากท่านผู้มีจิตศรัทธาบูชาธรรม ไปสร้างอุโบสถวัดคานรูด อาตมาพิจารณาแล้วเห็นว่าได้รับประโยชน์ ๒ ประการคือ

๑. มีโอกาสได้นำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์แก่ท่านสาธุชนผู้สนใจในการฟังธรรม

๒. เงินที่ได้จากการบูชาธรรม นำไปสร้างอุโบสถ ซึ่งเป็นถาวรวัตถุสำคัญในพระพุทธศาสนา อาตมาจึงรับอาราธนาด้วยความยินดีและเต็มใจ เพราะเป็นประโยชน์ ๒ ประการดังกล่าวแล้ว

กำหนดการแสดงพระธรรมเทศนา อาทิตย์ละ ๑ ครั้ง ๆ ละ ๑ ชั่วโมง การแสดงพระธรรมเทศนา ๒ ปีกว่า ๆ จึงยุติการแสดงธรรม อาตมาถามพระมหาสุธรรมว่า ได้เงินบูชาธรรมเท่าไร พระมหาสุธรรมบอกอาตมาว่า หนึ่งแสนกว่าบาท

ในวันอาทิตย์ของวันหนึ่ง ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ออกพรรษาแล้ว หลังที่อาตมาและพระมหาสุธรรมแสดงพระธรรมเทศนาที่สถานวิทยุ ๐๗ จบแล้ว ไปที่วัดโบสถ์เมือง เพื่ออาราธนาท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่ ไปแสดงพระธรรมเทศนางานประจำปีวัดหนึ่ง เมื่อท่านพ่อเจ้าคุณเห็นอาตมาทั้ง ๒ ท่าน ย่อมตอมนรบกอนทนททงทอาตมาทั้งสองยังมีได้กราบคารวะ ท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่พูดว่า

เออคุณเทศน์กันดีมาก เทศน์เบื้องต้น ๆ อย่างนั้นแหละดี ผู้แรกเริ่มเข้ารักษาอุโบสถศีล จะได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติแนวเดียวกันโดยทั่วไป

อาตมาดีใจมากที่ท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่ชมว่าเทศน์ดี เพราะสมัยเมื่อท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่ยังมีชีวิตอยู่ ท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่เป็นนักเทศน์ที่เด่นที่สุด ของจังหวัดจันทบุรี และได้รับยกย่องให้เป็นพระคณาจารย์โททางเทศนา

อาตมาจึงกราบเรียนท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่ว่า ถ้าท่านพ่อว่าดีและเป็นประโยชน์แก่ท่านสาธุชนทั่วไป ผู้เริ่มแรกรักษาศูโบสถศีล กระผมจะรวบรวมจัดพิมพ์เป็นเล่มเพื่อแจกเป็นธรรมทานต่อไป

ท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่พูดว่า

ถ้าคุณพิมพ์แจกเป็นธรรมทานได้ ยิ่งดีมาก ฉันขออนุโมทนาสาธุด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ใกล้เข้าพรรษากาล ท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่อาพาธหนักต้องนำไปรักษาที่กรุงเทพมหานคร พออาการดีขึ้นท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่กลับวัดโบสถ์เมืองจันทบุรี

ณ วัดโบสถ์เมืองเมื่อพรรษากาลผ่านไปได้ ๒-๓ วัน อาตมานำเครื่องสักการะไปถวายตามประเพณีนิยม สังเกตดูอาการของท่านไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร แต่ท่านก็คงยิ้มแย้มแจ่มใสมีอารมณ์ดี นำเคารพเหมือนเช่นเคย เมื่ออาตมาถวายเครื่องสักการะเรียบร้อยแล้วกราบเรียนท่านว่า ท่านพ่อรับหนังสืออุโบสถศีลกระผมรวบรวมจนจะเสร็จเรียบร้อยแล้วครับ กระผมขอให้ท่านพ่อเขียนคำนิยมหนังสือเล่มนี้ด้วยครับ ท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่มองหน้าอาตมา ถอนหายใจและนิ่งไปชั่วระยะหนึ่ง แล้วท่านพูดเบา ๆ ว่า

คุณหยด ฉันเขียนไม่ไหวแล้ว ขอให้คุณเขียนลงไปว่า หนังสือเล่มนี้ ฉันขอบ

ที่อาตมานำมาเล่าให้ท่านทราบนี้ มิใช่ว่าอาตมาจะยกย่องว่า หนังสืออุโบสถศีลเล่มนี้จะพิเศษด้วยประการใด อาตมามีความมุ่งหมาย ให้ท่านทั้งหลายที่ไดรับหนังสือเล่มนี้ทราบว่า หนังสือเล่มนี้จัดพิมพ์เป็นเล่ม เพราะท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่ เป็นต้นเหตุ ถ้าท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่ไม่ส่งเสริมสนับสนุนแล้ว หนังสือเล่มนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะอาตมามีได้คิดจะพิมพ์แจกเป็นธรรมทานมาก่อน เนื่องจาก ความรู้ ความสามารถ ในพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันอาตมายังมน้อย ทักษะการเขียนก็ยังไม่สนิท แต่ทว่าจัดพิมพ์แจกเป็นธรรมทานการกุศล เพราะได้กำลังใจจากท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่ เป็นแรงสนับสนุน

หนังสือเล่มนี้ กว่าจะรวบรวมเรียบเรียง และจัดพิมพ์เป็นเล่มเรียบร้อยแล้วเลยเวลามานาน จึงต้องขอประทานอภัยท่านที่ขอหนังสือไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

เป็นที่น่าสลดใจอย่างยิ่ง หนึ่งสอเล่มนรบรรวมเรียบเรียงยงมทนเสร็จเรียบร้อยท่านพ่อ
เจ้าคุณใหญ่เรียบร้อยไปเสียก่อน โดยอาการของโรคกำเริบมากขึ้น ญาติมิตรศิษยานุศิษย์ ต้องนำ
ส่งโรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพมหานครเป็นครั้งที่สอง และวาระสุดท้ายชีวิตของท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่
ก็มาถึง โดยท่านมรณภาพที่โรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๔
ด้วยอาการอันสงบ สิริรวมชนมายุได้ ๘๒ ปี

อนิจจัง อนิจจา สังขารทั้งหลายเอ๋ย

อนิจจะตา เป็นของไม่เที่ยง

เกิดเท่าไรตายเกลี้ยงไม่มีเหลือ

หนึ่งสอเล่มน ผิดพลาด ขาดตก บกพร่อง ด้วยประการใด ท่านผู้รู้ท่านพบแล้วกรุณา
ให้คำแนะนำด้วยจะเป็นพระคุณอย่างสูง เมื่อมีโอกาสดำพิมพ์ในครั้งต่อไปจะได้เปลี่ยนแปลงแก้ไข
ให้สมบูรณ์ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ท่านสาธุชนผู้รักชาวพุทธจะได้ยึดถือเป็นข้อปฏิบัติ
ถูกต้องตามพระพุทธโอวาทโดยทางที่ชอบต่อไป

เป็นที่น่าปลาบปลื้มใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่ออาตมาประกาศทางสถานวิทยุ ๐๗ จังหวัดจันทบุรี
จะจัดพิมพ์หนึ่งสอเล่มนแจกเป็นธรรมทาน ท่านสาธุชนผู้ใจบุญหลายท่านถวายเมตตาจิต นำเงินไป
ถวายช่วยค่าพิมพ์หนึ่งสอ อุตส่าห์ เล่มนี้ อาตมาอนุโมทนาขอบพระคุณ ปฏิเสธไม่ยอมรับเงิน
ของท่านพุทธศาสนิกชนผู้ใจบุญเหล่านั้น เพราะอาตมาตั้งใจไว้ว่า การพิมพ์หนึ่งสอเล่มนแจกเป็น
ธรรมทานครั้งแรก อาตมาจะพิมพ์แจกเป็นส่วนตัวก่อน

พระมหาสุธรรม ได้แสดงความจำนงค์ว่า จะขอถวายค่าพิมพ์หนึ่งสอเล่มนด้วยครึ่งหนึ่งของ
ค่าพิมพ์ทั้งหมด อาตมาก็นึกนัยนัยเจตนาเต็ม ปฏิเสธเมตตาจิตของพระมหาสุธรรมเช่นเดียวกัน

อาตมาขอบพระคุณท่านทั้งหลายผู้มีน้ำใจอันงามไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย ขอให้ท่านจงเจริญ
โดยทั่วกันทุก ๆ คน

ด้วยอำนาจธรรมทานการกุศล จงอำนวยผลวิบากสมบัติแก่พระเดชพระคุณ ท่านพ่อ
เจ้าคุณใหญ่ (พระราชจันทกวี) ผู้เป็นเหตุให้กำเนิดหนึ่งสอเล่มน ดวงวิญญาณท่านพ่อเจ้าคุณใหญ่
จะสถิตย์ประดิษฐานอยู่ ณ สุคติภพใด ๆ จงทราบข่าวสารกัลป์โนทิศ ตั้งจิตอนุโมทนาสำเร็จประโยชน์
โสดาสูขสมความประสงค์ จงทุกประการเทอญ ฯ

พระครูอุดมสุตกิจ

วัดสิงห์บางกะจะ อ. เมือง จ. จันทบุรี

สี่ล้ง อากะระณัง เสนุญันติ

อันสตรไม่มีสลักสันสวย

บุรุษด้วยไม่มีสลักสันศรี

บรรพชิตไม่มีสลักสันดี

ข้าราชการสี่ล้งไม่มีกัหมคอาบ

ณ บัตนอาตมาภาพทั้งสอง จะได้แสดงพระธรรมเทศนา โดยปุจฉา และวิสัชนา เพื่อ
ประทับสติปัญญา ท่านสาธุชนผู้สนใจในการฟังธรรม เพื่อยึดถือเป็นแนวทางของการประพฤติ
ปฏิบัติชอบด้วย กาย วาจา ใจ

พระพุทธศาสนาของเรานี้ สมเด็จพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงวางหลักคำสอนไว้
๓ ชั้น ๓ ประการ คำสอน ๓ ชั้น ๓ ประการ ที่ให้พุทธบริษัทผู้นับถือพระพุทธศาสนาปฏิบัติตาม
นั้น ท่านเรียกว่าไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ ปัญญา

ในหลักคำสอนทั้ง ๓ ประการนั้น ท่านเรียงสี่ล้งไว้อันดับแรกหรือข้อแรก เพราะเหตุไร
ท่านจึงเรียงสี่ล้งไว้เป็นข้อแรก เพราะเหตุว่า สีล เป็นปัจจัยให้เกิด สมาธิ ปัญญา และวิมุตติคือความ
หลุดพ้น สมตามนิพนธ์ธรรมภาษิตว่า

ตัดทะสี่ละปะริภาวิโต สมาธิมะหัพพะโล โหติ มะหานิสังโส

สมาธิอันสี่ลอบรมแล้ว มีผลใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่

สมาธิปะริภาวิตา ปัญญา มะหัพพะลา โหติ มะหานิสังสา

สมาธิอันปัญญาอบรมแล้ว มีผลใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่

ปัญญาปะริภาวัตัง จิตตัง สัมมะเทวะ อาสะเวหิ วิมุจจะติ

จิตอันปัญญาอบรมดีแล้ว ข้อมพ้นจากอาสวะโดยชอบ

สมาธิกิต্তิ ปัญญาภิทธิ วิมุตติกิต্তิ ถ้าพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะเห็นได้ว่า มีสี่ล้งเป็นพื้นฐาน
เป็นที่ตั้งในเบื้องต้น

ถ้าจะพูดถึงอานิสงส์ของสี่ล้งซึ่งได้แก่สมบัติทั้ง ๓ ประการคือ

๑. มนุษย์สมบัติ

สมบัติในมนุษย์

๒. สวรรค์สมบัติ

สมบัติในสวรรค์

๓. นิพพานสมบัติ

สมบัติคือพระนิพพาน

สมบัติทั้ง ๓ ประการ มีศีลเป็นปัจจัย ตามนัยรวมท้ายอันสงฆ์ของศีลว่า

๑. สัตถะสุกะตังยันติ ศีลเป็นเหตุแห่งสุคติ
๒. สัตถะโกกะสัมปทา ศีลเป็นเหตุแห่งโกกะ
๓. สัตถะนิพพุตังยันติ ศีลเป็นเหตุแห่งพระนิพพาน

ศีล จึงมีคุณอันไพศาลควรแก่การประพฤติปฏิบัติ

ตามท้อตมาบรรยายมานี้ แสดงให้เห็นว่า ศีล มีความสำคัญมาก มีคุณความดีมาก มีผล
มาก ควรรักษาสมาน

เมื่อจะพูดโดยสามัญธรรมดาทั่ว ๆ ไป ศีล มีความสำคัญแก่บุคคลทุกเพศทุกวัย ทั้งผู้หญิง
ทั้งผู้ชาย ทั้งพระและเณร ทั้งข้าราชการผู้บริหารประเทศชาติ

เสอผ้าทอผิวใส่ประดับตกแต่งร่างกาย เพื่อปกปิดความอายป้องกันหนาวร้อน และเพื่อ
ความสวยงามฉนั้นใด ศีล ก็เป็นอารมณ์เครื่องประดับที่ประเสริฐ ประกอบด้วยจรรยา มารยาทป้องกัน
ความชั่วความเสียหายภายในฉนั้นน สมด้วยคาถาประพันธ์พุทธภาษิตที่อาตมายกเป็นนิเขบพท
ณ เบื้องต้นว่า

สลึง อภะระณัง เสฏฐัง
ศีลเป็นอารมณ์อันประเสริฐ

และคำกลอนสุภาษิต ที่นักปราชญ์ราชบัณฑิต ประพันธ์คุณความดีของศีลไว้ ที่อาตมา
ยกมากล่าวเป็นอันดับสอง รองจากพุทธภาษิตว่า

อันสตรีไม่มีศีลก็สันสวย
บุรุษด้วยไม่มีศีลก็สันศรี
บรรพชิตไม่มีศีลก็สันดี
ข้าราชการศีลไม่มีก็หมดอาย

สุภาพสตรี จะเป็นสุภาพสตรีที่ดี ต้องมีคุณความดีภายในเป็นเครื่องประดับคือจรรยา
มารยาท จึงจะเป็นที่เจริญตาเจริญใจของบุคคลทั่วไป ถ้าเป็นสตรีไม่มีศีล ก็จะเข้ากับสุภาษิตที่ว่า
อันสตรีไม่มีศีลก็สันสวย

สุภาพบุรุษ คือผู้ชายที่ ผู้ชายจะเป็นผู้ชายดี เป็นผู้ชายที่มีศรัทธาเป็นมิ่งขวัญ ไม่เป็นผู้ชายกาฬิณี ก็ต้องเป็นผู้ชายที่มีศีล ถ้าชายใดไม่มีศีล จะเข้าตำราว่า **บุรุษด้วยไม่มีศีลก็สิ้นศรี**

บรรพชิต คือพระและเณร พระ เณร จะเป็นพระดีเณรดี เป็นพระเป็นเณรที่เป็นศรีแก่พระพุทธศาสนา พุทธบริษัทกราบไหว้บูชาอย่างสนิทใจ ก็ต้องเป็นพระเณรที่มีศีล ถ้าพระเณรรูปใดไม่มีศีล ก็เป็นพระเณรที่เรียกว่า **บรรพชิตไม่มีศีลก็สิ้นศรี**

ท่านข้าราชการทั้งหลาย ซึ่งเป็นผู้บริหารประเทศชาติ จะเป็นข้าราชการที่ดี เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ ต่างพระเนตรต่างพระกรรณ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่างหูต่างตาของรัฐบาล ก็ต้องเป็นข้าราชการที่มีศีล ประเทศชาติจึงจะเจริญรุ่งเรือง ถ้าข้าราชการไม่มีศีล ก็ไม่มีความละเอียด เมื่อไม่มีความละเอียดก็ทำความชั่วได้ง่าย สมกับสุภาษิตข้อสุดท้ายว่า **ข้าราชการไม่มีศีลก็หมดอายุ**

รวมความแล้ว ศีล คือความสำรวม กาย วาจา ตลอดจนจิตใจให้เรียบร้อย ศีลเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของบุคคลทั่วไป เพราะเหตุไร เพราะเหตุว่า

ผู้หญิงมีศีลเป็นผู้หญิงสวย

ผู้ชายมีศีลเป็นผู้ชายมีศรี

พระเณรมีศีลเป็นพระเณรดี

ข้าราชการมีศีลเป็นข้าราชการที่มีความละเอียดใจ

จึงขอให้ท่านสาธุชนทั้งหลาย เมื่อท่านได้ทราบความดีของศีล ความสำคัญของศีล อันส่งผลของความเป็นผู้มีศีล ตามที่อาตมาบรรยายมาแล้ว ขอให้ท่านทั้งหลายจงอุตสาหะรักษาศีล ทำตนให้เป็นคนดี เป็นคนมีศีลเถิด จะได้ชื่อว่าท่านมีอารมณ์อันประเสริฐคือศีล เป็นเครื่องประดับจะแวววับมีเกียรติ มีชื่อเสียงตลอดเวลา

ในส่วนอารมณ์ภพพจนาคา อาตมาขอยุติไว้เพียงเท่านี้ ขอให้ท่านสาธุชนคนดีทั้งหลาย ตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา เป็นปุณฺณวิสัยชนต่อไป ขอสมมุติให้พระมหาสุธรรมเป็นผู้ถามอาตมา เป็นผู้ตอบกัม ฌ กาลบัดนี้

ส. พระมหาสุธรรม ท่านอาจารย์ปรวาทผู้เจริญขอรับ วันวัน^{๕๖๗}ที่ ๑๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ ตรงกับวันอาทิตย์ เดือน ๘ แรม ๑ ค่ำ เป็นวันเข้าปริมพรรษาตามพระวินัย ท่านสาธุชนคนดีทั้งหลายผู้นับถือพระพุทธศาสนา นิยมบำเพ็ญความดีในพรรษากาล มีให้ท่านรักษารูปสลีล เจริญภาวนา สดับตรับฟังพระธรรมเทศนา เพื่อแสวงหาบุญกุศลสำหรับเป็นที่พักของตนต่อไป

เพื่อให้เหมาะสมแก่งคฤสมัยกาลพรรษา กระผมจะขอเรียนถามท่านอาจารย์เรื่องการรักษารูปสลีล ท่านอาจารย์จะขัดข้องไหมขอรับ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. พระครูอุดมสุตกิจ ไม่ขัดข้องท่านมหา นิมนต์ถามได้ครับถ้าตอบได้จะตอบทุกข้อทุกประการ ท่านมหาผู้เจริญ (ถามตอบข้อต่อไปจะใช้อักษรย่อ พระมหาสุธรรม ส. พระครูอุดมสุตกิจ อ.)

ส. สาธุกันเเต ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมขอขอบพระคุณมากขอรับที่ให้โอกาส ในเบื้องต้น กระผมขอเรียนถามว่า ชาวพุทธคือใครขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ชาวพุทธ คือบุคคลผู้นับถือพระพุทธศาสนาครับ ท่านมหา

ส. ชาวพุทธคือบุคคลผู้นับถือพระพุทธศาสนานี้ มีชื่อเรียกหลายอย่างหลายประการ กระผมจะได้ขอเรียนถามท่านอาจารย์ปรวาทต่อไป เป็นต้นว่า พุทธมามกะ พุทธมามิกา อุบาสกอุบาสิกา หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ท่านมหายกพวกมาถามทั้งหมดเช่นนี้มากไปนะท่านมหา สมว่าถามทีละอย่างหรือครั้งละข้อจะดีมากกว่า จะได้เข้าใจดียิ่งขึ้น ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ขอประทานโทษจริงขอรับ ถ้าเช่นนั้นกระผมขอเรียนถามว่า คำว่า พุทธมามกะ พุทธมามิกา หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. พุทธมามกะ พุทธมามิกา ท่านหมายความว่า ผู้นับถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นพระของตน พุทธมามกะหมายถึงผู้ชาย พุทธมามิกาหมายถึงผู้หญิง ทั้งชายและหญิงที่ยอมรับนับถือว่า พระพุทธเจ้าเป็นพระของตน ท่านเรียกผู้ชายว่า พุทธมามกะ เรียกผู้หญิงว่า พุทธมามิกา ท่านมหา

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ อุบาสก อุบาสิกา เล่าขอรับ ท่านหมายความว่าอย่างไร ท่านอาจารย์

อ. อุบาสก อุบาสิกา ท่านหมายความว่า ผู้เข้าไปนั่งใกล้พระรัตนตรัย ท่านมหาผู้เจริญ

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานปีแล้ว พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าก็ไม่มีตัวไม่มีตน พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า อุบาสกซึ่งเป็นผู้ชายเข้าไปนั่งใกล้พอนั่งได้ ส่วนท่านอุบาสิกานั้นเป็นผู้หญิง ถ้าเข้าไปนั่งใกล้พระสงฆ์อาจเกิดอันตรายได้ง่าย เพราะฉะนั้นคำว่า อุบาสก อุบาสิกา ที่ท่านอาจารย์หมายความว่า ผู้เข้าไปนั่งใกล้พระรัตนตรัย กระผมสงสัยว่าท่านอาจารย์จะเข้าใจผิด ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. อุบาสก อุบาสิกา ความหมายหรือคำแปลนั้นถูกต้องตามที่ท่านอธิบายไว้ ท่านมหาเองนั้นแหละเข้าใจผิด ท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ว่ากระผมเข้าใจผิดอย่างไร
- อ. จะเข้าใจผิดอย่างไร ก็เข้าใจผิดคำว่า อุบาสก อุบาสิกา ที่ท่านแปลว่าผู้เข้าไปนั่งใกล้พระรัตนตรัย คำว่าเข้าไปนั่งใกล้ นั้น มิได้หมายความว่าเข้าไปนั่งใกล้แค่ศอกแค่คืบนะท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ อุบาสกอุบาสิกา ที่ท่านแปลไว้ว่าผู้เข้าไปนั่งใกล้พระรัตนตรัย มิได้หมายความว่า นั่งใกล้แค่ศอกแค่คืบ ถ้าเช่นนั้นท่านหมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. ท่านหมายความว่า ท่านอุบาสกอุบาสิกานั้น เป็นผู้เคารพในคุณของพระรัตนตรัยคือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ความเคารพในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ จึงได้ชื่อว่า นั่งใกล้พระรัตนตรัย หมายความว่าตั้งที่ผมนอบนิยมานั้น ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ คำว่านั่งใกล้พระรัตนตรัย ตามที่ท่านอาจารย์อธิบายว่า อุบาสกอุบาสิกา เป็นผู้เคารพพระรัตนตรัย กระผมฟังไม่เข้าใจ ท่านอาจารย์อธิบายเช่นนั้นเอาอะไรมาเป็นหลักฐานให้เห็นเป็นความจริงว่า อุบาสกอุบาสิกาที่ท่านแปลว่า ผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัย และคำว่า ผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัยคือเคารพพระรัตนตรัย ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ท่านมหาผู้เจริญ ความเคารพนั้นท่านกล่าวว่าเป็นการปฏิบัติใกล้ความดี ตามหลักพระบาลีของพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสไว้ว่า

สัตถุคระรุ ฐัมมะคระรุ สังฆะ จะ ตีพพะการะโว

สะมาธิคระรุ อาตาปี สิกขาเย ตีพพะการะโว

อัปปะมาทะคระรุ ภิกขุ ปะฏิสัณฐานะการะโว

อะภัพโพ ปะริหานาย นิพพานัสเสวะ สันติเก

แปลความว่า ภิกษุหนักในพระศาสนา หนักในพระธรรม มีความเคารพกลัวในพระสงฆ์ มีเพียร หนักในสมาธิ มีความเคารพกลัวในสิกขา และเคารพในปฏิสันฐาน ย่อมเป็นผู้ไม่ควรเพื่อความเสื่อมรอบ ย่อมปฏิบัติใกล้นิพพานเทียว

ท่านมหาผู้เจริญ พระพุทธภาษิตในคาวะ ๖ ประการ ที่สมยกมาเป็นหลักฐานยืนยัน^๕ เป็นการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าผู้ใดก็ตาม มีความเคารพในพระพุทธเจ้า ๑ มีความเคารพในพระธรรม ๑ มีความเคารพในพระสงฆ์ ๑ มีความเคารพในความรู้ ๑ มีความเคารพในความไม่ประมาท ๑ มีความเคารพในปฏิสันฐาน ๑ ได้ชื่อว่าปฏิบัติใกล้พระนิพพาน เพราะฉะนั้น คำว่าอุบาสก อุบาสิกา ที่ท่านแปลว่าผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัย จึงมิใช่หมายถึงนั่งใกล้องค์พระ ท่านหมายถึงการระแวงความเคารพพระ ปฏิบัติตามธรรมะที่พระสอน การปฏิบัติได้ดังนี้ ท่านจึงว่า อุบาสก อุบาสิกา คือผู้นั่งใกล้พระ ด้วยการเคารพพระ ปฏิบัติตามโอวาทที่พระท่านสอนด้วยความเคารพ พร้อมด้วย กาย วาจา ใจ ท่านมหาผู้เจริญ

๕. สาธุกันเเต โฟเราะมากพระคุณอาจารย์ผู้เจริญเจ้าข้า กระผมเห็นจริงด้วยตามที่ท่านอาจารย์อ้างหลักฐานพระพุทธภาษิต ของพระธรรมสามีสรมายืนยัน อุบาสก อุบาสิกา ที่ท่านแปลว่าผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัยนั้นก็คือเคารพนั่นเอง ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับ พุทธมามกะ พุทธมามิกา อุบาสก อุบาสิกา กระผมฟังท่านอาจารย์อธิบายแล้ว เกิดความสงสัยขอรับท่านอาจารย์
๖. ที่ท่านมหาสงสัย ในคำที่เรียกว่า พุทธมามกะ พุทธมามิกา อุบาสก อุบาสิกา ท่านมหาสงสัยอย่างไร
๗. กระผมสงสัยว่า พุทธมามกะ พุทธมามิกา ที่ท่านอาจารย์อธิบายว่า ผู้นับถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นพระของตน โดยความหมายแล้วก็ได้แก่นับถือพระพุทธเจ้าพระองค์เดียว ส่วนอุบาสก อุบาสิกา เคารพนับถือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ครบพระรัตนตรัยทั้ง ๓ ประการ กระผมสงสัยขอรับท่านอาจารย์
๘. เพราะเหตุไรท่านมหาจึงสงสัยว่า พุทธมามกะ พุทธมามิกา เคารพนับถือพระพุทธเจ้าพระองค์เดียว ส่วน อุบาสก อุบาสิกา เคารพนับถือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ครบพระรัตนตรัยทั้ง ๓ ประการ

ส. เพราะเหตุว่าท่านอาจารย์ อธิบายคำว่า พุทธมามกะ พุทธามิกา แปลว่าผู้นับถือพระพุทธเจ้า
ว่าเป็นพระของตน อุบาสก อุบาสิกา ท่านอาจารย์อธิบายว่า ผู้เข้าไปนั่งใกล้พระรัตนตรัย
ได้แก่การเคารพ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ พร้อมกันทั้ง ๓ ประการ

อ. ผมเองก็คิดว่า ท่านสาธุชนคนดีทั้งหลายก็คงสงสัยเช่นเดียวกันกับท่านมหาสงสัย ผมจึงขอถือ
โอกาสอธิบายให้สิ้นความสงสัยต่อไป ท่านมหาผู้เจริญ พุทธมามกะ พุทธามิกา เมื่อครั้ง
สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่นั้น ผู้นับถือศาสนาอื่นมาก่อน
เมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระศาสดา บังเกิดศรัทธาความเชื่อ ปสาทะ ความเลื่อมใสใน
พระพุทธศาสนาและขอรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชีวิตของตนต่อไป ทูลขอ

ปฎิญา เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา เป็นชายเรียกพุทธมามกะ เป็นหญิงเรียกพุทธามิกา
ในกาลต่อมาเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ จะส่งพระราชโอรสไปศึกษาต่อในต่างประเทศ เพื่อให้
ทรงระลึกว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก็ให้ทรงปฎิญาเป็น พุทธมามกะก่อนแล้วจึงส่งไป

ในกาลต่อมาท่านวางแบบไว้สำหรับปฎิญา พ่อแม่ที่นับถือพระพุทธศาสนาเมื่อมีบุตร
มีธิดาอายุพอสมควรระหว่าง ๑๒ ถึง ๑๕ ปี จะนำบุตรธิดาของตนนั้นไปหาพระสงฆ์ที่วัด เพื่อ
ให้บุตรธิดาของตนมีความสำนึกในใจว่า เราเป็นคนนับถือพระพุทธศาสนา มีพระบรมศาสดา
สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระของเรา ท่านประพันธ์คำปฎิญาเป็นภาษาบาลีไว้ดังนี้

เอสาหัง ภันเต สุจิระประวีณิพุตม์ปี ตัง ณะกะวันตัง สาระณังคัจฉามิ

ธัมมัญจะ สังฆัญจะ พุทธะมามะโกติ มัง สังโฆ ธาเรตุ

แปลความว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้ปรินิพพาน
ไปนานแล้ว ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าไว้ว่า เป็นพุทธมามกะ ผู้รับเอาพระ-
พุทธเจ้าเป็นพระของตน คือผู้นับถือพระพุทธเจ้า

ส่วนท่านผู้ที่มีนามว่า อุบาสก อุบาสิกา เป็นผู้ใหญ่มบูรณ์แล้วมีจิตใจมั่นคง เคารพ
พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่งที่เคารพที่นับถือ ประพฤติปฏิบัติชอบด้วย
กาย วาจา ใจ ท่านจึงเรียกว่า อุบาสก อุบาสิกา ผมอธิบายย่อ ๆ พอได้ใจความ ท่านมหา
ผู้เจริญ

๕. สาธุกันเเต ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ตามที่ท่านอาจารย์อธิบายมารวมความว่า พุทธมามกะ พุทธ-
 มามิกา เฉพาะผู้นับถือศาสนาอื่นมาก่อนทั้งชายและหญิง เมื่อนับถือพระพุทธศาสนาในเบื้องต้น
 ต้องให้กล่าวคำปฏิญาณตนก่อน หรือเด็กชาย หญิงชาวพุทธ อายุพ้นจากเด็กไร้เดียงสา ๑๒
 ถึง ๑๕ ปี ให้เป็นเด็กมั่นคงในพระพุทธศาสนา บิถัมมารดาพาไปหาพระสงฆ์ที่วัดใดวัดหนึ่ง
 กล่าวคำปฏิญาณเป็น พุทธมามกะ พุทธมามิกา ส่วนท่านที่เป็นผู้ใหญ่มีความเคารพพระรัตน-
 ตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มั่นคง ประพฤติปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของ
 พระพุทธศาสนา ได้นามว่า อุบาสก อุบาสิกา อย่างนั้นหรือขอรับท่านอาจารย์
๖. ครับอย่างนั้น ท่านมหา
๗. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ผู้ที่บำเพ็ญตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา ต้องมีระเบียบข้อ
 ปฏิบัติ กาย วาจา ใจ อย่างไรบ้างขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๘. ท่านมหาผู้เจริญ หมู่หรือสมาคมใด ๆ ในโลกที่จัดตั้งขึ้น จะเป็นหมู่เป็นสมาคมที่ดีที่เจริญได้
 ต้องมีระเบียบ ปฏิบัติตนตามระเบียบ ของหมู่ของสมาคมนั้นฉันใด ผู้เข้าสู่พระพุทธศาสนา
 ปฏิญาณตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา จะเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดีเป็นศรีแก่พระพุทธศาสนา ก็ต้องเป็น
 อุบาสกอุบาสิกาที่มีระเบียบ ปฏิบัติตนตามระเบียบของอุบาสกอุบาสิกาฉันนั้น ท่านมหาผู้เจริญ
๙. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ระเบียบข้อปฏิบัติของอุบาสก อุบาสิกา มีเท่าไรขอรับท่านอาจารย์
๑๐. มี ๕ ข้อรับท่านมหา
๑๑. อะไรบ้างขอรับท่านอาจารย์
๑๒. ระเบียบ ๕ ข้อของอุบาสกอุบาสิกา ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าสมบัติของอุบาสก ๕ ประการคือ
๑. ประกอบด้วยศรัทธา
 ๒. มีศีลบริสุทธิ์
 ๓. ไม่ถือมงคลต้นข่าว เชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล
 ๔. ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพระพุทธศาสนา
 ๕. บำเพ็ญบุญแต่ในพระพุทธศาสนา ท่านมหาผู้เจริญ

๘. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ สมบัติของอุบาสกข้อ ๑ ประกอบด้วยศรัทธา^๕นั้น ท่านอธิบายไว้อย่างไร
ขอรับท่านอาจารย์

อ. คำว่าประกอบด้วยศรัทธาท่านอธิบายแยกออกเป็น ๔ ประการ

๑. กัมมะศรัทธา เชื่อกรรม การทำทุกอย่างทั้ง ดี ชั่ว ทางกาย วาจา ใจ เป็นกรรม^{๕๕}
ทั้งนั้น

๒. วิปากะศรัทธา เชื่อผลของกรรม การทำกรรมทุก ๆ อย่างทั้งทางดีทางชั่วยอมให้ผล
แก่ผู้กระทำ ทำดีให้ผลเป็นสุข ทำชั่วให้ผลเป็นทุกข์

๓. กัมมัสสะกะตาศรัทธา เชื่อความ^{๕๖}ที่สัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง กรรมยอมจำแนกสัตว์
ผู้กระทำกรรม ให้ดีให้ประณีตและเลวทรามต่าง ๆ กัน

๔. ตะถาคะตะโพธิศรัทธา เชื่อความ^{๕๗}ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือเชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้
อริยสัจธรรมด้วยพระองค์เองจริง พระธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้เป็นสัจธรรมที่เป็นจริง นำ
ผู้ประพฤติปฏิบัติตามตามธรรมนั้น ๆ ให้ถึงความเจริญจริง สมบัติของอุบาสกข้อ ๑ ท่านอธิบาย
ไว้ผมนำมาอธิบายย่อ ๆ ดังนี้ ท่านมหาผู้เจริญ

๘. ในสมบัติของอุบาสกข้อ ๒ มีศีลบริสุทธิ หมายความว่าอย่างไรขอรับ

อ. หมายความว่า รักษากายวาจาให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ คือไม่ล่วงละเมิดศีลที่ตนรักษา

๘. สมบัติของอุบาสกข้อที่ ๓ ไม่ถือมงคลต้นข้าวคือเชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล ท่านอธิบายอย่างไรขอรับ

อ. ท่านอธิบายไว้ว่า ไม่ถือฤกษ์ยาม ไม่ถือเคราะห์ดีเคราะห์ร้าย ถือกรรมคือการกระทำเป็นใหญ่
คนจะดีหรือจะชั่วอยู่ที่การกระทำของตัว ทำดีได้ดี—ทำชั่วได้ชั่ว อย่างนี้ท่านเรียกว่า ไม่ถือ
มงคลต้นข้าวคือเชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล

๘. สมบัติของอุบาสกข้อที่ ๔ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพระพุทธศาสนา ท่านอธิบายไว้อย่างไรขอรับ

อ. ท่านอธิบายไว้ว่า สิ่งใดที่มีโทษทางพระพุทธศาสนาสั่งสอนไว้^{๕๘}ไม่ทำสิ่งนั้น เช่นศาสนาพราหมณ์
ถือว่าบาปลอยน้ำได้ เรียกพิศ สีวารাত্রี พิศลอยบาป^{๕๙}ทำ^{๕๖}ทำ^{๕๗}ทำ^{๕๘}ทำ^{๕๙}อย่างนี้ท่าน
เรียกว่าไม่แสวงหาเขตบุญนอกพระพุทธศาสนา

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญเจ้าข้า ในสมบัติของอุบาสิกาสภาข้อที่ ๕ บำเพ็ญบุญแต่ในพระพุทธศาสนา ท่านอธิบายไว้อย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. ความดีใด ๆ ที่ทางพระพุทธศาสนาสอนให้บำเพ็ญสอนให้กระทำ ก็บำเพ็ญหรือกระทำตามคำสอนนั้น ๆ มีการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา สดับตรับฟังพระธรรมเทศนา ตามคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา มิให้วิปริตผิดจากทำนองคลองธรรมที่ตั้งตามพระพุทธศาสนา สอนไว้ บำเพ็ญบุญแต่ในพระพุทธศาสนา ท่านอธิบายไว้ดังนี้ท่านมหา และขอให้ท่านมหาทราบไว้ด้วยว่า การที่จะเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดีในพระพุทธศาสนา เรียกว่าง่าย ๆ ว่าอุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ ของพระพุทธศาสนาอย่างสมบูรณ์นั้นยากมาก ต้องมีคุณธรรมของอุบาสกอุบาสิกาอย่างสมบูรณ์ ๕ ประการแล้ว แม้การหาเลี้ยงชีวิตก็ต้องเป็นการเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบและถูกต้องตามทำนองคลองธรรมด้วย ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ อุบาสกอุบาสิกามีชั้น ๑ ชั้น ๒ หรือขอรับ
- อ. มีครับท่านมหา
- ส. เอาอะไรมาเป็นเครื่องวัดเล่าขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ ว่าอุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ ในพระพุทธศาสนา เป็นชั้น ๑ ด้วยอาการอย่างไร
- อ. ท่านมหาผู้เจริญ อุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ ในพระพุทธศาสนาต้องประกอบด้วยคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกาตามที่ผมอธิบายมาแล้ว แม้การเลี้ยงชีวิตของตนก็ต้องเป็นการเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ๕ ประการ ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ การประกอบอาชีพของอุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ ที่ว่าให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมนั้น ต้องปฏิบัติอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. ต้องเว้นจากมิจฉาวณิชา ๕ ประการครับ ท่านมหา
- ส. คำว่า มิจฉาวณิชา ๕ ประการนั้น หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. คำว่า มิจฉาวณิชา ๕ ประการนั้น ได้แก่การค้าขายที่ไม่ชอบธรรม ๕ อย่างครับท่านมหา
- ส. มิจฉาวณิชา ๕ ประการ คือการค้าขายที่ไม่ชอบธรรม ๕ อย่างนั้นอย่างไรนะ ที่ท่านห้ามมิให้อุบาสกอุบาสิกานับถือพระพุทธศาสนาชั้น ๑ มิให้กระทำ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ท่านมหาผู้เจริญ คำว่ามีฉนวนฉนวน คือการค้าขายที่ไม่ชอบธรรม ๕ อย่าง

๑. คำขายเครื่องประหาร

๒. คำขายมนุษย์

๓. คำขายสัตว์เป็น และเนื้อสัตว์ที่ตัวมาเพื่อเป็นอาหาร

๔. คำขายนาเมา

๕. คำขายยาพิษ

การค้าขาย ๕ อย่างนี้ เป็นข้อห้ามของอุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ ห้ามมิให้ประกอบ ห้ามมิให้ค้าขายอย่างเด็ดขาด

ส. ท่านอาจารย์ปรวาทผู้เจริญ กระผมขอเรียนถามข้อความของมีฉนวนฉนวน เพื่อเจริญปัญญาของท่านสาธุชนอุบาสกอุบาสิกา ที่ต้องการจะปรับปรุงตัวเองให้เป็นอุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ รับทราบไว้เพื่อยึดเป็นหลักปฏิบัติต่อไป

ข้อ ๑ ที่ว่าคำขายเครื่องประหารนั้น ได้แก่การค้าขายอะไรขอรับท่านอาจารย์

อ. การค้าขายวัตถุอันเป็นเครื่องทำลายชีวิตเป็นต้นว่า มีด ดาบ ปืน หอก แหวน หลาว เหล่านี้เป็นต้น เรียกว่าคำขายเครื่องประหาร ท่านมหา

ส. มีฉนวนฉนวนข้อ ๒ คำขายมนุษย์นั้นคำขายอย่างไรขอรับท่านอาจารย์ กระผมผ่านไปหลายจังหวัดแล้ว ร้านค้ามนุษย์หรือร้านขายคน กระผมยังไม่เคยเจอเลยท่านอาจารย์

อ. ท่านมหาผู้เจริญ คำว่าคำขายมนุษย์นั้นมิใช่เอามนุษย์มาวางเรียงขายอย่างผกอย่างปลา ท่านอธิบายไว้ว่า การค้าขายมนุษย์ ได้แก่การค้าขายประเวณีก็ดี คำขายมนุษย์แบบโบราณมีการถ่ายทอดสืบทอดเป็นต้นก็ดี ปัจจุบันนี้ได้แก่การลักผู้หญิงสาวไปขายเข้าช่องกต ชื่อว่าคำขายมนุษย์ทงนนท่านมหา

ส. มีฉนวนฉนวนข้อที่ ๓ ว่า คำขายสัตว์เป็นและเนื้อสัตว์ที่ตัวมาเพื่อเป็นอาหาร ท่านอธิบายไว้อย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. ท่านอธิบายไว้ว่า ได้แก่การขายเนื้อสัตว์มีเบ็ดไก่เป็นต้น ที่ตัวมาเพื่อเป็นอาหาร เรียกว่า คำขายสัตว์เป็น และเนื้อสัตว์ที่ตัวมาเพื่อเป็นอาหาร ท่านมหา

ส. มีฉนวนฉนวนข้อ ๔ คำขายนาเมา ได้แก่อะไรนะขอรับท่านอาจารย์

- อ. ไต่ถามของเมาทุก ๆ ประเภทเช่น สุราและเมรัย ที่ยังผู้ดื่มให้เมา เป็นที่ตั้งของความประมาทของเมาอย่างอื่น ๆ มี กัญชา ยาฝิ่น เฮโรอีน เรียกว่าค้ายาของเมาทั้งนั้นท่านมหา
- ส. มีฉนวนฉนวนข้อ ๕ ค้ายาพิษ ท่านอธิบายไว้อย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. การค้ายาพิษ ไต่ถามการค้ายาวัตถุอันมีพิษซึ่งสามารถทำลายชีวิตของมนุษย์ให้ตาย ชื่อว่าค้ายาพิษทั้งนั้นท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ สมบัติของอุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ ต้องตั้งอยู่ในคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา ๕ ประการ เว้นจากการค้ายาที่ไม่ชอบธรรม ๕ ประการ ตามที่ท่านอาจารย์อธิบายมา กระผมคิดว่า อุบาสกอุบาสิกาจะปฏิบัติตามได้ยากมาก เพราะท่านอุบาสกอุบาสิกาบางพวกต้องประกอบกิจการงานเลี้ยงชีวิต เพียงแต่มีให้ผิดกฎหมายบ้านเมืองที่ห้ามไว้ กระผมก็เห็นว่าดีพอสมควรแล้วขอรับ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ท่านมหาผู้เจริญ ที่ผมอธิบายมานอธิบายอุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ ต้องปฏิบัติคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา และวิธีประกอบอาชีพของอุบาสกอุบาสิกา ท่านวางหลักไว้ให้ปฏิบัติอย่างไรผมก็อธิบายตามที่ท่านบรรยายไว้ ส่วนชาวพุทธจะปฏิบัติได้สูงเพียงไหนอย่างไร ต้องแล้วแต่ศรัทธา ความเชื่อ ปสาทะ ความเลื่อมใสของท่านผู้นั้นจะปฏิบัติได้
- ส. อุบาสกอุบาสิกาชั้น ๒ เล่าขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ จะปฏิบัติอย่างไรขอรับ
- อ. อุบาสกอุบาสิกาชั้น ๒ ไต่ถามผู้นับถือพระพุทธศาสนาโดยทั่วไป จะประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมะของอุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ ไม่ได้ เพราะต้องประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองครอบครัวตามที่ท่านมหาอธิบาย แต่ก็ยังหาโอกาสขวนขวานก่อสร้างทางบุญกุศล สนับสนุนพระพุทธศาสนา เข้าตำราโบราณว่า บุญก็ทำ กรรมก็สร้าง บางคนพอพรรษากาลผ่านมาถึงก็ตั้งสัจจะอธิษฐาน เว้นความชั่วบางประการมีอบายมุขเป็นต้น ๓ เดือน และในระยษพรรษากาล ๓ เดือนนั้นก็หาโอกาสเข้าวัดฟังธรรม หรือรักษาศูโบสถศีลในวันพระขึ้น ๘ - ๑๕ ค่ำ ๕ ข ๕ ข ๕ ข ๕ ข หรือบำเพ็ญบุญตักบาตรในพรรษา ก็ควรก่อนุโมทนา เมื่ออุทิศสำหรับปฏิบัติดีปฏิบัติชอบบ่อย ๆ ภาวนาธรรมแก่กล้า ก็สามารถจะเลื่อนตนขึ้นเป็นอุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ ได้เช่นกันท่านมหา
- ส. สาธุกันเถ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมเห็นด้วยตามที่ท่านอาจารย์อธิบาย จึงขอให้ท่านอุบาสกอุบาสิกาสาธุชนคนดีทั้งหลาย จงอุทิศสร้างคุณความดีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นเถิด ท่านจะได้ชื่อว่าอุบาสก

อุบาสกผู้ประเสริฐ มั่งคั่งดำรงอยู่ในธรรมของอุบาสกอุบาสิกาชั้น ๑ สมความปรารถนา ท่าน
อาจารย์ผู้เจริญเจ้าข้า เพราะเหตุไรท่านผู้ได้นามว่า อุบาสกอุบาสิกา จึงต้องรักษาอุโบสถศีล
ด้วยขอรับ

อ. เพราะท่านที่ได้นามว่าอุบาสกอุบาสิการักษาอุโบสถศีล ได้ชื่อว่าบูชาพระพุทธเจ้าอย่างยิ่ง ท่าน
มหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ การบูชาพระพุทธเจ้าอย่างยิ่งอย่างหย่อนด้วยหรือขอรับท่านอาจารย์

อ. มีขีรับท่านมหา อุบาสกอุบาสิกายังมีชั้น ๑ ชั้น ๒ การบูชาพระพุทธเจ้าก็มีชั้น ๑ ชั้น ๒
เหมือนกันท่านมหา

ส. อุบาสกอุบาสิกา ชั้น ๑ ชั้น ๒ กระผมสงสัยสงสัยเพราะท่านอาจารย์อธิบายผ่านไปแล้ว กระผม
สนใจการบูชาพระพุทธเจ้ามีชั้น ๑ ชั้น ๒ กระผมสนใจและสงสัยขอรับท่านอาจารย์

อ. สนใจอย่างไร สงสัยแบบไหนท่านมหา

ส. กระผมสนใจว่า การบูชาพระพุทธเจ้านั้นมีชั้น ๑ ชั้น ๒ และสนใจว่าการบูชาอย่างไรเป็นชั้น ๑
การบูชาอย่างไรเป็นชั้น ๒ ขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. อามิสบูชา บูชาด้วยสิ่งของเป็นการบูชาชั้น ๒ ธรรมบูชา บูชาด้วยการประพฤติธรรมเป็น
การบูชาชั้น ๑ ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ท่านอาจารย์มีหลักฐานอย่างไรมายืนยันให้เห็นเป็นความจริงว่าการบูชา
พระพุทธเจ้า ด้วยสิ่งของที่เรียกว่า อามิสบูชาเป็นการบูชาชั้น ๒ การบูชาพระพุทธเจ้าด้วย
การปฏิบัติธรรม เป็นการบูชาชั้น ๑ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. มีหลักฐานเมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ได้แสดงคัมภีร์ปรินิพพาน ณ สาลวโนทยานแห่งเมือง
กุสินาราราชาธานี ตามตำนานพุทธประวัติมีดังนี้

สมัยนั้น ต้นรังทงคูกิผลัดดอกออกในเวลาอันมิใช่ฤดูกาล เบิกบานโดยรอบพฤกษ-
มณฑล ตั้งแต่มูลรากเบื้องต้นตลอดยอด กิดาตาชด้วยดอกเป็นอันเดียว ล้วนเบิกบาน ควรเป็น
อัศจรรย์ และดอกสาลพฤกษทั้งหลายนั้น หล่นลงยังพระสรีระ เพื่อจะบูชาพระศาสดาเจ้า ทั้ง
ดอกมณฑารพเป็นของทิพย์มีในเมืองสวรรค์ และจรรณแห่งจันทน์สุคนธชาติของทิพย์ กิดตกลงจาก
อากาศ ยังสรีระแห่งพระศาสดาเจ้า ทั้งดนตรีทิพย์เทพเจ้ากับนลอประโคมในอากาศ ทั้งสังคต

เสียงขบของทิพยักเป็นไปในอากาศ เป็นมหานฤนาทโกลาหล เพื่อจะบูชาพระตถาคตทศพล
 ในอวสานกาล ลึกคืบ^๕ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าวิเศษในทิพยจักขุ ทิพยโสตญาณ ตรัสเรียก
 พระอานนท์ทรงแสดงทิพยบูชาสักการพิเศษแก่พระอานนท์แล้ว จะทรงแสดงซึ่งความทพระ-
 ตถาคตเจ้าไม่เป็นอันบริษัทสักการบูชา ด้วยอามิสแม้มากเพียงเท่านั้น^๕ ตรัสแก่พระอานนท์ว่า
 คุณอนานนท์ พระตถาคตเจ้าไม่เป็นอันบริษัทสักการะนบนอบนบับถูปูษาคำนับ ด้วยสักการะ
 พิเศษเพียงเท่านี้^๕ คุณอนานนท์ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาภิกษุ ผู้ใดแล มาเป็นผู้ปฏิบัติ
 ซึ่งธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง ประพฤติธรรมสมควรไซ้^๕ ผู้นั้นมาสักการะเคารพ
 นอบนอบนบับถูปูษะพระตถาคตเจ้าด้วยบูชาอย่างยิ่ง คุณอนานนท์ ท่านทั้งหลายพึงศึกษาสำเหนียก
 อย่าง^๕เถิด สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นธรรมสราจิบติ ทรงประกอบสาวกพุทธบริษัท
 ในธรรมานุธรรมปฏิบัติซึ่งพระองค์ประสงค์และสามารถจะให้ศาสนาสถาพรดำรงอยู่ได้ ด้วย
 ประการ^๕ฉะนี้

- ข้อความตามนัยแห่งพุทธประวัติที่ผมนำมาบรรยายนี้แสดงให้เห็นได้ว่า อามิสบูชา เป็น
 การบูชาหย่อน หรือเป็นบูชาชั้น^๕ ๒ ธรรมะบูชาเป็นบูชาชั้นยิ่ง เป็นบูชาชั้น^๕ ๑ ท่านมหาผู้เจริญ
 ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับ เพราะเหตุไร ท่านที่ได้นามว่า อุบาสกอุบาสิการักขาอุโบสถศีล
 จึงได้ชื่อว่าบูชาพระพุทธรูปอย่างยิ่ง ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
 เพราะเหตุว่า การรักษาศูโบสถศีลเป็นการปฏิบัติปฏิบัติชอบ ที่ท่านเรียกว่าธรรมานุธรรมปฏิบัติ
 คือปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ผมจะนำข้อความในคำประกาศอุโบสถศีลมาเป็นหลักฐานยืนยัน
 ให้เห็นจริงสักตอนหนึ่งดังนี้

พึงตั้งจิตสมาทานองค์อุโบสถ^๕ ๘ ประการ^๕ โดยเคารพเถิด เพื่อจะบูชาสมเด็จพระผู้มี
 พระภาคเจ้าพระองค์นั้น ด้วยธรรมานุธรรมะปฏิบัติ คือการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม^๕
 ท่านยกย่องผู้ปฏิบัติว่าเป็นการบูชาพระพุทธรูปอย่างยิ่ง เพราะธรรมานุธรรมะปฏิบัติ^๕ นำ ผู้ปฏิบัติ
 ให้เป็นคนดี และการปฏิบัติตนให้เป็นคนดี^๕ ได้ชื่อว่าช่วยกันดำรงพระพุทธศาสนาให้ยืนยง
 สถาพรตลอดกาลนาน ตามนัยที่สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ตรัสแก่พระอานนท์ ที่ผมยกมา
 บรรยายในเบื้องต้น การที่ท่านสาธุชนอุบาสกอุบาสิการักขาอุโบสถศีล จึงเป็นการบูชา
 พระพุทธรูปอย่างยิ่ง อย่าง^๕ชั้น ๑ ที่เรียกว่า ธรรมะบูชา ท่านมหาผู้เจริญ

๓. สารุ ต่มากรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ ท่านอาจารย์อธิบายแจ่มใสมากอย่างหลักฐานมาประกอบให้เห็นจริง ขอให้ท่านอุบาสกอุบาสิกาผู้เป็นคนที่ทั้งหลายทั้งชายและหญิง จงตั้งใจรักษาอุโบสถศีล จะได้ชื่อว่าเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่เป็นศรีแก่พระพุทธศาสนา เพราะได้บำเพ็ญความดี ๒ ประการ คือประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ส่วนรวม บุคคลใดบำเพ็ญประโยชน์ ๒ ประการ สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ทรงสรรเสริญว่าเป็น บัณฑิต ตามหลักกรรมภาษิตที่แปลเป็นภาษาไทยว่า

บุคคลใดบำเพ็ญประโยชน์ทั้ง ๒ ประการ คือประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ส่วนรวม ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทชื่อว่าเป็น บัณฑิต เพราะดำเนินประโยชน์กิจด้วยปัญญา ท่านอาจารย์ผู้เจริญเจ้าข้า เพื่อให้ท่านสารุชนอุบาสกอุบาสิกา ผู้มีศรัทธาปสาทะ ความเชื่อ ความเลื่อมใส ในพระพุทธศาสนา มีความรู้ความเข้าใจในการรักษาอุโบสถศีล กระผมขอเรียนถามเรื่องการรักษาอุโบสถศีลต่อไป ท่านอาจารย์ผู้เจริญ คำว่าอุโบสถ ท่านแปลว่าอย่างไร

- ขอรับ
๑. คำว่าอุโบสถ ท่านแปลว่า ดิถีพิเศษเป็นที่เข้าอาศัยอยู่ ท่านมหา
๓. ที่ท่านแปลไว้ว่า อุโบสถ ดิถีพิเศษเป็นที่เข้าอาศัยอยู่ มีความหมายอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
๑. หมายความว่า ศีลอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ มีเว้นการฆ่าสัตว์เป็นต้น เว้นจากนันทนอบนพที่นันทนอบสูงใหญ่ สุดท้าย ศีลอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการนี้ ได้ชื่อว่าศีลอุโบสถ เพราะหมายความว่า บุคคลผู้รักษาคือต้องเข้าไปอาศัยศีลนั้นมกำหนดเวลาที่สมาทานไว้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง คือ ๒๔ ชั่วโมง และคำว่าเข้าไปอาศัยศีลอยู่นั้นหมายความว่า ตลอดเวลาที่รักษาสมาทานอยู่นั้น ต้องคอยสำรวมระวังรักษา กาย วาจา ให้เรียบร้อยดีไม่ล่วงละเมิดในองค์ศีลข้อนั้น ๆ คำว่าอุโบสถ มีความหมายดังนี้

และคำว่า อุโบสถ เป็นชื่อของกุศลกรรม คือการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ หรือการบำเพ็ญบุญพิเศษประการหนึ่งของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน ท่านมหา

๓. อุโบสถ ใช้ศีลไหมขอรับท่านอาจารย์

๑. ใช่ครับ ท่านมหา

๔. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ อุโบสถ ถ้าใช้ศีล ตามที่ท่านอาจารย์อธิบายมาแล้ว เพราะเหตุไร ท่านจึงไม่เรียก ศีลอุโบสถ หรืออุโบสถศีลเล่าขอรับท่านอาจารย์
๕. ที่ท่านไม่เรียกศีลนำหน้า เรียกแต่เฉพาะคำว่า อุโบสถ เรียกย่อเรียกโดยเฉพาะ ถ้าจะเรียกให้โดยสมบูรณ์แล้ว ท่านเรียกว่า ศีลอุโบสถ หรืออุโบสถศีล ท่านมหา
๖. อุโบสถศีล เป็นศีลประเภทไหนขอรับท่านอาจารย์
๗. อุโบสถศีล ได้แก่ศีลที่รักษาเป็นพรหมจรรย์ ของท่านอุบาสกอุบาสิกาผู้ครองเรือนรักษาเป็นพิเศษ ท่านมหา
๘. อุโบสถศีล ได้แก่ศีลที่รักษาเป็นพรหมจรรย์ของท่านอุบาสกอุบาสิกาผู้ครองเรือนรักษาเป็นพิเศษ หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
๙. หมายความว่า รักษาอุโบสถศีล เป็นศีลพรหมจรรย์ รักษาอย่างภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ท่านรักษา พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา รักษาศีลเป็นพรหมจรรย์ ท่านเว้นจากการมีคู่ครองคือการเป็นสามีภรรยา อุบาสกอุบาสิกาที่รักษาอุโบสถศีลก็ต้องปฏิบัติให้ได้เช่นนั้น แต่การรักษาสมาทานของอุบาสกอุบาสิการักษาได้ ๑ วัน ๑ คืน เป็นส่วนมาก จะรักษาให้ตลอดไปเหมือนพระไม่ได้ ที่รักษาได้มีจำนวนน้อย แต่ถึงจะรักษาสมาทานได้น้อยเพียงวันเดียว ก็ได้ชื่อว่ารักษาศีลพรหมจรรย์ เพราะรักษาเป็นพิเศษ เหมือนพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ท่านมหาผู้เจริญ
๑๐. อุโบสถศีล ศีลที่อุบาสกอุบาสิการักษาเป็นพิเศษ เป็นศีลของผู้ประพฤติพรหมจรรย์รักษาอุโบสถศีล มีอย่างขอรับท่านอาจารย์
๑๑. อุโบสถศีลมี ๒ อย่างครึบท่านมหา
๑๒. อุโบสถศีล ๒ อย่างนั้นอะไรบ้างขอรับท่านอาจารย์
๑๓. ๑. ปกติอุโบสถ
๒. ปฏิภาศระอุโบสถ
๑๔. ปกติอุโบสถได้แก่อุโบสถอะไร รักษาอย่างไรท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๑๕. ปกติอุโบสถ ได้แก่อุโบสถที่รักษาตามปกติ การรักษাপกติอุโบสถรักษาเดือนละ ๔ ครั้ง ขัน ๘ คำ ๑ ครั้ง ขัน ๑๕ คำ ๑ ครั้ง แรม ๘ คำ ๑ ครั้ง แรม ๑๕ คำ ๑ ครั้ง ถ้าเดือนขาดเปลี่ยนเป็น

แรม ๑๔ ค่ำ การรักษากุโบสถเดือนละ ๔ ครั้ง ท่านเรียกว่าปกติกุโบสถ คือกุโบสถที่รักษาตามปกติ

ส. ปุจฉากระระอุโบสถ ไ้แก่กุโบสถอะไร รักษาวิธีใดขอรับท่านอาจารย์

อ. ปุจฉากระระอุโบสถ ท่านแปลว่า การรักษากุโบสถของผู้มีสติตั้งอยู่ วิธีรักษาปุจฉากระระอุโบสถ รักษาเป็นพิเศษครั้งละ ๓ วัน ปกติอุโบสถรักษาครั้งละ ๑ วัน เดือนละ ๔ ครั้ง ปุจฉากระระอุโบสถ รักษาเดือนละ ๔ ครั้ง เหมือนกันแต่รักษาเป็นพิเศษครั้ง ๓ วัน เดือนหนึ่งรักษา ๑๒ วัน วิธีรักษาปุจฉากระระอุโบสถ ท่านอธิบายไว้ดังนี้ เป็นวันรับ ๑ วัน เป็นวันรักษา ๑ วัน เป็นวันส่ง ๑ วัน ท่านชาวพุทธผู้ใดมีใจศรัทธาเลื่อมใสจะรักษาปุจฉากระระอุโบสถ ต้องปฏิบัติดังนี้ ถ้าจะรักษาในวันขึ้น ๘ ค่ำ ต้องสมาทานอุโบสถศีลตั้งแต่วันขึ้น ๗ ค่ำ แล้วรักษากุโบสถศีลให้ครบ ๓ วันถึงวัน ๑๐ ค่ำเช้า คือรักษากุโบสถศีลวันขึ้น ๗ ค่ำ ๑ วัน วันขึ้น ๘ ค่ำ ๑ วัน วันขึ้น ๙ ค่ำ ๑ วัน ให้ได้อรุณของวัน ๑๐ ค่ำเช้า การรักษากุโบสถศีลวิธีนี้ท่านเรียกว่า ปุจฉากระระอุโบสถ คือการรักษากุโบสถของผู้มีสติตั้งอยู่ ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ การรักษากุโบสถศีลในเบื้องต้นผู้รักษาก็ต้องประกอบพิธีกรรมอย่างไรบ้างขอรับท่านอาจารย์

อ. ต้องประกอบพิธีกรรมเบื้องต้นก่อน ๕ ประการ

ส. พิธีกรรม ๕ ประการนั้น อะไรบ้างขอรับท่านอาจารย์ที่ท่านผู้รักษากุโบสถศีลต้องปฏิบัติ

อ. พิธีกรรมเบื้องต้นที่ผู้รักษากุโบสถศีลต้องปฏิบัติ ๕ ประการนี้มีดังนี้คือ

๑. ต้องตื่นนอนเข้ามิดก่อนสว่าง ในวัน ๘ ค่ำ ๑๔ ค่ำ ทั้งข้างบนและข้างแรม

๒. อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด

๓. จัดหาดอกไม้ธูปเทียนสำหรับบูชาพระรัตนตรัยที่บ้านก่อนไปวัด ในวันรักษากุโบสถศีล

๔. เมื่อบูชาพระรัตนตรัยแล้ว ฟังตั้งใจอธิษฐานอุโบสถ

๕. ต้องตัดปิลิโพธิความกังวลนานาประการ จัดการงานให้เสร็จก่อนหน้า ๑ วัน เมื่อ

ปฏิบัติตนตามพิธีกรรม ๕ ประการเรียบร้อยแล้ว ได้ชื่อว่าปฏิบัติสมบูรณ์ในการรักษากุโบสถศีลทุกประการ ท่านมหาผู้เจริญ

๓. ในพิธีกรรม ๕ ประการ ที่ท่านอาจารย์อธิบายไปแล้ว กระผมขอเรียนถามเพื่อให้ท่านสาธุชน คนที่สมัครที่จะรักษาศูโอบสถศีลจะได้ยึดถือไว้เป็นหลักปฏิบัติก่อนที่จะไปวัด ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เพราะเหตุไร ผู้ที่จะไปรักษาศูโอบสถศีลวัดใดวัดหนึ่ง จะต้องตื่นเช้ามาตักน้ำก่อนได้อรุณ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๔. การที่ท่านสอนให้ผู้รักษาศูโอบสถศีลตักน้ำก่อนได้อรุณของวันรักษาศูโอบสถ ก็เพื่อจะให้การรักษาสุโอบสถ ครบ ๒๔ ชั่วโมงเต็มวันหนึ่งกับคืนหนึ่งจริง ๆ ตามคำสมาทาน ท่านมหา
๕. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ในพิธีกรรมข้อที่ ๒ อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด เพราะเหตุไร ผู้จะสมาทานสุโอบสถต้องอาบน้ำก่อน ถ้าไม่อาบน้ำก่อนสมาทานไม่ได้หรือขอรับ ท่านอาจารย์
๖. มีใช้อย่างนั้นท่านมหา การที่ท่านสอนให้อาบน้ำก่อนนั้น มีความประสงค์เพื่อจะให้ชำระร่างกายให้สะอาดก่อนเรียกว่าสะอาดนอก แล้วจึงสมาทานสุโอบสถศีลเพื่อให้สะอาดในต่อไป ท่านมหา
๗. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ อุบาสกอุบาสิกาบางท่านที่แก่ชรามีอายุมาก อาบน้ำตอนเช้ามีตไม่ได้ เพราะร่างกายไม่สมบูรณ์ มีรักษาสมาทานสุโอบสถศีลไม่ได้ หรือขอรับ
๘. มีใช้เช่นนั้นครับท่านมหา ท่านอุบาสกอุบาสิกาที่แก่ชราสุขภาพร่างกายไม่สมบูรณ์ ไม่ต้องอาบน้ำก่อนก็ได้ เพียงแต่ล้างหน้า บ้วนปาก แปรงฟัน ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นเช็ดตัวให้สะอาด พิธีกรรมข้อนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อให้สะอาดนอกสะอาดในเท่านั้นท่านมหา
๙. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ในพิธีกรรมข้อที่ ๓ จัดหาดอกไม้ธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยที่บ้านก่อนไปวัด ก็ท่านอุบาสกอุบาสิกาจะไปวัดรักษาศูโอบสถศีล ไปบูชาที่วัดมิได้หรือขอรับท่านอาจารย์
๑๐. ได้ท่านมหา ในพิธีกรรมข้อ ๓ ที่ท่านแนะนำให้บูชาพระรัตนตรัยที่บ้านก่อน มีความมุ่งหมายเพื่อให้อธิษฐานสุโอบสถก่อนไปวัด ท่านมหา
๑๑. วัชบูชาพระรัตนตรัยนั้น มีหลายแบบ หลายอาจารย์ กระผมขอเรียนถามว่าแบบไหนอย่างไร ที่ถือว่าเป็นการบูชาพระรัตนตรัยที่ถูกต้องควรถือเป็นแบบอย่าง ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๑๒. การบูชาพระรัตนตรัยนั้น จะเป็นแบบไหนอย่างไรก็ตามท่านมหา ขอให้คำกล่าวบูชาอันเป็น การเคารพครบพระรัตนตรัยคือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ทั้ง ๓ ประการใช้ได้
๕๕
ทงนันท่านมหา

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้นขอให้ท่านอาจารย์แนะวิธีการบูชาพระรัตนตรัยที่บ้านก่อนที่ท่าน
อุบาสกอุบาสิกาจะบูชาที่วัดว่าจะปฏิบัติอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. ท่านอุบาสกอุบาสิกา จะไปรักษาศูโบสถ์สี่ทิศในเบื้องต้นต้องปฏิบัติดังนี้ จตุรูป ๓ ดอก เทียน
๒ เล่ม ดอกไม้ใส่พานหรือของที่สมควร ผู้ชายนั่งคุกเข่า ผู้หญิงนั่งพับเพียบให้เรียบร้อย
เมื่อจตุรูปเทียนแล้วกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง วิธีกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์นั้นท่าน
สอนให้กราบดังนี้

๑. เข้าทาง ๒ จดพน

๒. หน้าผากถึงพน

๓. ศอกทง ๒ ถึงพน

การกราบแบบนี้ท่านเรียกว่าเบญจางคประดิษฐ์ คือกราบพร้อมกันด้วยองค์ ๕ เมื่อกราบแล้วพึง
ตั้งใจบูชาพระรัตนตรัยต่อไป จะบูชาแบบไหนอย่างไรแล้วแต่ท่านชอบ หรือตามที่ครูอาจารย์
แต่ละสำนักอบรมสั่งสอนไว้ เฉพาะในที่นี้จะนำคำบูชาแบบง่าย ๆ และสั้น ๆ พอสมควรแก่เวลา
มาเป็นตัวอย่างต่อไป

เมื่อจตุรูปเทียนเรียบร้อยแล้ว ตั้งใจไหว้พระรัตนตรัย

คำไหว้พระรัตนตรัย

อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบ ๑ ครั้ง)

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ ๑ ครั้ง)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ (กราบ ๑ ครั้ง)

เมื่อกล่าวคำไหว้พระรัตนตรัยแล้ว พึงตั้งใจน้อมนมัสการพระพุทธเจ้าต่อไป

คำน้อมสการพระพุทธเจ้า

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อาระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ

มะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อาระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อาระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ

คำบูชาพระรัตนตรัย

อัมมินา สักกาเรนะ พุทฺธัง อะภิปูชะยามิ
 อัมมินา สักกาเรนะ ธัมมัง อะภิปูชะยามิ
 อัมมินา สักกาเรนะ สังฆัง อะภิปูชะยามิ

ข้าพเจ้าขอบูชา คุณพระพุทฺธเจ้า พระธรรม และ พระสงฆ์ ด้วยเครื่องสักการะนี้
 (กราบ ๑ ครั้ง)

ที่สมอบิบายมานี้ เป็นคำบูชาพระรัตนตรัยที่บ้านก่อนไปวัด ท่านมหาผู้เจริญ

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ในพิธีกรรมข้อที่ ๔ เมื่อบูชาพระรัตนตรัยแล้ว ฟังตั้งใจอธิษฐานอุโบสถ
 กระผมขอเรียนถามว่า คำอธิษฐานอุโบสถนั้น ท่านสอนให้อธิษฐานอย่างไรขอรับ
 อ. คำอธิษฐานอุโบสถ ท่านกำหนดไว้ ๒ ประการ แต่ก่อนที่จะอธิษฐานอุโบสถ ต้องกล่าวคำ
 ปฏิญาณถึงพระรัตนตรัยก่อน คำปฏิญาณถึงพระรัตนตรัยนั้นดังนี้

คำปฏิญาณถึงพระรัตนตรัย

พุทฺธัง สาระณัง กัจฉามิ
 ธัมมัง สาระณัง กัจฉามิ
 สังฆัง สาระณัง กัจฉามิ
 ทุติยัมปี พุทฺธัง สาระณัง กัจฉามิ
 ทุติยัมปี ธัมมัง สาระณัง กัจฉามิ
 ทุติยัมปี สังฆัง สาระณัง กัจฉามิ
 ตะติยัมปี พุทฺธัง สาระณัง กัจฉามิ
 ตะติยัมปี ธัมมัง สาระณัง กัจฉามิ
 ตะติยัมปี สังฆัง สาระณัง กัจฉามิ

เมื่อกล่าวคำไหว้พระรัตนตรัย ถวายมัสการพระพุทฺธเจ้า คำบูชาพระรัตนตรัย
 คำปฏิญาณถึงพระรัตนตรัยแล้ว ลำดับต่อไปก็ตั้งใจสมาทาน อุโบสถศีลเป็นลำดับไปแต่ ๑ ถึง
 ๘ ดังต่อไปนี้

อุโบสถศีล ๘ ประการ

๑. ปาณาติปาตา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
๒. อทินนาทานา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
๓. อะพรหมจารียา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
๔. มุสาวาทา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
๕. สุราเมรัยเมมฺหัชชปะมาทัฏฐานา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยาติ
๖. วิกาละโภชนา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
๗. นัจจะกัตตะวาทิตะวิสุกะทัสสะนามาลาคันธะวิเลปะณะธาระมะมณฺฑะณะ
วิภูสะนัฏฐานา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
๘. อุจจาสะยะณะมะหาสะยะนา เวระมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

เมื่อสมาทานตามองค์ศีลทั้ง ๘ ประการจบแล้ว ฟังตั้งใจอธิษฐานอุโบสถศีลต่อไป

คำสมาทานอุโบสถศีล

อิมัง อัญญังคะสะมันนาคะตัง พุทธะปัญญัตตัง อุโปสะถัง อิมัญจะ รัตติง
อิมัญจะ ทิวะสัง สัมมะเทวะ อะภีรักขิตุง สะมาทิยามิ

แปลความว่า ข้าพเจ้า ขอสมาทานอุโบสถ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ อันประกอบด้วยองค์
๘ ประการนี้ เพื่อจะรักษาไว้ให้ดีไม่ให้ขาดไม่ให้ทำลาย ตลอดวันหนึ่งกับ
คืนหนึ่ง ณ เพลาวັນนี้ (บางสำนักท่านสอนให้ว่าต่อดังนี้) ขออุสสอณัน จงเป็น
อุปนิสัยปัจจัย เพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน ในอนาคตกาล เป่องหน้า
โน้นเทอญ

เมื่อกล่าว คำไหว้พระรัตนตรัย คำนมัสการพระพุทธเจ้า คำบูชาพระรัตนตรัย คำ
ปฎิญาณถึงพระรัตนตรัย องค์อุโบสถศีล ๘ ประการ คำสมาทานอุโบสถ
(เรากล่าวคำสมาทานเองที่บ้านท่านเรียกว่า อธิษฐานอุโบสถ เมื่อท่านอุบาสก
อุบาสิกา ปฏิบัติตามที่สมบรยายมานี้ ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีอุโบสถศีลสมบูรณ์ทั้ง ๘ ประการ)

คำสมาทานอุโบสถประการที่ ๒ เมื่อจุตูปเทียตามพิธีการสมาทานอย่างที ๑ แล้ว **ไหว้พระรัตนตรัย นมัสการพระพุทธเจ้า บูชาพระรัตนตรัย** พึงตั้งใจสมาทานอุโบสถ (หรือเรียกว่า อธิษฐานอุโบสถ) ไม่ต้องกล่าวคำปฏิญาณถึงพระรัตนตรัย ไม่ต้องว่าศีลทั้ง ๘ ประการ คำสมาทานอุโบสถศีลประการที่ ๒ ดังนี้

คำสมาทานอุโบสถ (ประการที่ ๒)

พุทธบัญญัติตั้ง อุโปสะถึง อະริยฐานิ

แปลความว่า ข้าพเจ้า ขออธิษฐานอุโบสถ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ คำอธิษฐานอุโบสถทั้ง ๒ ประการนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อปฏิบัติให้ถูกต้องตามนัยที่ผสมอธิบายมานี้ ได้ชื่อว่าท่านอุบาสกอุบาสิกาผู้นั้น มีองค์อุโบสถศีลอยู่ครบสมบูรณ์ทั้ง ๘ ประการ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมมีความสงสัยการบูชาพระรัตนตรัย ที่ท่านอาจารย์อธิบาย

อ. สงสัยอย่างไรท่านมหา

ส. กระผมสงสัยว่า การบูชาพระรัตนตรัยนั้น ตามที่ท่านอาจารย์อธิบาย

๑. ไหว้พระรัตนตรัย ได้แก่ อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภาวะวา ฯลฯ

๒. คำนมัสการพระพุทธเจ้า คือนะโม ๓ จบ

๓. คำบูชาพระรัตนตรัย อมิณา สักกาเรนะ ฯลฯ

ที่กระผมสงสัยเรื่องบูชาพระรัตนตรัย บางแห่งเมื่อจุตูปเทียมาแล้ว หัวหน้านำ ให้ไหว้พระรัตนตรัย นำบูชาพระรัตนตรัย นำนมัสการพระพุทธเจ้า คือ นะโม จึงไม่ทราบว่าจะยึดแบบใด เป็นข้อปฏิบัติที่ดี ที่ชอบด้วยเหตุผล ตามที่ท่านอาจารย์อธิบาย ท่านอาจารย์อธิบายครบทุกประการ กระผมจึงมีความสงสัย จึงขออนุญาตให้ท่านอาจารย์อธิบายให้แจ่มแจ้งด้วยเถิดขอรับ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ที่มหาถามมานี้ ก็น่าสงสัยจริงตามท่านมหาถาม ท่านมหาผู้เจริญ ที่ผสมอธิบายมาแล้วนั้น ผสมอธิบายตามพิธีกรรมในข้อที่ ๔ ของอุบาสกอุบาสิกาที่จะไปรักษาศีลที่วัด ให้ปฏิบัติที่บ้านด้วยตนเองก่อน จุตมุงหมายก็เพื่อให้อธิษฐานอุโบสถ ท่านกำหนดวางระเบียบไว้ให้ปฏิบัติตามพิธีให้ครบถ้วนทุกประการ โดยเฉพาะผู้ที่รักษาศีล ๘ ผสมขอให้นำข้อมาอธิบายอีกครั้งดังนี้

๑. คำไหว้พระรัตนตรัย
๒. คำนมัสการพระพุทธเจ้า
๓. คำบูชาพระรัตนตรัย
๔. คำปฐกฐาณถึงพระรัตนตรัย
๕. คำกล่าวองค์อุโบสถศีล ๘ ประการ

ในพิธีกรรมข้อที่ ๔ เมื่อบูชาพระรัตนตรัยแล้ว ฟังตั้งใจอธิษฐานอุโบสถ ท่านกำหนดไว้ให้ปฏิบัติในเบื้องต้น ๕ ประการ แล้วจึงอธิษฐานอุโบสถต่อไป ตามนัยแห่งการอธิษฐานอุโบสถแบบที่ ๑ อิมัง อภฺธิสฺสัสมะนาคะตัง เป็นต้น ตามที่ผสมอธิบายมาแล้ว ถ้าเป็นคำอธิษฐานอุโบสถอย่างที ๒ ท่านให้ปฏิบัติดังนี้

๑. คำไหว้พระรัตนตรัย
๒. คำนมัสการพระพุทธเจ้า
๓. คำบูชาพระรัตนตรัย

เมื่อบูชาพระรัตนตรัยแล้ว อธิษฐานอุโบสถ พุทธบัญญัติตั้ง เป็นต้น ตามที่ผสมอธิบายเช่นกัน ที่ท่านมหาสงฆ์ ท่านสงฆ์การบูชาพระรัตนตรัย ตามงานพิธีบำเพ็ญกุศลอย่างอื่น ๆ ที่ชาวพุทธบำเพ็ญ ทั้งที่บ้านและวัดใช้ไหมครับ ท่านมหา

ส. ใช้ขอรับท่านอาจารย์

อ. ตามที่ท่านมหาสงฆ์ว่า ในงานพิธีต่าง ๆ นั้น บางแห่งหัวหน้านำ

๑. คำไหว้พระรัตนตรัย
๒. คำนมัสการพระพุทธเจ้า
๓. คำบูชาพระรัตนตรัย

บางแห่งหัวหน้านำ

๑. นำไหว้พระรัตนตรัย
๒. นำบูชาพระรัตนตรัย

ไม่นำนมัสการพระพุทธเจ้า คือ นะโม ๓ ครั้ง ใช้ได้ทั้ง ๒ อย่างท่านมหา เพราะในงานบำเพ็ญกุศลตามสถานที่ต่าง ๆ นั้นมีพระสงฆ์ไปเป็นประธานของงานบุญ เมื่อพระสงฆ์ให้ศีล ท่านให้ นะโมก่อน แล้วรับตามที่ท่านให้ ใช้ได้ทั้ง ๒ ประการครับท่านมหา

๕. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมสนใจความสงสัยในเรื่องนี้ ขอเรียนถามในพิธีกรรมของท่านอุบาสก อุบาสิกาที่รักษาอุโบสถศีลข้อที่ ๕ อันเป็นพิธีกรรมข้อสุดท้ายต่อไป ในพิธีกรรมข้อที่ ๕ ว่าต้อง คัดความกังวล หรือว่าต้องตัดปลิโพธิความกังวลนานาประการ จัดงานให้เสร็จก่อนหน้าหนึ่งวัน ท่านหมายความว่าอย่างไรขอรับ ท่านอาจารย์

๖. ท่านหมายความว่า ท่านอุบาสกอุบาสิกา ที่จะไปรักษาอุโบสถที่วัดต้องทำจิตใจให้มั่นคงอย่า ห่วงหน้ากังวลหลังในการทำงานทั้งหลาย จะเป็นการงานเนื่องด้วยผู้อื่น หรือการงานภายใน ครอบครัวก็ตาม ไม่ให้เหลือไว้เพื่อกระทำในวันรักษาอุโบสถ ตัดออกให้หมดจากใจจริงภายใน วันรักษาอุโบสถ ตั้งใจรักษาอุโบสถให้เต็มบริบูรณ์ทุกประการ มิให้การทำงานอย่างใดเข้ามา แทรกแซงแย่งเวลาในการรักษาอุโบสถ ในพิธีกรรมข้อที่ ๕ ตัดปลิโพธิกังวลนานาประการ ท่านหมายความว่าอย่างนี้ ท่านมหาผู้เจริญ

๗. สาธุ ดีมากขอรับท่านอาจารย์ กระผมหมดความสงสัย ขอให้ท่านอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายที่จะ รักษาอุโบสถจงยึดถือเป็นข้อวัตรปฏิบัติโดยเคร่งครัด จะได้ชื่อว่า สุปฏิบัติ คือปฏิบัติดีปฏิบัติ ชอบ เป็นการบูชาพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างสูงเรียกว่า ธรรมบูชา ทอณคัมมเตจ พระบรมศาสดาสรรเสริญว่า เป็นการบูชาอย่างแท้จริง

ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับ ในพิธีกรรมข้อที่ ๔ ที่ท่านอาจารย์อธิบายผ่านไปแล้ว กระผม สงสัยว่า ทำไมต้องอธิษฐานอุโบสถที่บ้านก่อน เพราะเมื่อเราไปวัดก็ต้องไปสมาทานกับพระสงฆ์ เหมือนกัน

๘. การที่ท่านสอนให้อธิษฐานอุโบสถที่บ้านก่อนนั้น จุดประสงค์เพื่อจะให้การรักษากุโบสถศีลครบ ๒๔ ชั่วโมงเต็มวัน ๑ กับคืน ๑ จริง ๆ เพราะถ้าไปสมาทานกับพระสงฆ์ครั้งเดียวไม่ครบ ๒๔ ชั่วโมง เพราะฉะนั้นท่านจึงให้อธิษฐานอุโบสถที่บ้านก่อนไปสมาทานกับพระสงฆ์ที่วัดท่านมหา

๙. ท่านอาจารย์อธิบายว่า เมื่อเราอธิษฐานอุโบสถที่บ้าน ก็ได้ชื่อว่าเรามีอุโบสถศีลครบสมบูรณ์ ๘ ประการแล้วใช่ไหมขอรับ

๑๐. ใช่ครับ ท่านมหา

๑๑. แล้วเพราะเหตุไร จึงต้องไปสมาทานกับพระสงฆ์เป็นครั้งที่ ๒ มิเพิ่มเป็นอุโบสถศีล ๑๖ ไปหรือ ขอรับท่านอาจารย์

- อ. อุโบสถศีล ๘ คงที่ไม่เพิ่มจำนวนเป็น ๑๖ ตามที่ท่านมหาเถร
- ส. เมื่ออุโบสถคงที่ ๘ ประการ ไม่เพิ่มเป็น ๑๖ แล้วจะต้องไปสมาทานกับพระสงฆ์ทั่วเป็นครั้งที่ ๒ เพื่อประโยชน์อะไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. เพื่อประโยชน์ ๒ ประการคือ
๑. ที่ท่านสอนให้อริชฐานอุโบสถที่บ้านก่อนพอได้อรุณของวันอุโบสถ ก็เพื่อให้การรักษาอุโบสถครบกำหนด ๒๔ ชั่วโมง เต็มวันเต็มคืนตามที่สมเด็จพระสังฆราชเจ้าและ
 ๒. ที่ท่านสอนให้ไปสมาทานกับพระสงฆ์ทั่วอีกครั้งหนึ่งนั้น เพื่อให้พระสงฆ์รับทราบเป็นหลักฐานว่าเราจะรักษาอุโบสถศีล ตามที่ตั้งใจอริชฐานไว้แล้วทุกประการ
- ส. กระผมสนใจความสงสัยตามที่ท่านอาจารย์อธิบาย คำว่าอุโบสถ ประเภทของอุโบสถ พิธีกรรมที่ต้องปฏิบัติในเบื้องต้นของวันรักษาอุโบสถ ๘ ประการ ท่านอาจารย์ผู้เจริญก่อนจะไปวัดในวันรักษาอุโบสถตอนเช้าจะต้องปฏิบัติอย่างไรต่อไปขอรับท่านอาจารย์
- อ. เมื่อปฏิบัติกิจเบื้องต้นที่บ้านของตนในวันอุโบสถเรียบร้อยแล้ว จัดข้าวปลาอาหารทั้งคาวและหวานไปบำเพ็ญบุญตักบาตรทั่วเขตที่มัสยิดและสามารถจะกระทำได้
- ส. เมื่อบำเพ็ญบุญเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะปฏิบัติอย่างไรต่อไปขอรับท่านอาจารย์
- อ. เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเรียบร้อยแล้ว สมาทานอุโบสถศีลกับพระสงฆ์อีกครั้งหนึ่งครบ
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ การสมาทานอุโบสถศีลกับพระสงฆ์ทั่วอีกครั้งหนึ่งนั้น ท่านนิยมสถานที่เช่นไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ ในอุโบสถหรือที่ชาวพุทธทั่วไปนิยมเรียกว่า โบสถ์แห่งใดแห่งหนึ่งก็ได้ ในจังหวัดจันทบุรีของเรานิยมสมาทานอุโบสถศีลในโบสถ์เป็นส่วนมากกว่าที่อื่นท่านมหา
- ส. ท่านอุบาสิกอุบาสิกา จะเข้าสู่โบสถ์ที่พระสงฆ์ใช้เป็นสถานที่บำเพ็ญสังฆกรรมอันเป็นศาสนกิจของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา จะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะได้นามว่าเป็นอุบาสิกอุบาสิกาที่ดีของพระพุทธศาสนา ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ต้องแสดงความเคารพในพุทธสถานก่อน แล้วจึงเข้าสู่อุโบสถหรือโบสถ์ต่อภายหลังท่านมหา

๕. ที่ท่านอาจารย์อธิบายว่า ท่านอุบาสกอุบาสิกาจะเข้าสู่โบสถ์ต้องแสดงความเคารพในพุทธสถาน ก่อนนั้นจะปฏิบัติอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
๖. ก่อนเข้าเขตพุทธสถานคือ เขตสีมาหรือเขตกำแพงแก้ว สวมรองเท้าถอดรองเท้า สวมหมวก ถอดหมวก กนัรมลตรัม นั่งลงยกมือขึ้นพนมกล่าวคำนมัสการพุทธสถานดังนี้

วันทามิ อารามะ พัทธสีมายัง โพธิรุกขัง เจตียัง สัพพัง สัพพัญญานะ
สุปะติฏฐิตัง สารีริกธาตุมะหาโพธิง พุทธะรูปัง สะกะลังสะทา

แปลความว่า ข้าพเจ้าขอนมัสการกราบไว้ พัทธสีมา ต้นพระศรีมหาโพธิ์ พระเจดีย์ในอาราม พระบรมสารีริกธาตุ พระมหาโพธิ์ พระพุทธรูป ทั้งหมดที่ประดิษฐานอยู่ทุกแห่ง ทุกเมื่อ ก่อนเข้าอุโบสถ ท่านสอนให้แสดงความเคารพดังนี้ ท่านมหาผู้เจริญ

๗. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ความเคารพมีความสำคัญอย่างไร เพราะท่านอาจารย์อธิบายในตอนต้น อธิบายคำว่าอุบาสกอุบาสิกา ผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัย ก็เพราะความเคารพโดยยกคารวะ ๖ เป็นหลัก กระผมจึงขอเรียนถามอีกครั้งหนึ่งว่า ความเคารพมีความสำคัญอย่างไร ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๘. ความเคารพมีความสำคัญมาก เพราะความเคารพเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง เรียกว่า ธรรมบูชา ๑ ความเคารพได้ชื่อว่าปฏิบัติตน ใกล้พระนิพพาน ๑ ความเคารพเป็นการยังพระพุทธศาสนาให้เจริญยืนาน ตังที่สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ตรัสแก่พระมหาอริยะกัสสป ทรงปรารภอันตรธานแห่งพระสัทธรรมที่จะมีได้ ก็เพราะบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ไม่เคารพใน พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น ไม่มีอะไรอย่างอื่นที่จะ ลบล้างพระสัทธรรมให้สูญได้ นอกจากเหตุคือความไม่เคารพยำเกรง เพราะเหตุนี้ความเคารพ จึงมีความสำคัญมาก ตามที่ผมอธิบายมานะ
๙. สาธุ ภาณเต ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ความเคารพมีความสำคัญจริงตามที่ท่านอาจารย์อธิบาย ขอให้ท่านอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายปฏิบัติเถิดประเสริฐมาก ใกล้คุณธรรมความดีของพระผู้มีพระภาค ที่พวกเราประสงค์

เมื่อท่านอุบาสกอุบาสิกา เข้าสู่โบสถ์แล้วจะปฏิบัติตนอย่างไรขอรับ

- อ. ท่านมหา เมื่อท่านอุบาสกอุบาสิกาเข้าสู่อุโบสถแล้ว ต้องสำรวมกิริยามารยาทให้เรียบร้อยทุก ๆ คน เหมือนพระอานนท์พุทธอนุชาของสมเด็จพระบรมศาสดาปฏิบัติดังนี้ ท่านมหา
- ส. ตามที่ท่านอาจารย์อธิบายว่า เมื่อท่านอุบาสกอุบาสิกาเข้าสู่อุโบสถแล้ว ต้องสำรวมกิริยามารยาทให้เรียบร้อยเหมือนพระอานนท์พุทธอนุชากระผมไม่เข้าใจ หมายความว่าอย่างไร
- อ. ที่ผมอธิบายว่า เมื่อท่านอุบาสกอุบาสิกาเข้าสู่อุโบสถแล้ว ต้องสำรวมกิริยามารยาทให้เรียบร้อยเหมือนพระอานนท์พุทธอนุชา^๕ หมายความว่า พระอานนท์พุทธอนุชาของสมเด็จพระบรมศาสดา เมื่อท่านได้รับหน้าที่เป็นพุทธอุปัฏฐากพระพุทธเจ้าแล้ว ท่านถวายความเคารพอย่างสูง เมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่^๕ เมื่อพระบรมครูเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วก็ตามสถานที่พระพุทธเจ้าเคยทรงประทับ พระอานนท์เคยหมอบเคยคลาน เคยกราบเคยนมัสการอย่างไร เมื่อสมเด็จพระจอมไตรปรินิพพานแล้ว พระอานนท์ก็ถวายความเคารพพุทธสถานเหมือนสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ยังทรงพระชนม์ชีพอยู่^๕ อย่างนั้น

ท่านมหา พระอานนท์พุทธอนุชา หมอบคลาน กราบนมัสการ พุทธสถานที่พระพุทธเจ้าทรงประทับฉันใด ท่านอุบาสกอุบาสิกาที่เข้าสู่พระอุโบสถ ก็ควรถวายความเคารพต่อพุทธสถานเสมือนที่ประทับของพระบรมศาสดาจารย์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ^๕ นั้น ท่านมหาผู้เจริญ

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ การกราบไหว้บูชาสักการะพระพุทธรูปในอุโบสถนั้น เป็นการกราบรูปพระพุทธปฏิมา แทนองค์สมเด็จพระบรมศาสดา^๕ มิใช่หรือครับ เพราะสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปนาน ๒๕๑๓ ปี เข้าไปแล้ว ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ถ้านึกอย่างท่านมหานิกเช่นนี้^๕ ไกลไปและก็ได้บุญน้อยไป เพราะไปติดอยู่แค่วัตถุ คือหินปูนทองเหลืองทองแดงเท่านั้น ไม่เข้าถึงพระคุณความดีของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้นเวลาเรากราบนมัสการรูปพระปฏิมา ที่จะเข้าถึงคุณความดีของพระบรมศาสดาอย่างแท้จริง^๕ จะต้องนึกอย่างไรท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ท่านมหาผู้เจริญ เมื่อกราบพระพุทธรูป ให้น้อมนึกถึงคุณความดีของพระองค์ว่าพระบรมศาสดา พระองค์ดีจริง ๆ ดีทั้งความดีในส่วนพระองค์ ดีทั้งความดีที่พระองค์ทรงเกื้อกูลแก่ผู้อื่น ซึ่งได้แก่พระคุณ ๓ ประการคือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาคุณ

พระปัญญาคุณ พระองค์ทรงตรัสรู้ริบร้อย ๔ คือ ๑ ทุกข์ ๒ สมุทัย ๓ นิโรธ ๔ มรรค
ด้วยพระองค์เองไม่มีครูอาจารย์สั่งสอน

พระบริสุทธิคุณ พระองค์ทรงละความชั่วได้ทั้งหมด มีดวงพระทัยหมดจดจากกิเลส
เครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย มีโลก โกรธ หลง เป็นต้น

พระมหากรุณาคุณ พระองค์ทรงมีพระกมลสันดาน เต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตากรุณาในหมู่
สัตว์ทั่วไปไม่เลือกหน้า ทรงอบรมสั่งสอนเวไนยสัตว์ให้เห็นจริง ทั้งบาป บุญ คุณ โทษ
ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ นำผู้ปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระองค์ให้พ้นทุกข์ การน้อมนิก
ได้อย่างนี้ ชื่อว่าได้บุญมากและชั่งในพระคุณ ของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง ท่านมหาผู้เจริญ

๕. สาธุ ภันเต ท่านอาจารย์ผู้เจริญ คำอธิบายของท่านอาจารย์ชงมาก ไพเราะมาก อาตมาภาพ
จึงขอให้ท่านอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย จงปฏิบัติ กาย วาจา ใจ ตามนัยที่ท่านอาจารย์ปรวาท
บรรยายมา จะได้ซาบซึ้งถึงความดีของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และอบรม กาย วาจา
ใจ ของเราให้ดีตามที่พระองค์สั่งสอนไว้ ที่เรียกว่าพระธรรมวินัย จะได้เป็นปัจจัยแห่งความดี
ความเจริญตลอดกาลนาน ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เมื่อท่านอุบาสกอุบาสิกา กราบพระพุทธปฏิมา
น้อมระลึกถึงพระคุณของพระบรมศาสดาตามที่ท่านอาจารย์อธิบาย ท่านอุบาสกอุบาสิกาจะพึง
ปฏิบัติอย่างไรต่อไปท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๖. บุษยาพระรัตนตรัยด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน ต่อไปครับท่านมหา

๗. พระรัตนตรัยคือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ การบูชาพระรัตนตรัยด้วย ดอกไม้ ธูป
เทียน อย่างไหนบูชาพระพุทธเจ้า อย่างไหนบูชาพระธรรม อย่างไหนบูชาพระสงฆ์ ท่าน
อาจารย์ผู้เจริญ

๘. ธูป ๓ ดอก บุษาคูณพระพุทธเจ้า ๓ ประการ คือ ๑ พระปัญญาคุณ ๒ พระบริสุทธิคุณ ๓ พระ
มหากรุณาคุณ เทียน ๒ เล่ม บุษยาพระธรรมวินัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เทียนนั้นเมื่อจุด
แล้วให้เกิดแสงสว่างเวลามืดย่อมเห็นสิ่งต่าง ๆ ด้วยนัยดำนั่นใด พระธรรมวินัยนั้น เมื่อใคร
ปฏิบัติตาม ก็บังเกิดแสงสว่างทางแห่งความเจริญ ด้วย กาย วาจา ใจ ฉะนั้น เทียน ๒ เล่ม จึง
บูชาพระธรรม

ดอกไม้มบูชาพระสงฆ์ ตามธรรมดาดอกไม้มียอดต่าง ๆ เมื่อนายช่างผู้มีความชำนาญ
ประคับใส่พานย่อมบังเกิดความสวยงามน่าดูน่าชมฉันใด พระสงฆ์ที่บวชในพระพุทธศาสนา
นั้น มาจากตระกูลต่าง ๆ กัน สูงบ้าง ต่ำบ้าง รวยบ้าง จนบ้าง ตีบ้าง เลวบ้าง เมื่อเข้าบวชใน
พระพุทธศาสนาแล้ว ประพฤติปฏิบัติชอบตามระเบียบพระธรรมวินัยเหมือนกันแล้วย่อมบังเกิด
ความงดงามผ่องแผ้วน่าเลื่อมใส ควรแก่การกราบไหว้บูชาสักการะของพระพุทธานุศาสนิกชน
ทั่วไปฉันนั้น ท่านจึงจัดรูปบูชาคุณพระพุทธเจ้า เทียนบูชาคุณพระธรรม ดอกไม้มบูชา
พระสงฆ์ ตามที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณมหาเจ้าคุณเจ้า

๕. สารุ ภันเต ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ท่านอาจารย์อธิบายมีเหตุผลที่น่าฟัง แต่กระผมยังมีความสงสัย
สมมุติว่าที่วัดท่านอาจารย์เอง มีท่านอุบาสกอุบาสิการักชาอุโบสถศีล ๑๐๐ คน รูปต้องจุดคนละ
๓ ดอก รวม ๓๐๐ ดอก เทียนจุดคนละ ๒ เล่ม รวม ๒๐๐ เล่ม ดอกไม้คนละ ๓ ดอก รวม
๓๐๐ ดอก ท่านอาจารย์อธิบายว่ารูป ๓ ดอก เทียน ๒ เล่ม ดอกไม้พอสมควรเท่าที่มี คนร้อย
คน จุดรูป ๓ ดอก เทียน ๒ เล่ม จะบูชาทั่วถึงกันหรือขอรับ คนรักชาอุโบสถร้อยคน ทำไม้ไม่จุด
รูป ๓๐๐ ดอก เทียน ๒๐๐ เล่ม จะได้บูชาทั่วถึงกัน ของใครก็ของท่านผู้นั้นท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๖. อ้าวแล้วกันท่านมหา ท่านอุบาสกอุบาสิการักชาอุโบสถศีล ๑๐๐ คน ท่านมหากลัวว่าจะบูชา
ไม่ทั่วถึง ให้จุดรูป ๓๐๐ ดอก จุดเทียน ๒๐๐ เล่ม ท่านมหาจะให้จุดไฉนหรือจุดตี่ผึ้ง หรือ
จะจุดบูชาพระรัตนตรัยกันแน่ท่านมหาเจ้าคุณ
๗. ก็จุดบูชาพระรัตนตรัยนะขอรับท่านอาจารย์ ใครเขาจะไปจุดไฉนจุดตี่ผึ้งในอุโบสถ ท่าน
อาจารย์พูดไม่ได้เรื่อง
๘. ผมเองพูดได้เรื่อง ท่านมหาเองต่างหากถามไม่เข้าเรื่อง จุดไปทำไมกันพ่อเจ้าประคุณ รูป สาม
สัร้อยดอก เทียนสองสามร้อยเล่ม ผมขอถามสักนิด ท่านมหา การบูชาพระรัตนตรัยจุดสำคัญ
อยู่ที่ไหนท่านมหา
๙. การบูชาพระรัตนตรัยจุดสำคัญอยู่ที่ใจ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๑๐. มีหลักอะไรยืนยันให้เห็นจริงว่า การบูชาพระรัตนตรัยนั้นหลักสำคัญอยู่ที่ใจท่านมหา

๓. มีหลักพุทธานุชาิตแสดงความสำคัญของใจเป็นหลักยืนยันบทหนึ่งว่า

มะโนปุปพังคะมา ธัมมา มะโนเสฏฐา มะโนมะยา มะนะสาเจ ปะสันเนนะ
ภาสะติวา กะโรติวา ตะโต นัง สุขะมันเวติ ฉายาวะ อะนุปายินี

แปลความว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นใหญ่ มีใจเป็นหัวหน้า สำเร็จแล้วด้วยใจ บุคคล
ผู้มีใจใส จะพูดก็ทำตามจะทำก็ตาม ความสุขย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาตามตัวฉะนั้น พระ-
พุทธานุชาิตข้อนี้แหละขอรับเป็นหลักฐานยืนยัน ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๔. สารุอาวโส สักกะวาทาจริโย คำตอบของท่านมหาหมื่นเหตุผลผสมขออนุโมทนา เมื่อท่านมหาว่า
มีใจเป็นสำคัญมีพระพุทธานุชาิตรับรองให้เห็นเป็นความจริงเช่นนั้นแล้ว ผมจะอธิบายให้ฟังต่อไป
การที่ท่านให้จุตูป ๓ ดอก เทียน ๒ เล่ม ดอกไม้หลายสีประดับพานเพื่อต้องการให้เป็น
ระเบียบอันสวยงาม เพราะระเบียบนอกจากจะให้เกิดความสวยงามแก่ผู้พบเห็น และผู้บูชา
พระรัตนตรัยเองแล้ว ระเบียบที่ท่านยังสรรเสริญว่าเป็นสมบัติของผู้ดี ตามทักปราชญ์
ราชเมธีสรรเสริญระเบียบไว้ว่า

ความอดทนเป็นสมบัติของผู้ต่อสู้

ความรู้เป็นสมบัติของนักปราชญ์

ความสามารถเป็นสมบัติของผู้ประกอบกิจ

ระเบียบทุกชนิดเป็นสมบัติของผู้ดี

นอกจากนี้ รูปเทียน ที่ท่านอุบาสกอุบาสิกานำไปบูชาพระรัตนตรัยเหลือไว้ในอุโบสถ
พระภิกษุสามเณร ท่านลงโบสถ์ไหว้พระสวดมนต์ทุก ๆ วัน จะได้จุตูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
ต่อไป ท่านอุบาสกอุบาสิกาก็ได้บุญตลอดปี เป็นการแก้เศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี อีกประการหนึ่ง
ท่านมหาผู้เจริญ

๕. สารุท่านอาจารย์ผู้เจริญ อธิบายดีมากกระผมขออนุโมทนา ที่ท่านอาจารย์อธิบายเรื่องรูป ๓ ดอก
เทียน ๒ เล่ม และยกระเบียบมาอธิบาย ระเบียบนั้นเป็นความมุ่งหมายและเป็นหลักสำคัญที่สุด
ทางพระพุทธศาสนา การจุตูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยนั้นท่านวางระเบียบไว้อย่างไรบ้างท่าน
อาจารย์ผู้เจริญ

- อ. ระเบียบการจตุรปูเทียนท่านวางหลักไว้ดังนี้ เมื่อท่านอุบาสกอุบาสิกาเข้าโบสถ์พร้อมกันและนั่งเป็นระเบียบเรียบร้อยดีแล้ว หัวหน้าอุบาสกอุบาสิกาเป็นผู้จตุรปูเทียน การจตุรปูเทียนต้องจตุให้ มีระเบียบและถูกระเบียบด้วยเช่นกัน ระเบียบการจตุรปูดังนี้ จตุเทียนต่างหากอีก ๑ เล่ม ท่านเรียกว่าเทียนชนวน เมื่อหัวหน้าอุบาสกอุบาสิกาจตุเทียนชนวน ทุก ๆ คนที่อยู่ในที่อุโบสถ พนมมือพร้อมกันน้อมจิตใจระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยตามที่อธิบายมาแล้วข้างต้น ห้ามพูดห้ามคุยกัน ถ้าผู้ใดพูดกันคุยกันในเวลานั้น ท่านว่าเสียมรรยาทบาทสมบัติผู้ดี ไม่เคารพพระรัตนตรัย การจตุก็ต้องจตุให้มีระเบียบท่านสอนให้จตุเทียนก่อน จตุเล่มทางซ้ายของผู้จตุซึ่งเป็นทางขวาของพระพุทธรูป เมื่อจตุเทียนแล้วจตุรูปเป็นลำดับที่ ๒ ต่อไป รูป ๓ คอกลูกจตุบักให้เรียบร้อยในกระถางรูป ปักเรียงแถวให้เสมอกันอย่าสูงต่ำกว่ากันให้ตรง อย่าให้เอนหน้าเอนหลัง ระเบียบการจตุรปูเทียนท่านวางไว้ดังนี้ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมขอถามเรื่องจตุรปูเทียนอีกครั้งว่า ในเวลาหัวหน้าหรือประธานพิธีกำลังจตุรปูเทียนอยู่นั้นท่านอาจารย์อธิบายว่า ให้ท่านอุบาสกอุบาสิกาพนมมือและนั่งอยู่ในอาการอันสงบน้อมจิตใจถึงคุณพระรัตนตรัยนั้นน้อมระลึกอย่างไร ? ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. น้อมตั้งท่านมหา เมื่อท่านหัวหน้าจตุรปูเทียนให้ทุก ๆ คนตั้ง นะโมในใจ ๓ จบ แล้วบูชาในใจคนเดียวก่อนว่า

อมีนา สักกาเรนะ พุทธัง อะภิปูชะยามิ

อมีนา สักกาเรนะ ธัมมัง อะภิปูชะยามิ

อมีนา สักกาเรนะ สังฆัง อะภิปูชะยามิ

เมื่อนักบูชาเอาเองในใจจบแล้ว การจตุรปูเทียนยังไม่เสร็จจึงนั่งพนมมือในอาการอันสงบต่อไป ท่านหัวหน้าอุบาสกอุบาสิกาจตุเรียบร้อยแล้วนำบูชาต่อไป ท่านมหาผู้เจริญ

- ส. เวลาจตุรปูเทียนท่านอาจารย์ให้บูชาเอง เมื่อจตุรปูเทียนแล้วทำไมต้องบูชาอีกเล่ามีซ้ำกันไปหรือขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ถ้าจตุในพิธีอื่น ๆ นอกเวลารักษาอุโบสถ จตุแล้ว ๆ กันต่างคนต่างบูชาเองในใจหรือจะให้หัวหน้านำก็ได้ แต่ในเวลารักษาอุโบสถศีล ท่านนิยมนำบูชาโดยพร้อมเพรียงกันถึงจะซ้ำเป็นครั้งที่ ๒ ก็ไม่เป็นไรท่านมหาผู้เจริญ

๕. ท่านนิยมนสอนบูชาแบบไหนท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๖. การบูชาพระนันทานันท์กราชัญ ตั้งไว้หลายแบบ ผมจะนำแบบที่นิยมใช้บูชาโดยทั่ว ๆ ไป
ในเวลารักษาอุโบสถมาอธิบายไว้ในหนังสือเล่มนี้
อุบาสกนั่งคุกเข่า อุบาสิกานั่งพับเพียบ หัวหน้ำกล่าวนำ คำไหว้พระรัตนตรัย
(อธิบายผ่านมาแล้วข้างต้น) กล่าวนำ คำนมัสการพระพุทธเจ้า (อธิบายผ่านมาแล้ว
ข้างต้น) หัวหน้ำกล่าวนำแล้วว่าตามพร้อม ๆ กัน

คำบูชาพระรัตนตรัย

ยะมะหัง สัมมาสัมพุทฺธัง ณะกะวันตัง สะระณังคะโต (หญิงว่าคะตา)
พระผู้มีพระภาค พระองค์ตรัสรู้ดีแล้วเองโดยชอบพระองค์ใด ข้าพเจ้าถึงแล้ว ว่าเป็นที่พึ่ง
กำจัดภัยได้จริง

อิมินา สักกาเรนะ ตัง ณะกะวันตัง อะภิปูชะยามิ
ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะซึ่งพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ด้วยเครื่องสักการะทั้งหลายเหล่านี้

ยะมะหัง สวากขาตัง ณะกะวะตา ธัมมัง สะระณังคะโต
พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้วเหล่าใด ข้าพเจ้าถึงแล้วว่าเป็นที่พึ่งกำจัดภัยได้จริง

อิมินา สักกาเรนะ ตัง ธัมมัง อะภิปูชะยามิ
ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะซึ่งพระธรรมเหล่านี้ ด้วยเครื่องสักการะทั้งหลายเหล่านี้

ยะมะหัง สุปะฏิปันนัง สังฆัง สะระณังคะโต
พระสงฆ์ที่ท่านปฏิบัติดีแล้วหมู่ใด ข้าพเจ้าถึงแล้วว่าเป็นที่พึ่งกำจัดภัยได้จริง

อิมินา สักกาเรนะ ตัง สังฆัง อะภิปูชะยามิ
ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะซึ่ง พระสงฆ์หมู่หนึ่ง ด้วยเครื่องสักการะทั้งหลายเหล่านี้ กราบ ๑ ครั้ง
ต่อจากนี้ทำวัตรสวดมนต์ต่อไปท่านมหาผู้เจริญ

๗. ละเบียบทำวัตรเช้าหรือสวดมนต์ตอนเช้า ท่านจัดระเบียบการสวดไว้อย่างไรขอรับ
๘. เมื่อบูชาพระรัตนตรัยแล้ว (หัวหน้ำนำ) หันตะ มะยัง พุทฺธัสสะ ณะกะวะโต
ปัพพะภาคะนะมะการัง ณะโรมะเส

(รองหัวหน้าชั้น นะโม นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

(หัวหน้านำ) หันทะ มะยัง พุทธาภิกุติง กะโรมะเส

(รองหัวหน้าชั้น โยโส นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

โย โส ตะถาคะโต อะระหัง สัมมาสัมพุทธโ วิชชาจะระณะสัมปันโน
 สุคะโต โลกะวิทู อนุตตะโร ปุริสทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง
 พุทโธ ภะคะวา โย อิมัง โลกัง สะเทวะกัง สะมาระกัง สะพรหมะกัง
 สัสสะมะณะพราหมะณัง ปะชัง สะเทวะมะนุสสัง สะยัง อะภิกุณฺเณ สัจฉิกัตวา
 ปะเวเทสี โย ฐัมมัง เทเสสี อาทิกัลยาณัง มัชฌะกัลยาณัง ปะริโยสานะ
 กัลยาณัง สาทถัง สะพยัญชนะนัง เกวะละปรีปฺปนัง ปะริสุทฺธัง พรหมะจะริยัง
 ปะกาเสสี ตะมะหัง ภะคะวันตัง อะภิปุชะยามิ ตะมะหัง ภะคะวันตัง
 สิริสา นะมามิ (กราบลงพร้อมกัน)

(หัวหน้านำ) หันทะ มะยัง ฐัมมาภิกุติง กะโรมะเส

(รองหัวหน้าชั้น โย โส นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

โย โส สวากขาโต ภะคะวะตา ฐัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก
 โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ ตะมะหัง ฐัมมัง อะภิปุชะยามิ
 ตะมะหัง ฐัมมัง สิริสา นะมามิ (กราบลงพร้อมกัน)

(หัวหน้านำ) หันทะ มะยัง สังฆาภิกุติง กะโรมะเส

(รองหัวหน้าชั้น โย โส นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

โย โส สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุกุปะฏิปันโน
 ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
 สามัจีปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัญฐะ
 ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย
 ทักขิเนยโย อัญชลีกะระณเณโย อนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสะ ตะมะหัง
 สังฆัง อะภิปุชะยามิ ตะมะหัง สังฆัง สิริสา นะมามิ

(กราบพร้อมกัน แล้วนั่งพับเพียบพร้อมกัน ห้วนน้ำว่า)

หันทะ มะยัง ระตะนัตตะยัปปะณามะคาถาโย เจวะ สังเวคะ ปะริกิตตะนะ
ปาฐัญจะ ภาณามะเส

(รองหัวหน้าขึ้น พุทโธ สุสุทโธ นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

พุทโธ สุสุทโธ ภาณามะหันณะโว
โยจันตะสุทฐัพพะระญาณะโลจะโน
โลกัสสะ ปาปุปกิเลสะฆาตะโก
วันทามิ พุทธัง อะหะมาตะเรนะตัง
ธัมโม ปะทีโป วิยะ ตัสสะ สัตถุโน
โย มัคคะปากามะตะเกทะภินนะโก
โลกุตตะโร โย จะ ตะทัตตะทีปะโน
วันทามิ ธัมมัง อะหะมาตะเรนะตัง

สังโฆ สุเขตตาทะยะติเขตตะสังญญิตโต
โย ทิฏฐะสันโต สุคะตานุโพทะโก
โลลัปเปหิโน อะริโย สุเมธะโส
วันทามิ สังฆัง อะหะมาตะเรนะตัง
อิจเจวะเมกัันตะภิปุชเณยยะกัง
วัตถุตตะยัง วันทะยะตาทิสังขะตัง
ปัญญัง มะยา ยัง มะมะ สัพพะพุทฺธะวา
มา โหนตุ เว ตัสสะ ปะภาวะสัทธา

(รวม สังเวคะปะริกิตตะนะปาฐะติดต่อกันไป)

อิธะ ตะถาคะโต โลเก อุปันโน อระหัง สัมมาสัมพุทโธ ธัมโม
จะ เทสีโต นิยยานิโก อุปะสะมิโก ปะรินิพพานิโก สัมโพธะคามิ
สุคะตัมปะเวทิตโต มะยันตัง ธัมมัง สุตวา เอวัง ชานามะชาตีย์ ทุกขา
ชะราปี ทุกขา มะระณัมปี ทุกขัง โสกะปะริเทวะทุกขะโทมะนัสสุปายาสาปี
ทุกขา อัมปิเยหิ สัมปะโยโค ทุกโข ปิเยหิ วิปปะโยโค ทุกโข ยัมปิจัน
นะ ละภะติ ตัมปี ทุกขัง สังจิตเตนะปัญจุปาทานักขันธา ทุกขา เสยยะถิทัง

รูปาทานักขันโธ เวณูปาทานักขันโธ สัตถูปาทานักขันโธ สังขารูปา
 นักขันโธ วิญญาณูปาทานักขันโธ เยสังปริญญาเยชชะระมาโน โส ณะกะวา
 เอวัง พะหุลัง สาวะเก วิเนติเอวัง ภาคา จะปะนัสสะ ณะกะวะโต สาวะเกสุ
 อนุสาสนี พะหุลา ปวัตตะติ รุปัง อะนิจัจจ เวทะนา อะนิจจา สัตถุญา
 อะนิจจา สังขารา อะนิจจา วิญญาณัง อะนิจัจจ รุปัง อะนัตตา เวทะนา
 อะนัตตา สัตถุญา อะนัตตา สังขารา อะนัตตา วิญญาณัง อะนัตตา สัพเพ
 สังขารา อะนิจจา สัพเพ ธัมมา อะนัตตาติ เต^๑ มะยัง โอตินณามหะชาติยา
 ชะรามะระณะเนโส เกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ อุปาเยเสหิ
 ทุกโขติณณา ทุกขะปะเรตา อปปะเวณามิมัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ
 อันตะกิริยา ปัญญาเยถาติ จิระปะรินิพพุตัมปิ^๒ ตัง ณะกะวันตัง อุทิสสะ
 อะระหันตัง สัมมาสัมพุทฺธัง สัทธา อากาโรสมา อะนาการิยัง ปัพพะชิตา ตัสมิ
 ณะกะวะติ พรหมะจะริยัง จะรามะ ภิกขุณฺณํ สิกขาสาชัวะสะมะปันนา^๓ ตัง โน
 พรหมะจะริยัง อิมัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ อันตะกิริยาเย สังวัตตะตุติ
 (ถ้าจะสวดย่อ สวดเฉพาะ ระตะนัตตะยัปปะณามะคาถา ห้วนหน้าว่า หันมะยังระตะนัตตะ-
 ยัปปะณามะคาถาโย ณะณามะเส เริ่มสวดแต่ พุทโธ สุสุทโธ กะรุณามะหัตถะโว
 ถึง มาโหนตุ เว ตัสสะปะภาวะสัทธา ไม่ต้องสวด สังเวกะปริกิตตะนะปาฐะ คือ
 อีระตะถาคะโต ต่อไป)

๑. ถ้าผู้หญิงสวด คำ “เต” ให้เปลี่ยนเป็น “ตา”

๒. ตั้งแต่บท^๕ไป ถ้าอุบาสกอุบาสิกาสวด ให้เปลี่ยนว่าตัง^๕ จิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง
 ณะกะวันตัง สะระณังคะตา ธัมมัญจะภิกขุสังฆัญจะ ตัสสะณะกะวะโต
 สาสะนัง ยะถาสะติ ยะถาพะลัง มะนะสิกะโรมะ ตา ตา โน ปฏิปัตติ
 อิมัสสะเกวะลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ อันตะกิริยาเย สังวัตตะตุติ ฯ

๓. บทว่า ภิกขุณฺณํ สิกขาสาชัวะสะมะปันนา ถ้าสามเณรทำวัตรร่วมกับพระถึง
 บท^๕ให้สามเณรหยุดว่า ถ้าทำวัตรเฉพาะสามเณรล้วน ๆ ถึงบท^๕ให้เปลี่ยนว่า
 สามเณรานัง สิกขาสาชัวะสะมะปันนา ฯ อุบาสกอุบาสิกาเมื่อสวดจบทำวัตร
 เข้าแล้ว สวดเทวธรรมคาถา

เทวธรรมคาถา

หิริโอตตปเปสัมบันนา สุกกะธัมมะสะมาหิตา
 สันโต สัปปริสา โลเก เทวธัมมาติ วุจจะเร
 วันทามิ เจตียัง สัพพัง สัพพะฐานะ สุปะติฏฐิตัง
 สารีริกะชาตุมะหาโพธิง พุทธะรูปัง สะกะรังสัทธาฯ

เมื่อสวดเทวธรรมคาถาจบแล้ว นั่งพนมมือในท่าเดิม นั่ง ตั้งใจแผ่ส่วนกุศลแก่ผู้มีพระคุณ และ
 สรรพสัตว์ทั้งหลายตามสมควร แล้วนั่งคุกเข่าทำพรหมพนมมือกราบพร้อม ๆ กัน ๓ ครั้ง เป็นอัน
 เสร็จพิธีสวดมนต์ทำวัตรเช้าเพียงเท่านั้นท่านมหาผู้เจริญ

๕. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เมื่อท่านอุบาสกอุบาสิกาทำวัตรสวดมนต์เช้าแล้ว พึงปฏิบัติอย่างไรต่อไป
 ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๖. เมื่อได้เวลาอันสมควร กราบอาราธนาพระสงฆ์ขึ้นสู่ธรรมาสน์เพื่อแสดงพระธรรมเทศนาต่อไป
 เมื่อพระสงฆ์องค์ธรรมกลีกขึ้นสู่ธรรมาสน์แล้ว หัวหน้าพึงกล่าวคำประกาศอุโบสถต่อไป
 ท่านมหาผู้เจริญ

๗. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ คำประกาศอุโบสถนั้นทำไมต้องประกาศ ประกาศเพื่ออะไร ท่านอาจารย์
 ผู้เจริญ

๘. ที่ต้องประกาศอุโบสถนั้น มีความมุ่งหมายเพื่อให้ท่านสาธุชนอุบาสกอุบาสิกา ที่รักษากุโบสถ
 สืบทราบว่า ศีลที่เรารักษามานานมีข้อปฏิบัติอย่างไร จะได้ตั้งใจรักษามานานอุโบสถศีล
 ทุก ๆ ข้อให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ด้วยดีทุกประการ ท่านมหาผู้เจริญ

๙. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ คำประกาศอุโบสถนั้น ท่านประกาศเป็นภาษาบาลีหรือภาษาไทย

๑๐. ท่านนิยมประกาศทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย

๑๑. คำประกาศอุโบสถทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ท่านประกาศว่าอย่างไร ท่านอาจารย์

๑๒. หัวหน้าหรือผู้นำ นั่งคุกเข่าทำเทพนม กล่าวคำประกาศให้ชัดถ้อยชัดคำ ดังพอสมควร
 ให้ได้ยินโดยทั่วกัน ท่านอุบาสกอุบาสิกาที่รักษากุโบสถนอกนั้น พึงนั่งสงบให้เรียบร้อย
 พนมมือนั่งตั้งใจฟังด้วยความเคารพ อย่าพูดอย่าคุยกันในขณะประกาศอุโบสถ เพราะถ้าพูดกัน
 คุยกันในเวลาประกาศอุโบสถ มีความเสียหาย ๓ ประการคือ

๑. ผู้ที่ตั้งใจให้เกิดความไม่พอใจผู้พูด เกิดนิรณ (ธรรมอันกันจิตมิให้บรรลุความดี)
๒. ผู้พูดขาดสัจฉารวตา เชื่อว่าไม่เคารพในศีล ซึ่งเป็นพระพุทโธวาทที่ควรเคารพอย่างสูง
๓. ทำความกังวลใจให้เกิดมีแก่ท่านที่เป็นหัวหน้าผู้ประกาศ ทำให้จิตใจของผู้ประกาศขาดสมาธิวอกแวกหวนไหว

คำประกาศอุโบสถ

อัมมะ โภณโต ปักขัสสะ อัญญะมึ ทิวะโส เอเวรุโป โข โภณโต ทิวะโส พุทเธนะ ภะกะวะตา บัญญัตตัสสะ ธัมมัสสะวะนัสสะเจวะ ตะทัตถายะ อุปาสะกะอุปาสิกานัง อุโปสะถะกัมมัสสะ จะ กาโล โหติ หันตะ มะยัง โภณโต สัพเพ อีระ สะมาคะตา ตัสสะ ภะกะวะโต ธัมมานุธัมมะปฏิบัติยา ปุชเชนัตถายะ อิมัญจะ รัตติง อิมัญจะ ทิวะสัง อัญญังคะสะมันนาะคัง อุโปสะถัง อุปะวะสีต-
 สามาติ กาละปริจเฉทัง กัตวา ตัง ตัง เวระมะณัง อารัมมะณัง กะริตวา อะวิกขิตตะจิตตา หุตวา สักกัจจิง อุโปสะถัง สะมาทีเยยยามะ อิทิสัง หิ อุโปสะถะกาลัง สัมปัตตานัง อัมหากัง ชีวิตัง มา นิรัตถะกัง โหตุฯ

ข้าพเจ้าขอประกาศ เริ่มเรื่องความในกาลที่จะรักษาอุโบสถศีล ตามกาลสมัยให้ท่าน
 สาธุชนคนดีทั้งหลายทราบทั่วกันก่อนแต่การสมาทาน ณ บัดนี้ ด้วยวันนี้เป็นวันอุฎฐิมิ คติที่ ๔ คำ
 แห่งสุกรปักข์ ก็แลวันเช่นนี้เป็นเวลาที่สาธุชน อุบาสกอุบาสิกาจะได้พึงธรรมและรักษาอุโบสถ
 พร้อมด้วยองค์ ๘ ประการ เพื่อประโยชน์แก่การพึงธรรมนั้น บัดนี้ขอกุศลอันยิ่งใหญ่ คือตั้งจิต
 สมาทานองค์ ๘ ประการแห่งอุโบสถนั้นจงเกิดมีแก่สาธุชนทั้งหลาย ที่มาประชุมพร้อมกัน ณ ที่น
 จงตั้งจิตคิดขณินที่กำหนดว่าจะรักษาอุโบสถประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง
 ณ เวลานั้น พึงตั้งจิตด้วยดีคิดเว้นไกลจาก

๑. ข่าสัตว์ที่มีชีวิตให้ตกลงไป คือฆ่าเองและใช้ให้ผู้อื่นฆ่าฯ
๒. เว้นจากถือเอาสิ่งของ ๆ ผู้อื่น ที่เจ้าของเขามีได้ให้ คือลักฉ้อ และใช้ให้ผู้อื่น
 ลักและฉ้อ

๓. เว้นจากกรรมอันเป็นข้าศึกแห่งพรหมจรรย์

๔. เว้นจากเจราจาคำเท็จคำไม่จริง คือ ล่อลวง ปิตบัง อำพราง ทานผู้อื่น

๕. เว้นจากคัมภีรเมฆ คือ สุราและเมรัย สารพัดบรรดาน้ำกลั่นน้ำคอง ที่เป็นของทำ
ผู้ดื่มแล้วให้เมา เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

๖. เว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล คือ ตั้งแต่อาทิตย์เที่ยงแล้วไป จนถึงอรุณ
ขึ้นมาใหม่

๗. เว้นจากพื่อนรำ ขี้บ้อง ประโคมดนตรี การเล่นต่าง ๆ ที่เป็นข้าศึกแก่กุศล
และทักท้วงประคับคองแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ของหอม เครื่องทา เครื่องย้อม เครื่องแต่งต่าง ๆ

๘. เว้นจาก นง นอน เหนือที่นั่งนอนอันสูง คือ เติงและตัง ที่มั่งคั่งสูงเกินประมาณ
๘ นิ้วพระสุคต เว้นจากที่นั่งนอนใหญ่ ซึ่งภายในมีนุ่นและสำลี เครื่องลาดวิจิตรงาม พึงทำความ
เว้นจากองค์ที่จะพึงเว้นทั้ง ๘ ประการนี้ เป็นอาธมณฺเฑียร อย่ามิจิตพุงสร้านส่งไปอื่น พึงตั้งจิต
สมาทานองค์อุโบสถทั้ง ๘ ประการนี้ โดยเคารพเถิด เพื่อจะบูชาสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
พระองค์นั้น ด้วยธรรมานุธรรมะปฏิบัติ ตามกำลังของเราผู้เป็นคฤหัสถ์ทั้งหลาย ชีวิตของเรา
ทั้งหลาย ที่ได้ดำรงมาจนถึงวันอุโบสถนี้ อย่าให้ล่วงไปเปล่า ปราศจากประโยชน์เลย

คำประกาศอุโบสถทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ท่านประกาศไว้ดังนี้ ท่านมหาผู้เจริญ

๑. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมสงสัยคำประกาศอุโบสถที่เป็นภาษาบาลี

๒. ท่านมหาสงสัยอย่างไร

๓. กระผมสงสัยในคำที่ว่า อภฺฐะมี คติที่ ๘ คำ แห่งสุกรบักข ถ้าเป็นวันขึ้น ๑๕ คำ วันแรม
๘ คำ แรม ๑๕ คำ จะเปลี่ยนว่าอย่างไร ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๔. ท่านมหาผู้เจริญ คำบาลีว่า อภฺฐะมี ทิวะโส และคำแปลว่า วันนั้นเป็นวันอภฺฐะมีคติที่ ๘ คำ
แห่งสุกรบักขนั้น สำหรับใช้ในวันขึ้น ๘ คำ ถ้าเป็นวันขึ้น ๑๕ คำ ให้เปลี่ยนจากคำว่า
อภฺฐะมี ทิวะโส เป็น ปันณะระสี ทิวะโส คำแปลว่า วันนั้นเป็นวันปันณะระสีคติที่ ๑๕ คำ
แห่งสุกรบักข ถ้าเป็นวัน ๑๔ คำ ใช้คำว่า จาคูททะสี ทิวะโส คำแปลว่า วันนั้นเป็นวัน
จาคูททะสีคติที่ ๑๔ คำ แห่งกาฬบักข สุกรบักข (บักขขาว หมายถึงข้างบนของเดือนทั้ง ๘

และ ๑๕ คำ) กาฬปักข์ หมายถึงข้างแรมของเดือน ๘, ๑๔, ๑๕ คำ ให้เปลี่ยนว่าไปตามคติ
ของเดือนดังนี้ ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ตีมากท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมสนสงสัย ขอให้ท่านที่เป็นหัวหน้าผู้นำในการประกาศอุโบสถ
พึงกำหนดตามที่ท่านอาจารย์อธิบาย

เมื่อกล่าวคำประกาศอุโบสถจบแล้ว จะพึงปฏิบัติอย่างไรต่อไปท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. การประกาศอุโบสถนั้น บางแห่งประกาศอุโบสถก่อนจบแล้ว พระสงฆ์องค์ธรรมกลักผู้จะแสดง
ธรรมขนนงบนธรรมาสน์ อุบาสกอุบาสิกากราบพร้อมกัน ๓ ครั้ง แล้วกล่าวคำอาราธนาอุโบสถศีล
พร้อมกัน บางแห่งเมื่อท่านอุบาสกอุบาสิกาสวทนต์ทำวัตรเช้าจบแล้ว พระสงฆ์องค์ธรรมกลัก
ผู้แสดงธรรมขนนงบนธรรมาสน์ อุบาสกอุบาสิกากราบพร้อมกัน ๓ ครั้ง หัวหน้าประกาศอุโบสถ
จบแล้วกล่าวคำอาราธนาพร้อมกัน ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ คำอาราธนาอุโบสถศีล ท่านอาราธนาอย่างไร

อ. คำอาราธนาอุโบสถศีลท่านอาราธนาดังนี้

คำอาราธนาอุโบสถศีล

มะยัง ภันเต ตีสะระणेณะ สะหะ อัญฺญังคะสะมะนาอะตัง อุโปสะถัง
ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ตีสะระणेณะ สะหะ อัญฺญังคะสะมะนาอะตัง อุโปสะถัง
ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต ตีสะระणेณะ สะหะ อัญฺญังคะสะมะนาอะตัง อุโปสะถัง
ยาจามะ

เมื่ออาราธนาอุโบสถศีลแล้ว พึงตั้งใจว่าตามพระสงฆ์ท่านให้เป็นลำดับไปดังนี้

นโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ (ว่า ๓ ครั้ง)

พุทฺธัง สะระณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปี พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ
 ทุติยัมปี ฐัมมัง สาระณัง คัจฉามิ
 ทุติยัมปี สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ
 ตะติยัมปี พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ
 ตะติยัมปี ฐัมมัง สาระณัง คัจฉามิ
 ตะติยัมปี สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

เมื่อรับไตรสรณคมจบแล้ว พระสงฆ์ท่านว่า ตีสาระณะคะมะณัง นิฏฐิตัง รับ
 อามะกันเต พร้อมกัน แล้วพึงตั้งใจสมาทานสิกขาบท โดยกำหนดตามพระสงฆ์ที่ท่านนำให้
 สมาทานเป็นข้อ ๆ ต่อไป

๑. ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 (ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และใช้ให้ผู้อื่นฆ่า)
๒. อทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 (ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากลักทรัพย์ด้วยตนเอง และใช้ให้ผู้อื่นลัก)
๓. อะพรหมจริยา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 (ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากกรรมอันเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์)
๔. มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 (ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากกล่าวคำเท็จ)
๕. สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 (ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความ
 ประมาท)
๖. วิกาละโภชนา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 (ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาลตั้งแต่
 เที่ยงวันไปแล้ว)

๗. นัจจะกัตะวาทีตะวิสสุกะทัสสะนมาลา坎ัธะวิเลปะนะ ชารณะมัตตะนะ
 วิภูสะนัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 (ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากเพื่อนรำขบร้อมประโคมดนตรี และ
 ตุกรเล่นเป็นข้าศึกแก่กุศล และตัดทรงประดับตกแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ของหอม
 เครื่องย้อมเครื่องทา)

๘. อุจจาสะยะนะมะหาสะยะนา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 (ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ภายใน
 ใสนุ่นและสำลี)
 อิมัง อัญญังคะสะมะนาคะตัง พุทธะปัญญัตตัง อุโปสะถัง อิมัญจะ รัตติง
 อิมัญจะ ทิวะสัง สัมมะเทวะ อภีรักขิตุง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าขอสมาทานอุโบสถ ที่พระพุทธรเจ้าทรงบัญญัติไว้ ประกอบไปด้วยองค์ ๘ ประการ
 ๕ เพื่อจะรักษาไว้ให้ดีไม่ให้ขาดไม่ให้ทำลาย ตลอดวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ณ เพลานั้น (บาง
 สำนักต่อเติมคำว่า ขอกุศลอันนั้นจึงเป็นอุปนิสัยปัจจุบัน เพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน ใน
 ๕ อนาคตกาลเบื้องหน้าโน้นเทอญ

เมื่อจบแล้วพระสงฆ์ท่านว่าต่อไปว่า

อิมานิ อัญญะสิกขาปะทานิ อัจเจกัง รัตตินทิวัง อุโปสะถะสัถะวะเสนะ
 ตุมहेหิ อุปาสะกะอุปาสิกากุเตหิ สาธุกัง อะขัณทัง กัตวา อัปปะมาเทนะ
 รักขิตัพพานิ (รับพรพร้อมกันว่า อามะภันเต) สัเลนะ สุคะติง ยันติ สัเลนะ
 โภกะสัมปะทา สัเลนะ นิพพุตติง ยันติ ตัสมา สัตถัง วิโสธะเย

การกล่าวคำสมาทาน และรับอุโบสถศีลเพียงเท่านั้น ท่านมหาผู้เจริญ

๙. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ คำอาราธนาพระแสดงธรรมในวันรักษามุโบสถ กับอาราธนาพระแสดงธรรม
 วันธรรมดา ต่างกันอย่างไรขอรับ

อ. การอาราธนาพระแสดงธรรมในวันรักษามุโบสถ ท่านอาราธนาตั้งน

คำอาราธนาแสดงธรรมวันอุโบสถ

จาตุททะสี ปันณะระสี ยา จะ บักขัสสะ อัญฐะมี กาลา พุทเธนะ บัญญัตตา
 สัทธัมมัสสะวะณัสสัเม จาตุททะสี อะยันทานิ สัมปัตตา อะภิลักขिता เตนายัง
 ปะริสา รัมมัง โสตุง อีระ สะมาคะตา สารุอัยโย ภิกขุสังโฆ กะโรตุ รัมมะเทสะนัง
 อะภัญจะ ปะริสา สัพพา อริกัตวา สุนาตุตันติ ฯ

คำอาราธนา^๕ เป็นคำอาราธนาวัน ๑๔ คำ ถ้าเป็นวัน ๘ คำ ให้เปลี่ยนจาก จาตุททะสี
 ขึ้นเส้นขีดได้ เป็น อัญฐะมีโย ถ้าเป็นวัน ๑๕ คำ หักข้างบนและข้างแรมให้เปลี่ยน จาตุททะสี
 ขีดเส้นได้ เป็น ปันณะระสี หรือ ปุณณะมีโย

เมื่ออาราธนาจบแล้วพึงตั้งใจฟังธรรมต่อไปกว่าจะจบด้วยความเคารพ

การอาราธนาพระเทศน์วันธรรมดาที่มีใช้วันอุโบสถ คำอาราธนาดังนี้

คำอาราธนาแสดงพระธรรมเทศนา (วันธรรมดา)

พรหมา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะติ กัตถัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจอะ สันตัสสะ
 สักคาปปะระชัักกะชาติกา เทเสตุ รัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง

คำอาราธนาธรรมวันอุโบสถ คำอาราธนาธรรมวันธรรมดาดังนี้ท่านมหาผู้เจริญ

๑. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ในวันอุโบสถเมื่ออาราธนาธรรมฟังธรรมจบแล้ว ปฏิบัติอย่างไรต่อไป
 ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๒. ท่านมหาผู้เจริญ เมื่อฟังพระธรรมเทศนาจบแล้ว สวดสละระณะคะมะนานุสสละระณะคาถา
 ต่อไป โดยหัวหน้ากล่าวคำนำต่อไปว่า หันทะ มะยัง สละระณะคะมะนานุสสละระณะ
 คาถาโย ภาณามะเส สวดพร้อมกัน หรือจะให้หัวหน้านำให้ว่าตามเป็นตอน ๆ ไปก็ได้
 ๕๗
 จบแล้วแต่สะดวกต่อบุคคลนิยมประเพณีนิยมของสถานที่นั้น ๆ

คำสวดสระณะคะมะณานุสสระณะคาถา

อะหัง พุทธัญจะ ฐัมมัญจะ สังฆัญจะ สระณะัง กะโต อุปาสะกัตตัง เทเสสัง
 ภิกขุสังฆัสสะ สัมมูชา เอตัง เม สระณะัง เขมมัง เอตัง สระณะมุตตะมัง เอตัง
 สระณะมาคัมมะ สัพพะทุกขา ปะมุจจะเย ยะถาพลัง จะเรยาหัง สัมมาสัมพุทเธ
 สาสนัง ทุกขะนิสสระณัสเสวะ ภาคิ อัสสัง อะนาคะเต

กาเยนะ วาจาเย วะ เจตะสา वा
 พุทธะ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง
 พุทธโร ปะฎิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง
 กาลันตะเร สังวะริตุง วะ พุทธะ
 กาเยนะ วาจาเย วะ เจตะสา वा
 ฐัมเม กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง
 ฐัมโม ปะฎิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง
 กาลันตะเร สังวะริตุง วะ ฐัมเม
 กาเยนะ วาจาเย วะ เจตะสา वा
 สังฆะ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง
 สังโฆ ปะฎิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง
 กาลันตะเร สังวะริตุง วะ สังฆะ

คำสวดสระณะคะมะณานุสสระณะคาถา มีดังที่ผสมอธิบายมา^๕ ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ คำสวดสระณะคะมะณานุสสระณะคาถา ตามที่ท่านอาจารย์อธิบายมา^๕
 นั้นสวดเหมือนกันทั้งอุบาสกอุบาสิกาหรือขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ไม่เหมือนกันทั้งหมด ท่านอุบาสิกามีเปลี่ยนบางตอน ดังนี้คือ สระณะัง กะโต เปลี่ยนเป็น
 สระณะัง คะตา อุปาสะกัตตัง เทเสสัง เปลี่ยนเป็น อุปาสักัตตัง เทเสสัง ภาคิ
 อัสสัง อะนาคะเต เปลี่ยนเป็น ภากินิสสัง อะนาคะเต นอกนั้นเหมือนกันท่านมหา
 ผู้เจริญ

๑. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เมื่อฟังพระธรรมเทศนาจบ สวดสละระณะคัมภีระนุสสละระณะคำถ้ำ
จบแล้วท่านอุบาสกอุบาสิกา จะพึงปฏิบัติอย่างไรต่อไปท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๒. ท่านอุบาสกอุบาสิกา ที่จะกลับบ้านรับอาหารเพล หรือตอนเย็นจะกลับบ้านต้องลาพระสงฆ์ก่อน
ท่านมหาผู้เจริญ
๓. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ การไปวัดของท่านอุบาสกอุบาสิกาผู้นับถือพระพุทธศาสนานี้ ทราบระเบียบ
นี้เป็นอย่างดี ในคำที่ว่า ไปลา มาไหว้ ไม่ต้องอธิบายก็ได้ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๔. ท่านมหาผู้เจริญ มิใช่ไปลามามาไหว้ ดังที่ท่านมหาเข้าใจ ซึ่งเป็นการกราบการไหว้ของชาวพุทธ
เป็นประจำ ท่านหมายถึงเฉพาะท่านอุบาสกอุบาสิกา ที่รักษาศูโบสถ ในวันรักษาศูโบสถ ท่าน
วางระเบียบไว้เป็นหลักฐาน เรียกว่าคำลาพระสงฆ์ ท่านมหาผู้เจริญ
๕. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เฉพาะท่านอุบาสกอุบาสิกา ที่รักษาศูโบสถศีล เมื่อจะกลับบ้านท่านมี
คำอาลาพระสงฆ์ไว้ด้วยหรือขอรับ
๖. มีครับท่านมหา
๗. ท่านมีคำอาลาพระสงฆ์ไว้อย่างไร ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๘. คำอาลาพระสงฆ์ มีดังนี้ ถ้าหลายคนหัวหน้านำ นอกนั้นว่าตามพร้อม ๆ กัน

คำอาลาพระสงฆ์

หันทะทานิ มะยัง ภันเต คัจฉามะ พะหุกัจจา

มะยัง พะหุกะระณียา

เมื่อพระสงฆ์ท่านว่า บัณฑิตท่านนี้ ตุ่มเห กำลัง มัญญะณะ

จรรยาว่า สาธุกันเต แล้วกราบพร้อมกัน ๓ ครั้ง ^๕ ๖๗๘ สำหรับท่านอุปาสกอุปาสิกาผู้มีได้
^๑ ขอนทวัด ใครจะกลับบ้านในเวลาเย็น เมื่อทำวัตรเย็นแล้ว หรือกล่าวคำลา ทงเช้าทงเย็นก็ได้
^๒ ไม่ขัดข้อง เข้าตำราโบราณดั่งกล่าวแล้วข้างต้นว่า ไปламаให้ว่ ท่านมหาผู้เจริญ

๓. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ คำอำลาพระสงฆ์ และพระสงฆ์ตอบรับ ท่านอุบาสกอุบาสิกา^๕กรบอกครั้งหนึ่ง
๒
นั้นหมายความว่าอย่างไร ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๕.๖๕ อ. ความหมายหรือคำแปลนัตถน

หันทะทานิ มะยัง ภันเต คัจฉามะ พะหุกิจจา มะยัง พะหุกระธณียา
หมายความว่า ท่านผู้เจริญเจ้าข้า ณ บัดนี้ พวกข้าพเจ้าทั้งหลาย จะขออำลาไปก่อน เพราะว่า
กิจการงานทั้งหลาย ของพวกข้าพเจ้ายังมีอีกมาก ที่พวกข้าพเจ้าทั้งหลายจะพึงกระทำ

พระสงฆ์ท่านตอบว่า ยัสสะทานิ ตุมहे กาลัง มัญญะถะ
แปลโดยความหมายว่า กิจกรรมอันใด ที่ท่านทั้งหลายควรกระทำตามกาลเวลา ขอให้ท่านทั้ง
หลาย จงประกอบกิจกรรมนั้น ๆ ตามกาลเวลาเถิด
รับพร้อมกันว่า สาธุ ภันเต ตีแล้วท่านผู้เจริญ

คำลาพระสงฆ์ พระสงฆ์ให้สติตอบรับคำลา คำแสดงความยินดี มีความหมายดังที่ผม
อธิบายมาท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ คำลาพระสงฆ์ของท่านอุบาสกอุบาสิกากระผมสิ้นสงสัย ขอเรียนถามต่อไป
ว่า คำลาพระสงฆ์นั้นลาตอนเย็นก่อนจะกลับบ้านมีดีกว่าหรือขอรับ เพราะตอนเช้าหลังจากฟัง
เทศน์จบ ท่านอุบาสกอุบาสิกาที่กลับบ้านเพื่อรับอาหารตอนกลางวัน เมื่อรับอาหารแล้วจะต้อง
ไปวัดเพื่อฟังธรรมตอนกลางวัน และสวดมนต์ทำวัตรคำตอนเย็นอีกครั้งหนึ่งจึงกลับบ้าน ท่าน
อาจารย์ผู้เจริญ

อ. ตอนเย็นก็ได้ และตามความมุ่งหมายท่านก็ให้กล่าวคำอำลาตอนเย็น ก่อนกลับบ้าน

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ปกติการแสดงพระธรรมเทศนากลางวัน ท่านนิยมแสดงธรรมเวลา
๑๕.๐๐ น. (๓ โมงเย็น) ท่านอุบาสกอุบาสิกาจะปฏิบัติอย่างไรเมื่อยังไม่ถึงเวลาแสดงธรรม

อ. ๓ ชั่วโมงก่อนแสดงธรรม ท่านอุบาสกอุบาสิกาจะหาหนังสือธรรมะมาอ่านเพื่อเป็นการเพิ่มพูน
ปัญญาให้บังเกิดแก่ตน หรือจะสนทนาธรรมะก็ได้เป็นการหากำไรของชีวิต ในวันประกอบ
กุศลกรณียกิจคือ รักษาอุโบสถศีล ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ถ้าจะนอนเพื่อพักผ่อนร่างกาย ให้หายเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจะขัดข้องไหม
ขอรับ

๑. จะนอนก็ได้ไม่ขัดข้อง แต่ทั้งนี้ใช้นอนตลอดเวลา ๓ ชั่วโมงเต็ม ควรใช้เวลาให้เป็นประโยชน์แก่ตน เช่นอ่านหนังสือธรรมะ สนทนาธรรมะ เพิ่มพูนปัญญาดังกล่าวแล้วข้างต้น และสิ่งที่ควรละเว้นในวันรักษาศูโบสถศีล คือการพูดการคุยที่ไม่เป็นสาระประโยชน์ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง เช่นการนินทาว่าร้ายป้ายสีผู้อื่นด้วยเรื่องไม่จริง หรือเรื่องนาเรื่องสวนการค้าขาย เป็นต้น เพราะ ๗ วัน จะได้ไปทำความดีสักหนึ่งจึงสมควรอย่างยิ่งให้เป็นบุญเป็นกุศลจริง ๆ จึงขอให้ท่านชาย และท่านหญิงที่ได้นามว่าอุบาสกอุบาสิกา จงปฏิบัติตามที่อาตมาบรรยายเถิด ประเสริฐนัก เพราะวันรักษาศูโบสถศีลเป็นวันทำความดี จงอุตส่าห์ทำความดีให้จริง ๆ
๒. ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับ เพื่อให้การรักษาศูโบสถศีลของท่านอุบาสกอุบาสิกา สมบูรณ์ในการรักษา กระผมขอเรียนถามต่อไปว่า การสวดมนต์ทำวัตรในตอนเย็นนั้น ท่านปฏิบัติอย่างไร และมนต์ที่ใช้สวดในตอนเย็นนั้นมนต์อะไรนะ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๓. วิธีปฏิบัติ ก่อนไหว้พระสวดมนต์อย่างเดียวกันกับ ทำวัตรสวดมนต์ตอนเช้า มนต์ที่ใช้สวดในตอนเย็นแตกต่างจากตอนเช้า ผมจะได้นำวิธีปฏิบัติตอนเย็น และมนต์ที่สวดตอนเย็นมาบรรยายต่อไป

วิธีปฏิบัติสวดมนต์ตอนเย็นมีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อฟังพระธรรมเทศนาจบแล้วได้เวลาฟังสวดมนต์ทำวัตรตอนเย็นต่อไป ท่านที่เป็นประธานหรือหัวหน้าอุบาสกอุบาสิกา ประกาศให้ทราบว่า จะทำพิธีไหว้พระสวดมนต์บอให้ทุก ๆ คนทำใจให้สงบ น้อมระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ต่อไป เมื่อท่านผู้เป็นหัวหน้า หรือเป็นประธานให้สติเช่นนั้นแล้ว เตรียมตัวพร้อมกันและปฏิบัติดังนี้

(๒) หยุดพูด หยุดคุยทุกอย่าง ท่านอุบาสกนั่งคุกเข่าตั้งปลายเท้า ท่านอุบาสิกาพับเพียบให้เรียบร้อย เมื่อท่านผู้เป็นหัวหน้าจุดเทียนจุดธูปพนมมือพร้อมกัน น้อมนใจระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยเป็นอารมณ์ จนกว่าประธานหรือหัวหน้า จุดเทียนธูปเสร็จแล้วเริ่มสวดมนต์ต่อไป

(๓) หัวหน้านำบูชาพระรัตนตรัย

คำบูชาพระรัตนตรัย

ยะมะหัง สัมมาสัมพุทฺธัง ภะคะวันตัง สະระณังคะโต (หญิงว่า คตะตา)
 พระผู้มีพระภาค พระองค์ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบพระองค์ใด ข้าพเจ้าถึงแล้ว ว่าเป็นที่พึ่ง
 ก้ำจักกัยได้จริง

อิมินา สักกาเรนะ ตัง ภะคะวันตัง อะภิปูชะยามิ
 ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะซึ่ง พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ด้วยเครื่องสักการะทั้งหลายเหล่านั้น
 ยะมะหัง สวากขาตัง ภะคะวะตาธัมมัง สະระณังคะโต (หญิงว่า คตะตา)
 พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคตรัสแล้วเหล่าใด ข้าพเจ้าถึงแล้ว ว่าเป็นที่พึ่งก้ำจักกัยได้จริง

อิมินา สักกาเรนะ ตัง ธัมมัง อะภิปูชะยามิ
 ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะซึ่ง พระธรรมเหล่านั้น ด้วยเครื่องสักการะทั้งหลายเหล่านั้น
 ยะมะหัง สุปะฏิปันนัง สังฆัง สະระณังคะโต (หญิงว่า คตะตา)
 พระสงฆ์ที่ท่านปฏิบัติดีแล้วหมู่ใด ข้าพเจ้าถึงแล้ว ว่าเป็นที่พึ่งก้ำจักกัยได้จริง

อิมินา สักกาเรนะ ตัง สังฆัง อะภิปูชะยามิ
 ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะซึ่ง พระสงฆ์หมู่นั้น ด้วยเครื่องสักการะทั้งหลายเหล่านั้น
 เมื่อนำบูชาพระรัตนตรัยแล้ว ห้วนหน้านำต่อไป

หันทะทานิ มะยัง ตัง ภะคะวันตัง วาจาเย อะภิกขาปัตถุ ปุพพะภาคะนะ
 มะการัญเจะเว พุทธานุสสະตึนะยังฺจะ กะโรมะเส
 (รองห้วนหน้าขึ้น นะโม นอกขึ้นรับพร้อมกันต่อไป จบ นะโม ๓ ครั้งแล้ว สวด ตั้งใจ ต่อดังนี้)

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ
 นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ
 นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ
 ตั้งใจ ปะนะ ภะคะวันตัง เอวังกัลยาโน กิตติสัทโท อัพภูกะโต อิติปิโส
 ภะคะวา อะระหังสัมมาสัมพุทฺโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิ
 ณะนุตตะโร ปุริสธัมมะสารถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทฺโธ ภะคะวา
 (หยุดระลึกถึงพระพุทฺธคุณตามที่สวดมาแล้วพอสมควรแล้ว ห้วนหน้านำต่อไปว่า)

หันทะ มะยัง พุทธาภิกังตัง กะโรมะเส

(ระเหวหน้าขน พุทธะวา นอกนัรับพร้อมกันต่อไป)

พุทธะวาระหันตะวะระตาทีคุณาภียุตโต
 สุตธาภิญาณะกะรุณาหิ สะมาคะตัตโต
 โพเชสี โย สุชนะตัง กะมะลังวะ สุโร
 วันทามะหัง ตะมะระณัง สีระสา ชินนัง

พุทโธ โย สัพพะปาณีนัง	สระระณัง เขมะมุตตะมัง
ปะฐะมานุสสะติฏฐานัง	วันทามิ ตัง สีเรนะหัง
พุทธัสสาหัสมิ ทาโสวะ (หญิงว่า ทาสีวะ)	พุทโธ เม สามิกิสสะโร
พุทโธ ทุกขัสสะฆาตา จะ	วิธาตา จะ หิตัสสะ เม
พุทธัสสาหังนียาเทมิ	สระรัญชัวิตัญจิทัง
วันทันโตหัง (หญิงว่า วันทันตีหัง) จะริสสามิ พุทธัสเสวะ สุโพธิตัง	
นัคคิ เม สระระณัง อัญญัง	พุทโธ เม สระระณัง วะรัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	วัฑฒะยัง สัตถุสาสเน
พุทธัง เม วันทะมานะ (หญิงว่า วันทะมานายะ) ยัง ปุญญัง ปะสุตัง อีระ	
สัพเพปิ อันตะรายา เม มาhesุง ตัสสะ เตชะสา	

(พระบงแล้วลดเสียงลงให้เบา ว่าพร้อมกัน หยุดเป็นตอน ๆ ๔ ตอน)

กาเยนะ วาจาเย ว เจตะสา วา
 พุทเช กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง
 พุทโธ ปฏิกคัณหะตุ อัจจะยันตัง
 กาลันตะเร สังวะริตุง วะ พุทเช

(ระเหวหน้าขนนั่งในท่าเดิม หัวหน้าน้า) หันตะ มะยัง ฐัมมานุสสะตินะยัง กะโรมะเส

(ระเหวหน้าขน สวากขาโต นอกนัรับพร้อมกันต่อไป)

สวากขาโต กะคะวะตา ฐัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก
 เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ

(หยุดระลึกถึงพระคุณของพระธรรม ตามที่สวดมาพอสมควร แล้วหัวหน้านำขึ้นว่า)

หันทะ มะยัง ธัมมามีคี่ติง กะโรมะเส

(รองหัวหน้านำขึ้น สวากขาโต นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

สวากขาตะตาทีคุณะโยกะวะเสนะ เสยโย

โย มัคคะปากะปะริยัตติวิโมกขะเกโท

ธัมโม กุโลกะปะตะนา ตะทะธารีธารี

วันทามะหัง ตะมะหะรัง ะระระธัมมะเมตัง

ธัมโม โย สัพพะปาณีนัง

ทุติยานุสสะติฏฐานัง

ธัมมัสสาหังสามิ ทาโส ะ (หญิงว่า ทาสีวะ)

ธัมโม ทุกขัสสะ มาตาจะ

ธัมมัสสาหัง นิยยาเทมิ

วันทันโตหัง (หญิงว่า วันทันตัสหัง)

นัตถิ เม สาระณัง อัญญัง

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ธัมมัง เม วันทะมานะ (หญิงว่า วันทะมานายะ)

สัพเพปิ อันตะรายา เม

สาระณัง เขมะมุตตะมัง

วันทามิ ตัง สีเรนะหัง

ธัมโม เม สามิกัสสะโร

วิชาตา จะ หิตัสสะเม

สละรัญจิวัตถุจิทัง

จะริตสามิ ธัมมัสเสวะ

สุธัมมะตัง

ธัมโม เม สาระณัง ะรัง

วัฑฒะยัง สัตถุสาสเน

ยัง ปุญญัง ปะสุตัง อีระ

มาเหสุง ตัสสะ เตชะสา

(หมอบลงแล้วลตเสียงให้เบา ว่าพร้อมกัน หยุดเป็นตอน ๆ ๔ ตอน)

กาเบนะ วาจายะ ะ เจตะสา วา

ธัมเม กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง

ธัมโม ปะฏีกกัณหะตุ อัจจะยันตัง

กาลันตะเร สังวะริตุง ะ ธัมเม

(เงยหน้าขึ้นนั่งในท่าเดิมแล้ว หัวหน้านำว่า)

หันทะ มะยัง สังฆานุสสะตินะยัง กะโรมะเส

(ขอเทวหน้าขึ้น สุปะฏิปันโน นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

สุปะฏิปันโน ภาวะกะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภาวะกะโต สาวะ-
กะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภาวะกะโต สาวะกะสังโฆ สามิจิปะฏิปันโน ภาวะ-
กะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัถ จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ
ภาวะกะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย อัฏฐะลิ กะระณียะโย อะนุตตะรัง
ปุณณิกะเขตัง โลกัสสาติ.

(พุทธะจักถึงคุณพระสงฆ์ ตามที่สวดมา พอสมควรแล้ว ห้วนหน้านำว่า)

หันทะ มะยัง สังฆากิถิง กะโรมะเส

(ขอเทวหน้าขึ้น สัทธัมมะโช นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

สัทธัมมะโช สุปะฏิปัตติคุณาติยุตโต
โยภุสัพพิโช อะริยะปุคคะละสังฆะเสฏฐิ
สัลาทิธัมมะปะวะราสะยะกายะจิตโต
วันทามะหัง ตะมะรียานะกะณัง สุตุทธัง

สังโฆ โย สัพพะปาณินัง

คะคิยานุสสะติฏฐานัง

สังฆัสสาหัมมิ ทาโสวะ (หญิงว่า ทาสีวะ)

สังโฆ ทุกขัสสะ ฆาตา จะ

สังฆัสสาหัง นิยยาเทมิ

วันทันทิหัง (หญิงว่า วันทันที้หัง) จะริสสามิ

นัคคิ เม สะระณัง อัญญัง

เอเคนะ สัจจะวัชเชนะ

สังฆัง เม วันทะมานะ (หญิงว่า วันทะมานายะ) ยัง ปุณณัง ปสุตัง อิระ

สัพเพ อันทะรายา เม

สะระณัง เขมะมุตตะมัง

วันทามิ ตัง สีเรนะหัง

สังโฆ เม สามิกิสสะโร

วิธาทา จะ หิตัสสะเม

สรวัญชีวัตติจัทธัง

สังฆัสโสปะฏิปันนะตัง

สังโฆ เม สะระณัง ะรัง

วัฑฒะยัง สัตถุสาสะเน

ยัง ปุณณัง ปสุตัง อิระ

มาhesu ตัสสะ เตชะสา

(หมอบลงแล้วสวดลตเสียงเบาลง ว่าพร้อมกัน หยุดเป็นตอน ๆ ๔ ตอน)

กาเยนะ วาจาเยนะ วะ เจตะสา วา
 สังฆะ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง
 สังโฆ ปะฎีกกัณเหตุมหะ อัจจะยันตัง
 กาลันตะเร สังวะริตุมหะ สังฆะ

เมื่อสวดทำวัตรเย็นจบแล้ว ท่านนิยมนิยมนต์อื่นอีกต่อไปตามสมควร มนต์ที่ท่านนิยมนิยมนต์
 มีดังต่อไปนี้

เมื่อทำวัตรเย็นจบแล้ว นั่งพับเพียบพร้อมกัน เฉพาะท่านที่เป็นหัวหน้าฟังชุมนุมเทวดาดังนี้

บทขับชุมนุมเทวดา

พระรัตนัง เมตตัง สะเมตตา ภาทันทา

อะวิภิตตะจิตตา ปะริตตัง ภาณันตุ

สัคเค กาเม จะ รูปะ คิริติยะระตะญเญ จันตะลิกเข วิมานะ

ทีเป รัฏเฐ จะ กาเม ตะรุวะนะกะหะเน เกหะวัตถุมหิ เขตเต

ภุมมา จายันตุ เทวา ชะละละละวิสะเม ยักกะคันธัพพะนาคา

ติฏฐันตา สันติเก ยัง มุนีวะระวะจะนัง สาธโว เม สุนันตุ

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันทา ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันทา

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันทาฯ

(เมื่อชุมนุมเทวดาแล้ว หัวหน้าฟังกนำ) หันทะ มะยัง พุทธัสสะ ภาคะวะโต

ปุปพะภาคะนะมะการัง กะโรมะเส

(รองหัวหน้าฯ นะโม นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

นะโม ตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ

(หัวหน้าฯ) หันทะ มะยัง สาระณะกะมะณะปาฐัง ภาณามะเส

(เรื่องหัวหน้าชั้น พุทธัง นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

พุทฺธัง สรรณัง คัจฉามิ ฐัมมัง สรรณัง คัจฉามิ สังฆัง สรรณัง
คัจฉามิ ทุตติยัมปิ พุทฺธัง สรรณัง คัจฉามิ ทุตติยัมปิ ฐัมมัง สรรณัง คัจฉามิ
ทุตติยัมปิ สังฆัง สรรณัง คัจฉามิ

ตตะติยัมปิ พุทฺธัง สรรณัง คัจฉามิ ตตะติยัมปิ ฐัมมัง สรรณัง คัจฉามิ
ตตะติยัมปิ สังฆัง สรรณัง คัจฉามิ ฯ

(หัวหน้านำ) หันทะ มะยัง เขมาเขมะสละสละปะทีปกา คาถาโย ภาณามะเส

(เรื่องหัวหน้าชั้น พะหุงเว นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

พหุงเว สรรณัง ยันติ ปัพพะตานิ ะณานิ จะ อารามรูกะเจตะยานิ
นิระนุสสา ะยะตังขิตา เนตัง โข สรรณัง เขมมัง เนตัง สละสละ มุตตะมัง
เนตัง สละสละมาคัมมะ สัพพะทุกขา ปะมุจจะติ โย จะ พุทฺธัญจะ ฐัมมัญจะ
สังฆัญจะ สรรณัง อะโต จัตตารี อะริยสัจจานิ สัมมปปัญญาเย ปัสสะติ ทุกขัง
ทุกขะสมุปปาตัง ทุกขัสสะ จะ อะตักกะมัง อะริยัญญัญจิกัง มัคคัง ทุกขุ-
ปะสละมะคามินัง เอตัง โข สรรณัง เขมมัง เอตัง สละสละมุตตะมัง เอตัง
สละสละมาคัมมะ สัพพะทุกขา ปะมุจจะตติ ฯ

(หัวหน้านำ) หันทะ มะยัง นัตถิ เม สรรณัง อัญญันติ อาทิกา สัจจะกิริยะ
คาถาโย ภาณามะเส ฯ

(เรื่องหัวหน้าชั้น นัตถิ เม นอกนั้นรับพร้อมกันต่อไป)

นัตถิ เม สรรณัง อัญญัง พุทฺโธ เม สรรณัง ะรัง เอเตนะ สัจจะ-
วัชเระ โสตถิ เม โหตุ สัพพะทา

นัตถิ เม สรรณัง อัญญัง ฐัมโม เม สรรณัง ะรัง เอเตนะ สัจจะวัชเระ
โสตถิ เม โหตุ สัพพะทา

นัตถิ เม สรรณัง อัญญัง สังโฆ เม สรรณัง ะรัง เอเตนะ สัจจะวัชเระ
โสตถิ เม โหตุ สัพพะทา ฯ

(หัวหน้านำ) หันทะ มะยัง มะหาการุณิกอนาโถ ตีอาทิกา คาถาโย ภาณามะเส ฯ

(รองหัวหน้าชั้น มหาการุณิโกนาโถ นอกนั้นสวดพร้อมกันต่อไป)

มหาการุณิโก นาโถ อตถายะ สัพพะปาณินัง ปุเรตวา ปาละมึ สัพพา ปัตโต
สัมโพธิมุตตะมัง เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ มา โหตุ สัพพูปัทททวา

มหาการุณิโก นาโถ หิตายะ สัพพะปาณินัง ปุเรตวา ปาละมึ สัพพา ปัตโต
สัมโพธิมุตตะมัง เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ มา โหตุ สัพพูปัทททวา

มหาการุณิโก นาโถ สุขายะ สัพพะปาณินัง ปุเรตวา ปาละมึ สัพพา ปัตโต
สัมโพธิมุตตะมัง เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ มา โหตุ สัพพูปัทททวา ฯ

คำบัจจเวกขณ้องค์อุโปสถ

(หัวหน้านำ) หันทะ มะยัง อุโปสเถะ บัจจะเวกขะณะ ปาฐัง ภาณามะเส ฯ

(รองหัวหน้าชั้น ยาวชีวัง นอกนั้นสวดพร้อมกันต่อไป)

๑. ยาวชีวัง อะระหันโต ปาณาติปาตัง ปะหาเย ปาณาติปาตา ปะฏิวัระตา
นิหิตะทัณฑา นิหิตะสัตถา ลัชชี ทะยาบันนา สัพพะปาณะภูตะหิตานุกัมปปี
วิหะรันติ อะหัมปัชชะ อิมัญจะ รัตติง อิมัญจะ ทิวะสัง ปาณาติปาตัง ปะหาเย
ปาณาติปาตา ปะฏิวัระโต นิหิตะทัณฑโท นิหิตะสัตถโถ ลัชชี ทะยาบันโน
สัพพะปาณะภูตะหิตานุกัมปปี วิหะรามิ อิมินาปี อังเคนะ อะระหะตัง อะนุกะโรมิ
อุโปสเถโจะ เม อุปะวุตโถกะวิสสะติ ฯ

(สำหรับท่านหญิงชั้น จงดูบทที่ขีดเส้นใต้ไว้ชั้น แล้วเปลี่ยนสวดดังต่อไปนี้ ลัชชี ให้เปลี่ยน
สวดเป็น ลัชชินี สัพพะปาณะภูตะหิตานุกัมปปี ให้เปลี่ยนสวดเป็น สัพพะปาณะภูตะ
หิตานุกัมปปี ปะฏิวัระโต เปลี่ยนเป็น ปะฏิวัระตา นิหิตะทัณฑโท นิหิตะสัตถโถ ลัชชี
ทะยาบันโน สัพพะปาณะภูตะหิตานุกัมปปี ให้เปลี่ยนสวดเป็น นิหิตะทัณฑา นิหิตะสัตถา
ลัชชินี ทะยาบันนา สัพพะปาณะภูตะหิตานุกัมปปี)

๒. ยาวะชั้วง อระหันโต อะทินนาทานัง ปะหาเย อะทินนาทานา ปะฏิวัระตา
ทินนาทายี ทินนะปาฎิกังจี อะเถเนนะ สุจิฏฺเฐนะ อัตตะนา วิหะรันตี อะหัมปัชชะ
 อัมมัญจะ รัตติง อัมมัญจะ ทิวะสัง อะทินนาทานัง ปะหาเย อะทินนาทานา ปะฏิวัระโต
ทินนาทายี ทินนะปาฎิกังจี อะเถเนนะ สุจิฏฺเฐนะ อัตตะนา วิหะรามิ อมินาปี
 อังเคนะ อระหะตัง อะนุกะโรมิ อุโปสะโก จะ เม อุปะวุตโถ ณะวิสสะติ ฯ

(สำหรับท่านหญิง จงดูบทที่ขีดเส้นใต้ไว้แล้ว แล้วเปลี่ยนสวดดังต่อไปนี้)
ทินนาทายี ให้เปลี่ยนสวดเป็น ทินนาทายีนี ทินนะปาฎิกังจี ให้เปลี่ยนสวดเป็น
ทินนะปาฎิกังจินี ปะฏิวัระโต ให้เปลี่ยนสวดเป็น ปะฏิวัระตา

๓. ยาวะชั้วง อระหันโต อะพรหมะจะริยัง ปะหาเย พรหมะจารี อารจารย์
 วัระตา เมถุนา คามะธัมมา อะหัมปัชชะ อัมมัญจะ รัตติง อัมมัญจะ ทิวะสัง
 อะพรหมะจะริยัง ปะหาเย พรหมะจารี อารจารย์ วัระโต เมถุนา คามะธัมมา
 อนินาปี อังเคนะ อระหะตัง อะนุกะโรมิ อุโปสะโก จะ เม อุปะวุตโถ ณะวิสสะติ

(สำหรับท่านผู้หญิงนั้น จงดูบทที่ขีดเส้นใต้ไว้แล้ว แล้วเปลี่ยนสวดดังต่อไปนี้) พรหมะจะรี
 ให้เปลี่ยนสวดเป็น พรหมะจารินี อารจารย์ ให้เปลี่ยนสวดเป็น อารจารย์นี วัระโต
 ให้เปลี่ยนสวดเป็น วัระตา

๔. ยาวะชั้วง อระหันโต มุสาวาทัง ปะหาเย มุสาวาทา ปะฏิวัระตา
 สัจจะวาที สัจจะสันธา ฐะตา บัจจะยิกา อะวิสังวาทะกา โลกัสสะ อะหัมปัชชะ
 อัมมัญจะ รัตติง อัมมัญจะ ทิวะสัง มุสาวาทัง ปะหาเย มุสาวาทา ปะฏิวัระโต
สัจจะวาที สัจจะสันโธ ฐะโต บัจจะยิกะ อะวิสังวาทะโก โลกัสสะ อมินาปี
 อังเคนะ อระหะตัง อะนุกะโรมิ อุโปสะโก จะ เม อุปะวุตโถ ณะวิสสะติ

(สำหรับท่านหญิง จงดูบทที่ขีดเส้นใต้ไว้แล้ว แล้วเปลี่ยนสวดดังต่อไปนี้)
ปะฏิวัระโต ให้เปลี่ยนสวดเป็น ปะฏิวัระตา สัจจะวาที ให้เปลี่ยนสวดเป็น สัจจะวาทีนี
สัจจะสันโธ ให้เปลี่ยนสวดเป็น สัจจะสันธา ฐะโต ให้เปลี่ยนสวดเป็น ฐะตา บัจจะยิกะ
 ให้เปลี่ยนสวดเป็น บัจจะยิกา อะวิสังวาทะโก ให้เปลี่ยนสวดเป็น อะวิสังวาทิกา

๕. ยาวะชั้วง อะระหันโต สุราเมระยะมัจชะปะมาทัญญานัง ปะหายะ
 สุราเมระยะมัจชะปะมาทัญญานา ปฏิวีระตา อะหัมปัชชะ อิมัญจะ รัตติง อิมัญจะ
 ทิวสัง สุราเมระยะมัจชะปะมาทัญญานัง ปะหายะ สุราเมระยะมัจชะปะมาทัญญานา
ปะฏิวีระโต อิมินาปี อังเคนะ อะระหะตัง อะนุกะโรมิ อุโปสะโก จะ เม อุปะวุตโก
 ภาวิสสะติ

สำหรับท่านหญิง จดดูบทที่ขีดเส้นใต้ไว้ชั้น แล้วเปลี่ยนสวดดังต่อไปนี้
ปฏิวีระโต ให้เปลี่ยนสวดเป็น ปฏิวีระตา

๖. ยาวะชั้วง อะระหันโต เอกะภัตติกา รัตตูปะระตา วีระตา วิกาละโกชะนา
 อะหัมปัชชะ อิมัญจะ รัตติง อิมัญจะ ทิวสัง เอกะภัตติโก รัตตูปะระโต วีระโต
 วิกาละโกชะนา อิมินาปี อังเคนะ อะระหะตัง อะนุกะโรมิ อุโปสะโก จะ เม
 อุปะวุตโก ภาวิสสะติ.

สำหรับท่านหญิง จดดูบทที่ขีดเส้นใต้ไว้ชั้น แล้วเปลี่ยนสวดดังต่อไปนี้
เอกะภัตติโก ให้เปลี่ยนสวดเป็น เอกะภัตติกา รัตตูปะระโต ให้เปลี่ยนสวดเป็น
 รัตตูปะระตา วีระโต ให้เปลี่ยนสวดเป็น วีระตา

๗. ยาวะชั้วง อะระหันโต นัจจะกัตะวาทีตะวิสสุกะทัสสะนมาลา坎ันชะ-
 วิเลปะนะธาระณะมัตตะนะวิสุสณัญญานา ปะฏิวีระตา อะหัมปัชชะ อิมัญจะ รัตติง
 อิมัญจะ ทิวสัง นัจจะกัตะวาทีตะวิสสุกะทัสสะนมาลา坎ันชะวิเลปะนะธาระณะ
 มัตตะนะวิสุสณัญญานา ปะฏิวีระโต อิมินาปี อังเคนะ อะระหะตัง อะนุกะโรมิ
 อุโปสะโก จะ เม อุปะวุตโก ภาวิสสุสะติ

สำหรับท่านหญิง จดดูบทที่ขีดเส้นใต้ไว้ชั้น แล้วเปลี่ยนสวดดังต่อไปนี้
ปฏิวีระโต ให้เปลี่ยนสวดเป็น ปฏิวีระตา

๘. ยาวะชั้วัง อะระหันโต อุจาสะยะนะมะหาสะยะนัง ปะหายะ อุจาสะยะ
 นะมะหาสะยะนา ปะฏิวัระตา นัจจะเสยยัง กัปปะนติ มัญจะเก วา ตินณะสันถะระเก
 ๗ อะหัมบัชชะ อิมัญจะ รัตติง อิมัญจะ ทิวะสัง อุจาสะยะนะมะหาสะยะนัง
 ปะหายะ อุจาสะยะนะมะหาสะยะนา ปะฏิวัระโต นัจจะเสยโย กัปปะมิ มัญจะเก
 ๗ ตินณะสันถะระเก วา อิมินาปี อังเคนะ อะระหะตัง อะนุกะโรมิ อุโปสะโถ
 ๖ เม อุปะวุตโถ ภาวิสสะติ ฯ

สำหรับท่านหญิง จงดูบทที่ขีดเส้นใต้ไว้^๕ แล้วเปลี่ยนสวดดังนี้

ปะฏิวัระโต ให้เปลี่ยนสวดเป็น ปะฏิวัระตา

การทำวัตรสวดมนต์ตอนเย็น ของท่านอุบาสกอุบาสิกา หลังจากฟังพระธรรมเทศนา
 จบแล้วตามที่สมยกมาบรรยาย ตามความนิยม แต่บางวัดบางสำนักอาจไม่เหมือนกันก็ได้ ท่าน
 อาจารย์เจริญ

ท่านอาจารย์ผู้เจริญ การทำวัตรสวดมนต์ตอนเย็น ของท่านอุบาสกอุบาสิกาผู้รักษาคือโบสถ์
 เมื่อสวด คำปัจจุเวกขณะองค์อุโบสถ ๘ ประการจบแล้ว ยังมีมนต์อะไรอีกหรือไม่ขอรับที่จะต้อง
 สวดต่อไปท่านอาจารย์ผู้เจริญ

เมื่อท่านอุบาสกอุบาสิกา สวดมนต์ทำวัตรเย็น และมนต์อื่น ๆ ถึง คำปัจจุเวกขณะองค์อุโบสถ
 ๘ ประการจบแล้ว ท่านนิยมสวด เทวธรรม และ คำนมัสการพุทธสถาน แล้วกรวดน้ำแผ่ส่วน
 กุศลให้แก่ท่านบุพการีชน และสรรพสัตว์ที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ร่วมกัน
 ท่านมหาผู้เจริญ

เทวธรรม และ คำนมัสการพุทธสถาน นั้นอย่างไรท่านอาจารย์ผู้เจริญ

เทวธรรม และ คำนมัสการพุทธสถานนั้นดังนี้

หิริโอตตปปะสัมปันนา สุกกะธัมมะ สะมาหิตา
 สันโต สัปปริสา โลเก เทวะธัมมาติ วุจจะเร
 วันทามิ เจติยัง สัพพัง สัพพะฐานะ สุปะติฏฐิตัง
 สารีริกธาตุมะหาโพธิง พุทธะรูบิัง สะกะลัง สะทา ฯ

ท่านแปลความไว้ว่า ท่านผู้ถึงพร้อมด้วย หิริ โอตตัปปะ มันอยู่ในสุกกกรรม เป็นสันตบุคล เป็นสัตบุรุษในโลก ท่านกล่าวว่าผู้ทรงเทวธรรม

ข้าพเจ้าขอนมัสการ พระพุทฺธเจติยสถาน พระบรมสารีริกธาตุ ต้นพระมหาโพธิ์ และ พระพุทฺธรูป ที่ประดิษฐานไว้ดีแล้วในที่ทั้งปวง ในกาลทุกเมื่อเทอญ ฯ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เมื่อสวด เทวธรรม และ คำนมัสการพุทฺธสถานแล้วสวดบทกรวดน้ำแผ่ส่วนกุศล กระผมจะงัดไว้ก่อนจะขอย้อนถามเรื่องอุโบสถศีลต่อไป ท่านอาจารย์จะขัดข้องไหมขอรับ

อ. ไม่ขัดข้องท่านมหา

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญเจ้าข้า กระผมขอให้ท่านอาจารย์ อธิบายเฉพาะคำว่า อุโบสถคืออะไร อีกสักครั้งเถิดขอรับ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. เฉพาะคำว่า อุโบสถ ท่านแปลว่า ดีถีพิเศษเป็นที่เข้าอาศัยอยู่ ท่านมหาผู้เจริญ

ส. หมายความว่าอย่างไรท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ความหมายของคำว่า อุโบสถ ท่านหมายถึงศีลอันประกอบไปด้วยองค์ ๘ ประการคือ

๑. เว้นจากฆ่าสัตว์

๒. เว้นจากกลักทรัพย์

๓. เว้นจากเสพเมถุนธรรม

๔. เว้นจากพูดเท็จ

๕. เว้นจากดื่มสุราเมรัย

๖. เว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล คือตั้งแต่เที่ยงไปแล้ว

๗. เว้นจากฟ้อนรำบร้อ้งประโคมดนตรี เว้นจากการดื่มหรสพอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เว้นจากการทัดทรง ประดับกายด้วยดอกไม้ของหอม เว้นจากเครื่องทา เครื่องย้อม เครื่องแต่งร่างกายมีทาแป้ง ใส่น้ำหอม เป็นต้น

๘. เว้นจากนันทนอน บนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ ภายในยัดด้วยนุ่นสำลี เครื่องปูลาดอนวิจิตรงดงามต่าง ๆ นี่เป็นความหมายของคำว่า อุโบสถศีล

๑. เพราะเหตุไร ศิลปินประกอบไปด้วยองค์ ๘ ประการ จึงได้ชื่อว่า อุโบสถ
๒. เพราะเหตุว่า ศิลปินประกอบไปด้วยองค์ ๘ ประการ ที่ได้ชื่อว่า อุโบสถ เพราะท่านกำหนด บุคคลผู้รักษา ต้องเข้าไปอาศัยศิลนนมีกำหนด วันหนึ่งกับคนหนึ่ง คือ ๒๔ ชั่วโมง และคำ ที่เข้าไปอาศัยศิลอยู่นั้น ท่านอธิบายว่าได้แก่การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ คือไม่ล่วงละเมิดในองค์ศิลทั้ง ๘ ประการ
๓. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ อุโบสถศิลทั้ง ๘ ประการเกิดที่ไหน
๔. อุโบสถศิล เกิดที่ใจ ท่านมหา
๕. ใจเกิด อุโบสถศิล ได้อย่างไร
๖. ใจเกิด อุโบสถศิล ได้ที่วิริย
๗. วิริยคืออะไร
๘. วิริยคืออดทน
๙. อดอะไร เว้นอะไร
๑๐. อดไม่ทำบาป เว้นไม่ทำบาป
๑๑. วิริยมีอย่างท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๑๒. วิริยมี ๓ อย่าง ท่านมหา
๑๓. วิริย ๓ อย่างอะไรกันท่านอาจารย์
๑๔. วิริย ๓ อย่างคือ
๑. สัมปัตตะวิริย เว้นได้ซึ่งสิ่งที่ประจวบเข้า
 ๒. สะมาทานะวิริย เว้นด้วยการสมาทาน
 ๓. สะมุจเฉตตะวิริย เว้นได้เด็ดขาด
๑๕. สัมปัตตะวิริย เว้นได้ซึ่งสิ่งที่ประจวบเข้า ท่านอธิบายไว้อย่างไร
๑๖. สัมปัตตะวิริย เว้นได้ซึ่งสิ่งที่ประจวบเข้า ท่านอธิบายไว้ดังนี้ ยกตัวอย่างเช่น เราเห็นของท่าน ผู้ร้นวางไว้ เราจะขโมยก็ได้ไม่มีใครรู้ ไม่มีใครเห็น แต่เรางดเราเว้นไม่ขโมยของนั้น อย่างนี้เรียกว่า สัมปัตตะวิริย ท่านมหา

- ส. สมาทานะวิริติ เว้นด้วยสมาทานนั้น ท่านอธิบายไว้อย่างไร
- อ. สมาทานะวิริติ เว้นด้วยสมาทานนั้น ท่านอธิบายไว้ว่า ยกตัวอย่างเช่นเราสมาทานศีล จากพระภิกษุสงฆ์ ที่ชาวบ้านนิยมเรียกกันว่า รบศีล แล้วตั้งใจตนจะไม่กระทำความชั่วต่าง ๆ อย่างนี้เรียกว่า สมาทานะวิริติ เว้นด้วยการสมาทาน
- ส. สมุจเฉทวิริติ เว้นได้เด็ดขาดนั้น เว้นอย่างไร ท่านอธิบายไว้อย่างไร
- อ. สมุจเฉทวิริติ เว้นได้เด็ดขาดนั้น คือเว้นตลอดชีวิต ท่านอธิบายไว้ว่า เมื่อวิริติเกิดแล้ว ยกตัวอย่างเช่นเราตั้งใจจะไม่ฆ่าสัตว์ เราก็ไม่ฆ่าตลอดชีวิตดังนี้ ท่านเรียกว่า สมุจเฉทวิริติ เว้นได้เด็ดขาด หรือเว้นตลอดชีวิต
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ตามที่ท่านอาจารย์อธิบายมาได้ความว่า ศีล เกิดขึ้นที่ใจ จะมีศีลได้ ใจต้องวิริตังคณความชั่วความเสียหายมีประการต่าง ๆ แล้วที่เรียกว่ารักษาศีล จะเอาอะไรรักษา จะต้องทำกรงบัง ทำคอกกั้นหรือไม่ ท่านอาจารย์
- อ. แล้วกันท่านมหา ศีลมิใช่ขนกุนทอง ศีลมิใช่โคไข่ควายนีครับท่านมหา จะต้องทำคอกกั้น ทำกรงรักษา ท่านมหาผู้เจริญ การที่ท่านผู้ใดจะรักษาศีล จะให้ศีลบริบูรณ์ไม่เศร้าหมอง ไม่ขาดตกบกพร่อง ต้องรักษาด้วยสติคือความระลึกได้ ท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ยังอธิบาย กระผมยังสงสัย
- อ. การฟังคำบรรยายนั้น ตามปกติธรรมดาทั่ว ๆ ไป ยิ่งฟังยิ่งแจ่มใส ยิ่งฟังยิ่งได้ปัญญา ดังพระพุทธภาษิตคาถากล่าวสรรเสริญผลของการฟังไว้ว่า

สุสสุตัง ละภะเตปัญญา
ฟังด้วยดีย่อมเกิดปัญญา

โยคาเว ชายะเตภริ

ปัญญาย่อมเกิดเพราะการประกอบ

คือประกอบในการฟัง ฟังทางโลกย่อมได้ปัญญาทางโลก ฟังทางธรรมย่อมได้ปัญญาทางธรรม
หุบของท่านมหาเป็นอะไรไปจึงฟังไม่รู้เรื่อง

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ หุบของกระผมก็เหมือนหุบคนธรรมดา แต่กระผมคิดว่าท่านอาจารย์อธิบายไม่รู้เรื่องมากกว่า เพราะกระผมยังฟังยังสงสัย ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๑. ท่านมหาสงฆ์ตรงไหนอย่างไร ถ้ามต่อไปท่านมหา
๒. สาธุกันเถิด ตีมากขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ ท่านอาจารย์อธิบายว่า ศีล หรืออุโบสถศีล ที่ท่าน
บูชาสกุบาสิกาจะรักษาสมาทานนั้น ศีลเกิดขึ้นที่ใจใช่ไหมขอรับ
๓. ใช่ครับท่านมหา
๔. ท่านอาจารย์อธิบายต่อไปว่า ใจจะเกิดศีลได้อยู่ที่ใจวิเวกเว้นใจไหมขอรับ
๕. ใช่ครับท่านมหา
๖. ท่านอาจารย์อธิบายต่อไปว่า การที่บุคคลจะรักษาศีล หรือรักษากุโบสถศีลต้องรักษาด้วยสติ
ความระลึกได้ใช่ไหมขอรับ
๗. ใช่ครับท่านมหา
๘. นี่แหละขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ เป็นต้นเหตุให้กระผมสงสัย
๙. รบกวนอย่างไรท่านมหา
๑๐. รบกวนว่า เพราะเหตุไร ศีลจึงเกิดที่ใจ ใจเกิดเป็นศีลได้อยู่ที่ใจวิเวกเว้น แต่พอถึงบที่ที่จะ
รักษาศีล ท่านอาจารย์กลับอธิบายว่า สติ คือความระลึกได้มีหน้าที่รักษาศีล กระผมจึงสงสัย
ว่า เมื่อศีลเกิดที่ใจ ใจเป็นศีลได้อยู่ที่ใจวิเวกเว้นแล้วเพราะเหตุไรใจจึงไม่รักษาศีลเอง
ต้องให้สตรักษาศีล ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๑๑. ความสงสัยของท่านมหาในข้อแรก ท่านมหาสงสัยว่า เพราะเหตุไร ศีล จึงเกิดที่ใจใช่ไหม
ครับท่านมหา
๑๒. ใช่ขอรับท่านอาจารย์
๑๓. ผมจะแก้ความสงสัยของท่านมหาข้อก่อน ผมเคยถามท่านมหาว่า การบูชาพระรัตนตรัยนั้น
จุดสำคัญอยู่ที่ไหน ท่านมหาตอบว่าอยู่ที่ใจ ผมถามต่อไปว่าท่านมหา มีหลักฐานอะไรมายืนยัน
ท่านมหายกพระพุทธรูปขึ้นว่า

มะโนปุปพังคะมธัมมา มะโนเสฏฐา มะโนมะยา มะนะสาเจ ปะสันเนนะ
ภาสะติวา กะโรติวา ตะโตนัง สุขะมันเนวติ ฉายาวะ อะนุปายินี

แปลความว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ บุคคลผู้มีใจใส
จะพูดก็ตามจะทำก็ตาม ความสุขย่อมติดตามเขาไปเหมือนเงาตามตัวฉะนั้น
ในพระพุทธภาษิตข้อนี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่า เมื่อบุคคลมีใจใสหมายถึง
ใจดีจะพูดก็ตามจะทำก็ตาม ความสุขย่อมติดตามเขาไปเหมือนเงาตามตัว คน
มีใจใสจะพูดก็น่าฟังจะทำก็น่าดู คำพูดของคนใจมีธรรมย่อมไม่พูดเท็จคือ
พูดจริง ไม่พูดส่อเสียดให้แตกแยกกัน พูดให้สมัคสมานความสามัคคี ไม่พูด
คำหยาบให้ผู้อื่นเจ็บใจ พูดแต่ถ้อยคำที่อ่อนหวานควรดื่มไว้ในใจ ไม่พูดเพื่อ
เจ้อเหลวไหลไร้สาระ พูดแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง การพูดแบบ
เขาเรียกว่าพูดอย่างผู้มีศีล อะไรเป็นเหตุให้พูดดีพูดมีศีลเพราะ ใจดี นั่นเอง
เป็นเหตุให้พูดดีพูดมีศีล

บุคคลผู้มีใจดีจะทำอะไรด้วยกายก็ทำดี เพราะใจดีเป็นเหตุ กายดีคือ ไม่ฆ่า ไม่
ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตผิดในกาม

ศีลจึงเกิดขึ้นได้ เพราะมีใจดีเป็นเบื้องต้น เจตนาของผู้งดเว้นจากปาณาติบาต เป็นต้น
เป็นศีลอย่างหนึ่ง เรียกว่า เจตนาศีล คือความตั้งใจเป็นศีล กายของบุคคลจะสงบ จะดีไม่ล่วงศีล
วาจาของบุคคลจะสงบจะดีไม่ล่วงศีลก็เพราะใจ ตามนัยแห่งพระพุทธภาษิตว่า

สันตัง ตัสสะ มะนังโหติ สันตาวาจา จะ กัมมะจะ

บุคคลผู้มีใจสงบแล้ว กาย วาจา ย่อมสงบตามไปด้วย ถ้าบุคคลไม่อบรมใจให้สงบแล้ว
กาย วาจา จะสงบได้อย่างไร

ศีลจึงเกิดขึ้นที่ใจตามที่ผมบรรยายมา ท่านมหาผู้เจริญ

- ส. สาธุกันเถ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมสนใจความสงสัย ในข้อที่ว่าศีลเกิดขึ้นที่ใจ ตามที่ท่าน
อาจารย์อธิบาย ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ท่านมหาสงสัยต่อไปว่า ใจจะเกิดศีลได้ต้องอยู่ที่ใจวิเวกถึงขั้นใช้ไหมท่านมหา
- ส. ใช่ขอรับท่านอาจารย์
- อ. ความสงสัยของท่านมหาข้อนี้ ผมจะอธิบายให้ฟังต่อไป เมื่อเราทราบความจริงว่าศีลเกิดที่ใจ
แต่ก่อนอธิบายผมขอถามท่านมหาก่อนว่า คนที่ล่วงศีลเรียกว่าคนทำบาปใช่ไหมท่านมหา
- ส. ใช่ขอรับท่านอาจารย์

๑. ที่นี้เราไม่ทำบาป ไม่ล่วงบาปก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีบาปใช้ไหมท่านมหา

๒. ใจอรับท่านอาจารย์

๓. รวมความแล้ว บาป ย่อมไม่มีแก่คนไม่ทำใช้ไหมท่านมหา

๔. ใจอรับท่านอาจารย์

๕. ท่านมหาเมื่อหลักฐานอะไรมายืนยันว่า บาป ไม่มีแก่คนไม่ทำ

๖. หลักฐานคือพระพุทธภาษิต ที่พระธรรมสามีสรรตรัสว่า

นัตถิ ปาปัง อะกุพพะโต

บาปไม่มีแก่คนไม่ทำ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๗. ที่นี้เราพิจารณากันต่อไป คำว่าวิริติ ท่านแปลว่างคเว้นใช้ไหมท่านมหา

๘. ใจอรับท่านอาจารย์

๙. ไม่ได้ทำอะไร เว้นไม่ทำอะไร ท่านมหา

๑๐. ไม่ได้ทำบาป เว้นไม่ทำบาป ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๑๑. สมมถามท่านมหาต่อไปว่า กายฆ่าสัตว์ กายลักทรัพย์ กายประพฤตินอกกาม ที่เรียกว่ากาย
ทำบาป บาปที่เกิดขึ้นทางกายนั้น กายทำบาปเองบาปเกิดขึ้นทางกายเอง โดยไม่มีใจเป็น
สัมพันธ เป็นหัวหน้า ใช้ไหมท่านมหา

๑๒. มิใช่ใจอรับท่านอาจารย์

๑๓. เพราะเหตุไรจึงเป็นเช่นนั้นท่านมหา

๑๔. เพราะเหตุว่า กายอยู่ในอำนาจของใจ กายจะทำดีทำชั่วอย่างไร ก็ต้องอยู่ที่ใจบังคับกาย
มาก่อน กายจึงจะทำดีทำชั่วได้ ดังที่ท่านว่า ใจเป็นนายกายเป็นบ่าว

๑๕. ท่านมหาพอจะเข้าใจหรือยังว่า ใจเกิดศีลอยู่ที่ใจวิริติถึงคเว้น หรือศีลเกิดขึ้นมาเอง โดยไม่มี
ใจวิริติถึงคเว้นท่านมหา

๑๖. คือ เกิดขึ้นได้เพราะใจวิริติถึงคเว้น ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๑๗. เว้นอันที่ท่านมหาสันสงสัยแล้วนะครั้นว่า ศีล จะเกิดขึ้นได้ต้องอยู่ที่ใจวิริติถึงคเว้น

๑๘. อรับสันสงสัย แต่กว่าจะสันสงสัยท่านอาจารย์ก็ไล่ผมเสียแทบจะล้มประดาตายทีเดียว

๑๙. มิใช่เช่นนั้นท่านมหา ที่ผมถามท่านมหาเพื่อให้เห็นเป็นความจริง เมื่อท่านมหาสันสงสัยผมก็ตั้งใจ
อธิบายไม่เหนื่อยเปล่า และที่ผมอธิบายว่าศีลต้องรักษาคด้วยสตินั้นท่านมหาสงสัยอย่างไร

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ที่ท่านอาจารย์อธิบายว่า สัตถ์เกิดขึ้นที่ใจและใจจะเกิดสัตถ์ได้ ใจต้องวิวัติ
เมื่อเป็นเช่นนั้นเพราะเหตุไร การรักษาสัตถ์จึงไม่รักษาด้วยใจ ทำไมจึงไปรักษาด้วยสติ กระผม
จึงมีความสงสัยมาก สงสัยจริง ๆ กรุณาอธิบายให้สั้นสงสัยด้วยเถิดขอรับ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ท่านมหาเถรสมาคม น่าฟังมาก น่าสงสัยมาก น่าตอบมาก แต่ก่อนที่ผมจะตอบผมขอถามท่าน
มหาก่อนว่า สติ คืออะไรท่านมหา
- ส. สติ คือความระลึกได้
- อ. สติ คือความระลึกได้ ระลึกอะไรได้ท่านมหา
- ส. สติ ความระลึกได้ ท่านอธิบายไว้ ๒ นัย นัยแรก สติ คือความระลึกได้ คือระลึกถึงกิจที่ทำ
คำที่พูด เรื่องที่คิด แม้นานแล้วได้ ๑ นัยหลัง สติ ความระลึกได้ คือระลึกก่อนแล้วจึงทำ
พูด คิด ให้การที่ทำ คำที่พูด เรื่องที่คิด ดำเนินไปสู่สุจริตด้วย กาย วาจา ใจ สติ
ความระลึกได้มีความมุ่งหมาย ๒ ประการ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. แหม ท่านมหาอธิบาย สติ ได้ชัดเจนแจ่มแจ้งฟังแล้วจับใจมาก ท่านมหาผู้เจริญ ตั้งใจฟัง
คำถามของผมให้ดี และตั้งใจตอบให้ดีให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมด้วยนะท่านมหา สติ
ความระลึกได้เกิดที่มือทั้ง ๒ ไข่ม
- ส. มีไข่มขอรับ
- อ. สติ ความระลึกได้ เกิดที่เท้าทั้ง ๒ ไข่ม
- ส. มีไข่มขอรับ
- อ. สติ ความระลึกได้ เกิดที่ตาไข่ม
- ส. มีไข่มขอรับ
- อ. สติ ความระลึกได้ เกิดที่หูไข่ม
- ส. มีไข่มขอรับ
- อ. สติ ความระลึกได้ เกิดที่จมูกไข่ม
- ส. มีไข่มขอรับ

๑. สติ ความระลึกได้ เกิดที่สัน ไซ ไหม

๒. มีไซหรือรับ

๓. สติ ความระลึกได้ เกิดที่กาย ไซ ไหม

๔. มีไซหรือรับ

๕. ขณาท่านมหาถึงที่เกิดของสติหลายแห่ง มีมือ เท้า ตา หู จมูก สัน กาย ท่านปฏิเสธว่ามีไซ
รับนั้น สติ ความระลึกได้ เกิดที่ไหนท่านมหา

๖. สติ ความระลึกได้ เกิดที่ใจ ท่านอาจารย์

๗. เพราะเหตุไร สติ ความระลึกได้ จึงเกิดที่ใจท่านมหา

๘. เพราะเหตุว่า ใจ มีหน้าที่ระลึกรู้คิด จะนึกถึงนึกขวนนึกบาปนึกบุญนึกคุณนึกโทษ นึกสิ่งเป็น
ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ ต้องนึกกับใจ มีมโนหยาตหยาบ เทียมหน้าทืด ตามหน้าที่ดู หูมี
หน้าที่ฟัง กายมีหน้าที่รับสัมผัสถูกต้อง เพราะเหตุนี้ สติ ความระลึกได้ จึงต้องระลึกด้วยใจ
ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๙. ท่านมหาพอจะเห็นได้หรือยังว่า การรักษาศีลต้องรักษาด้วยสติ และมีใจเข้าไปเกี่ยวข้องในการ
รักษาศีลด้วยอาการอย่างไร

๑๐. เห็นได้หรือรับท่านอาจารย์ ว่าการรักษาศีลต้องรักษาด้วย สติ คือความระลึกได้แต่ต้องมีใจเข้า
เกี่ยวข้องในการรักษาด้วยเช่นกัน แล้วด้วยเหตุผลกลใดท่านอาจารย์จึงไม่ตอบให้ใสให้เห็น
ชัดว่าการรักษาศีลต้องรักษาที่ใจท่านอาจารย์

๑๑. วัตถุอย่างนั้น ผิดกรรมวินัย ผิดหลักคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๑๒. ขงผิดกรรมวินัย ผิดคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างไร เพราะใจเป็นใหญ่เป็นหัวหน้า
ในการทำความคิดและความชั่วทุกประการท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๑๓. ขงผิดไม่เถียง ใจเป็นใหญ่เป็นหัวหน้าในการทำความคิดและความชั่วทุกประการจริง แต่ถ้า
สมมติท่านมหาว่าใจรักษาศีล โดยไม่มีสติช่วยรักษา ที่สมว่าผิดกรรม ผิดวินัย ผิดคำสั่งสอน
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็จริงท่านมหา

๑๔. ใจรักษาศีลไม่มีสติเข้าช่วยรักษา ท่านอาจารย์อธิบายว่า ผิดกรรมผิดวินัยผิดคำสั่งสอนของ
พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น หมายความว่าอย่างไร

- อ. ก่อนตอบผมขอย้อนหลัง นำพระพุทธโอวาทของสมเด็จพระบรมศาสดา ๓ ประการมาประกอบ การอธิบายสติ ให้เห็นชัดเพื่อขจัดความสงสัย พระพุทธโอวาท ๓ ประการของพระบรมศาสดาจารย์นั้นอะไรนักท่านมหา
- ส. พระพุทธโอวาทของพระพุทธเจ้า ๓ ประการนั้นดังนี้คือ
- สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง เว้นจากทุจริต คือประพฤติชั่วด้วย กาย วาจา ใจ ๑
 กุสะลัสสุปะสัมปะทา ประกอบสุจริต คือประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ ๑
 สะจิตตะปริโยทะปะนัง ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ มี โลก โกรธ หลง เป็นต้น โอวาท ๓ ประการ สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ทรงสั่งสอนไว้ดังนี้
- อ. โอวาทข้อ ๑-๒ ให้ผ่านไป โอวาทข้อ ๓

สะจิตตะปริโยทะปะนัง

ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองของใจมี โลก โกรธ หลง เป็นต้น

ในพระพุทธโอวาทข้อนี้แสดงให้เห็นชัดว่า ใจที่เศร้าหมองเพราะมี โลก โกรธ หลง อยู่ในใจ จึงทำใจให้เศร้าหมอง ส่วนใจที่ผ่องใสนั้น เพราะใจไม่มี โลก โกรธ หลง อยู่ในใจ จึงผ่องใส และใจที่ผ่องใสมิใช่ผ่องใสได้เอง ต้องเอาธรรมะเข้าไปขจัดความชั่วในใจ มี โลก โกรธ หลง ออกไปจากใจ ตามนัยแห่งพระพุทธภาษิตว่า

อะโลโกทานะเหตุ

ความไม่ โลกเป็นเหตุให้บริจาคตาน

อะโทโสสีละเหตุ

ความไม่ โกรธเป็นเหตุให้รักษาศีล

อะโมโหภาวนาเหตุ

ความไม่หลงเป็นเหตุให้เจริญภาวนา

ทาน กำจัดความโลภ ศีล กำจัดความโกรธ ภาวนา กำจัดความหลง

หมายความว่า ใจจะไม่โลภ ใจจะไม่โกรธ ใจจะไม่หลง ต้องมีธรรมะคือ ทาน ศีล ภาวนา เข้าขจัดนั้นใด ศีลที่รักษาก็ต้องมี สติ ความระลึกได้ เข้าสนับสนุนใจนั้น

เฉพาะใจอย่างเดียวไม่มีสติเข้าช่วยใจ ใจก็รักษาศีลไม่ได้ สติ ความระลึกได้ จึงมีความสำคัญมากในการรักษาศีล เพราะถ้าไม่มีสติแล้ว จะรักษาศีลให้บริสุทธิ์ตลอดเวลาที่สมาทานได้ยากเต็มที สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงตรัสสรรเสริญคุณของสติไว้หลายประการตามพระพุทธานุญาตบรรพชาว่า

สละตมะโต สะทา ภาทัง
 คนผู้มีสติมีความเจริญทุกเมื่อ
 สละตมะโต สุเว เสยโย
 คนมีสติเป็นผู้ประเสริฐทุกวัน
 สละตมา สุขะเมระติ
 คนมีสติย่อมได้รับความสุข
 รักขะมาโน สะโต รักเข
 ผู้รักษาศีลควรมีสติรักษา

เพราะสติมีความสำคัญมากดังที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณมุนีพวกราชวรมหาเถระเจ้าคณะสงฆ์ไทย ทรงกล่าวไว้ว่า สติเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ถ้าไม่มีสติก็เหมือนคนขาดหัวใจ สติเกิดที่ใจ ใจได้สติคุ้มครองสนับสนุน นักปราชญ์จึงสรรเสริญคุณของสติไว้โดยประพันธ์เป็นคำกลอนว่า

คิดก่อนทำถึงจะผิดก็ผิดน้อย
 ทำก่อนคิดหากผิดพลอยเสียชื่อเสียง
 สติเปรียบเหมือนหางเสือกันเรือเอียง
 พร้อมสติจึงพร้อมเพรียงด้วยการกระทำ

เพราะฉะนั้นท่านมหาผู้เจริญ ศีลเศร้าหมองหรือศีลขาดก็อยู่ที่ปราศจากสติ ศีลบริสุทธิ์ไม่เศร้าหมองเพราะมีสติ ศีลที่รักษาท่านจึงว่าต้องรักษาด้วย สติ คือความระลึกได้ ท่านมหาผู้เจริญ

ส. สาธุกันเถ ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับ กระผมขอขอบพระคุณอย่างยิ่งที่ท่านอาจารย์อธิบายให้เห็นจริงว่า สติ คือความระลึกได้รักษาศีล สติควบคุมใจให้ ใจดีคือใจมีสติกระผมสนใจความสงสัยขอเรียนถามต่อไปว่า การรักษาศีลมีกับท่านอาจารย์ผู้เจริญ

- อ. ถ้าจะหมายถึงความยิ่งหย่อนกว่ากันในการปฏิบัติมี ๓ ชั้นครับท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ผู้รักษาศูโอบุสศีลนี้มีองค์ ๘ ประการเหมือนกันมิใช่หรือครับ
- อ. ใช่ครับ
- ส. และผู้ที่รักษาศูโอบุสศีลทุก ๆ คน ต้องวิริตติเจตนาสมาทานเหมือนกันใช่ไหมครับ
- อ. ใช่ครับ
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ผู้รักษาศูโอบุสศีลมีองค์ ๘ ประการเหมือนกัน วิริตติเจตนาสมาทานเหมือนกัน ที่ท่านอาจารย์อธิบายการรักษาสุโอบุสศีลมี ๓ ชั้น ท่านอาจารย์เอาหลักอะไรมาอธิบาย ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ผู้รักษาศูโอบุสศีลนั้นถึงแม้ว่าอุโอบุสศีลมีองค์ ๘ ประการเท่ากัน การตั้งวิริตติเจตนาสมาทานเหมือนกันก็จริง แต่ผลของการรักษาศูโอบุสศีลยิ่งหย่อนกว่ากัน ท่านจึงจัดสรรคืบประเภทความดีพิเศษของการรักษาศูโอบุสศีลไว้ ๓ ชั้น ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. ผลของการรักษาศูโอบุสศีลยิ่งหย่อนกว่ากัน ท่านอธิบายไว้อย่างไรท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ผลของการปฏิบัติอุโอบุสศีลยิ่งหย่อนกว่ากันนั้นดังนี้คือ
๑	นิคัณฐะอุโอบุสธ	รักษาศูโอบุสศีลเหมือนเตียรธ
๒	โคปาละอุโอบุสธ	รักษาศูโอบุสศีลเหมือนนายโคบาล
๓	อริยะอุโอบุสธ	รักษาศูโอบุสศีลเหมือนพระอริยะเจ้า
- ส. นิคัณฐะอุโอบุสธ รักษาอุโอบุสศีลเหมือนเตียรธนั้นท่านอธิบายไว้อย่างไร ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. นิคัณฐะอุโอบุสธ รักษาอุโอบุสศีลเหมือนเตียรธนั้นท่านอธิบายว่า เป็นอุโอบุสธของคนนอกพระพุทธศาสนา ซึ่งมีลัทธินิยมตั้งวิริตติเจตนาโดยมีเขตจำกัด คืองดเว้นไม่ประพฤติล่วงสิกขาบทเฉพาะในบุคคลบางพวก บางหมู่ บางทิศ บางทาง เช่นสมาทานศีลแล้วไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ เป็นต้น ของคนหมู่นั้นและอยู่ที่ศีลนั้น แต่ของคนหมุ่นอยู่ที่ศน ไม่ยกเว้น หรืองดเว้นเฉพาะคนที่เป้นญาติมิตร และที่ตนรักใคร่ชอบใจ นอกนั้นไม่ยกเว้น การงดเว้นเช่นนี้ก็มีคุณอยู่เพราะนับว่ายังดีกว่าผู้ไม่งดเว้นเสียเลย แต่ว่าเป็นไปในทางแคบ จึงนับว่ามีคุณความดีน้อยกว่าอุโอบุสธอีก ๒ ข้อ ท่านมหาผู้เจริญ

๕. โคปาละอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนนายโคบาล หมายความว่าอย่างไรท่านอาจารย์
๖. โคปาละอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนนายโคบาล ความหมายหรือมีคำอธิบายว่า คนเลี้ยงโค เพราะเห็นแก่ค่าจ้างจากนายจ้าง ถึงจะเลี้ยงโคอย่างดีจนมีความชอบเป็นที่รักใคร่พอใจของนายจ้าง ก็มิสิทธิ์เพียงได้รับรางวัลเพิ่มเติม จากนายจ้างเป็นพิเศษเท่านั้น ตนเองไม่มีโอกาสที่จะไถลมรสอันหอมหวานของน่านมโคเลยฉันใด ท่านสาธุชนคนดีทั้งหลายรักษาอุโบสถศีลที่เรียกว่า โคปาละอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนนายโคบาลก็ฉันนั้น

ข้อนี้หมายความว่า เมื่อสมาทานอุโบสถศีลแล้วไม่เอาใจใส่จริงจังในการบุญการกุศลปฏิบัติตนได้อย่างดีก็เพียงมิให้ศีลขาดเท่านั้นและการรักษาอุโบสถศีลที่เรียกว่าโคปาละอุโบสถนั้นรักษาเพื่อต้องการให้ผู้อื่นยกย่องสรรเสริญตนเป็นเบื้องหน้า พุทกกันคุยกกันแต่เรื่องตริจฉานกถาคำว่าตริจฉานกถาคำนท่านหมายความว่า เมื่อสมาทานอุโบสถศีลแล้ว หาโอกาสคุยกกันแต่เรื่องบ้านเรือนเรือกสวนไร่นา นินทาผู้อื่นผู้หนึ่งพูดถึงการช้อถูกขายแพง อะไรต่ออะไรจีปาละที่ไรสารประโยชน์ทั้งผู้พูดและผู้ฟังร่อยแปดพันประการ ไม่มีโอกาสไถลมรสอันหวานซาบซึ้งถึงจิตใจของคุณความดี คือศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่องค์สมเด็จพระบรมศาสดาทรงว่า

สัพพะระสัง รัมมะระโส ชินาติ

รสแห่งธรรมย่อมชนะรสทั้งปวง

๑ รสอ้อยอร่อยเหลือยังเบือหวาน

รสน้ำตาลหวานแทบยังแสบคอ

รสวาจาหวานล้ำมักคาย

รสที่พอหวานนำคือธรรมเอย.

โคปาละอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนนายโคบาล มีความหมายดังนี้ แต่ก็ยังดีกว่านิคัณฐะอุโบสถ เพราะไม่กำหนด จำกัดเขตจำกัดบุคคล เห็นหนทางให้เกิดผลต่อไปในอนาคต ถ้าอบรมจิตใจให้สูงขึ้น โคปาละอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนนายโคบาลมีความหมายและท่านอธิบายไว้ดังนี้ ท่านมหาผู้เจริญ

- ส. สาธุกันเเต ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ไพเราะมาก ไพเราะมาก ไพเราะจริง ๆ กระผมสิ้นความสงสัยและสบายใจในคำอธิบายของท่านอาจารย์ กระผมขอเรียนถามในอุโบสถข้อที่ ๓ คือ อริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้า พระอริยะเจ้านั้น ได้แก่พระอะไรครับ
- อ. พระอริยะเจ้านั้น ได้แก่พระอริยะบุคคลผู้ประเสริฐวิเศษ ละกิเลสคือความชั่วความเศร้าหมองได้ โดยเด็ดขาดตามความสามารถของพระอริยะบุคคลนั้น ๆ ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. ชื่อของพระอริยะเจ้าเหล่านั้นท่านเรียกว่าอย่างไรครับท่านอาจารย์
- อ. ๑. พระโสดาบัน ๒. พระสกทาคามี ๓. พระอนาคามี และ ๔. พระอรหันต์ ท่านมหา
- ส. พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ เป็นชื่อของพระอริยะบุคคลที่ละกิเลสความชั่วความเศร้าหมองได้โดยเด็ดขาด ตามภูมิธรรมของพระอริยะบุคคลนั้น ๆ เริ่มแต่พระโสดาบัน ที่ท่านแปลว่าผู้แรกถึงกระแสพระนิพพาน มีความไม่ตกต่ำแต่ก้าวหน้าไปหาความดีสูงจนถึงที่สุดคือพระนิพพาน ส่วนท่านสาธุชนทั้งหลายชายหญิงผู้อยู่ในฆราวาสวิสัยต้องร่นวายไปด้วยกิเลสเครื่องเศร้าหมองของใจนานาประการแล้วจะปฏิบัติให้ได้เหมือนพระอริยะบุคคลได้อย่างไร ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. พระโสดาบัน ที่ท่านมหาแปลว่า ผู้แรกถึงกระแสพระนิพพาน ในพระพุทบาทกาลนั้นท่านเป็นฆราวาสวิสัย มีบ้างไหมท่านมหา
- ส. มีครับท่านอาจารย์
- อ. พระโสดาบันที่ท่านอยู่ในฆราวาสนั้น ท่านปฏิบัติในองค์ศีลอย่างไรท่านมหา
- ส. พระโสดาบันที่ท่านอยู่ในเพศฆราวาส ท่านปฏิบัติในองค์ศีลด้วยดีตลอดกาล ท่านไม่ฆ่าสัตว์ตลอดชีวิต ไม่ลักขโมยของผู้อื่นตลอดชีวิต ไม่ประพฤติผิดในกามตลอดชีวิต ไม่พูดเท็จตลอดชีวิต ไม่ดื่มสุราเมรัยเครื่องดองของเมาตลอดชีวิต ท่านปฏิบัติในองค์ศีลได้ตั้งตลอดชีวิตบอรับท่านอาจารย์
- อ. อริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้า ที่ท่านอุบาสกอุบาสิการักษาได้ ก็รักษาเหมือนพระอริยะบุคคล คือพระโสดาบันรักษาเหมือนกันท่านมหา
- ส. เหมือนกันอย่างไรท่านอาจารย์

๑. อุปาสกอุบาสิกาที่จะรักษาอุโบสถศีล ให้เข้าชั้นอริยะอุโบสถ ต้องปฏิบัติให้ดีเป็นพิเศษกว่า
โคปาละอุโบสถนั้น ท่านอุปาสกอุบาสิกาคูบาสิกาผู้รักษาจะต้องปฏิบัติอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
๒. พระโสดาบัน ท่านไม่ฆ่าสัตว์ ท่านไม่ลักทรัพย์ ท่านไม่ประพฤตผิดในกาม ท่านไม่พุดเท็จ
ท่านไม่ดื่มสุราเมรัยตลอดชีวิต ใช่ไหมท่านมหา
๓. โขรับท่านอาจารย์
๔. พระโสดาบันไม่ล่วงในองค์ศีลนั้นใด อุปาสกอุบาสิการักษาอุโบสถศีล ที่เรียกว่าอริยะอุโบสถ
ก็ปฏิบัติกันได้เหมือนโสดาบัน ท่านมหา
๕. อริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้า ที่อุปาสกอุบาสิการักษาที่ท่านอาจารย์
เรียกว่า รักษาได้เหมือนพระอริยะบุคคลคือพระโสดาบันนั้น อุปาสกอุบาสิการักษาได้นาน
อย่างไรขอรับท่านอาจารย์
๖. ก็พระโสดาบันรักษากองศีลได้นานเท่าไรละท่านมหา
๗. องค์ที่พระอริยะเจ้าชั้นพระโสดาบันรักษา ท่านรักษาบริสุทธิ์ได้ตลอดชีวิตขอรับท่านอาจารย์
๘. อริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้า ถ้าท่านอุปาสกอุบาสิการักษาได้ ก็รักษา
เหมือนพระอริยะเจ้าคือพระโสดาบัน แต่ระยะเวลาสั้นกว่ากัน พระอริยะเจ้าคือพระโสดาบัน
ท่านรักษาได้ตลอดชีวิต ส่วนอุปาสกอุบาสิการักษาได้ ๒๔ ชั่วโมง ๑ วัน ๑ คืน ท่านมหา
๙. อุปาสกอุโบสถศีล เพียงมิให้ศีลขาดนั้น ท่านเรียกว่า โคปาละอุโบสถ มิใช่หรือขอรับ
๑๐. โขรับท่านมหา
๑๑. ถ้าท่านนั้นการักษาอุโบสถศีลเพียงมิให้องค์ศีลขาดจะเป็นอริยะอุโบสถได้อย่างไร ได้อย่างมากก็
เพียง โคปาละอุโบสถเท่านั้นท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๑๒. ก็ขอรับรักษากุโบสถ อริยะอุโบสถ ของท่านอุปาสกอุบาสิการักษาได้ ผมอธิบายเฉพาะ
ศีลธรรมะวักรักษาเท่านั้นว่า จะรักษาให้เข้าชั้น อริยะอุโบสถ ต้องปฏิบัติให้ดีเป็นพิเศษ
อย่างไร โคปาละอุโบสถ ท่านมหาผู้เจริญ

๑. อริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้านั้น เป็นอุโบสถชั้นเยี่ยม ชั้นประเสริฐ คือผู้รักษาท้องตั้งใจรักษาตั้งใจปฏิบัติด้วยดี นอกจากการสำรวมระวังรักษา กาย วาจา มิให้ ล่วงในองค์ศีลในองค์ศีลนั้น ๆ แล้ว นอกจากตั้งใจฟังพระธรรมเทศนาเพื่อบำรุงสติปัญญาให้ เจริญ เสริมศรัทธาความเชื่อปสาทะความเลื่อมใสให้มั่นคงสวत्मนต์เจริญภาวนาเพื่อบำรุงจิตใจ ให้ผ่องใส แม้การสนทนาปราศรัยให้เป็นธรรมสากัจฉา อย่าเป็นติรจฉานกลาตักกล่าวแล้ว ข้างต้น ตั้งใจตัดความประโลภกิจวณ ถ้าท่านอุบาสกอุบาสิกาคนใดปฏิบัติได้ดังนี้ ในวันรักษา อุโบสถศีล จึ่งจะได้ชื่อว่ารักษาอุโบสถศีล เป็นอริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะ เจ้า ท่านมหาผู้เจริญ
๒. กระผมฟังท่านอาจารย์อธิบาย อริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้าแล้วรู้สึก ว่า ปฏิบัติได้ยากมาก รักษาได้ยากมาก แต่ว่าถ้าเราตั้งใจจะปฏิบัติจริง ๆ แล้วก็ได้ตามที่ท่าน อาจารย์อธิบายมา ผู้รักษาอุโบสถศีลต้องตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา เพื่อบำรุงสติปัญญาเริ่ม ศรัทธาปสาทะ กระผมไม่สงสัย เพราะตามธรรมดาผู้รักษาอุโบสถศีลก็ต้องตั้งใจฟังพระธรรม เทศนา ซึ่งเป็นของคู่กันกับการรักษาอุโบสถศีล เพราะเมื่อได้ฟังธรรมแล้วจะได้เกิดปัญญามิ ศรัทธาความเชื่อปสาทะความเลื่อมใส มีสติสัมปชัญญะรู้จักละในข้อที่ควรละ รู้จักบำเพ็ญในข้อ ที่ควรบำเพ็ญ เมื่อรู้ว่าอะไรไม่ควรเว้นควรระวัง ก็จะได้เว้นได้ระวังและเมื่อรู้ว่าอะไรไม่ควร บำเพ็ญควรเจริญ ก็จักบำเพ็ญจะเจริญในสิ่งนั้น ๆ ก็จะเกิดศรัทธาความเชื่อมั่น ปสาทะความ เลื่อมใสบังเกิดขึ้นในใจของตน ตั้งใจบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศลให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป แต่กระผมสงสัย ว่าผู้ที่รักษาอุโบสถศีล ให้พูดจาปราศรัยเป็นธรรมสากัจฉา คำว่าพูดเป็นธรรมสากัจฉานั้น พูดอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
๓. ท่านอุบาสกอุบาสิกา รักษาอุโบสถศีล อริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้า การพูด จาปราศรัยให้พูดเป็นธรรมสากัจฉานั้น คำว่าพูดเป็นธรรมสากัจฉา หมายความว่าในวันรักษา อุโบสถศีล การพูดการสนทนาในระหว่างกันและกัน ให้หนักไปในทางศีลธรรมอันดีงามมิ หมาย ทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น หรือจะพูดเรื่องดีงามอย่างไรอย่าให้เป็นการนินทาว่าร้ายตำหนิต่คนอื่น ท่านผู้นั้นท่านผู้นั้นที่เราไม่ชอบใจ อย่างนี้ก็ได้ชื่อว่าพูดเป็น ธรรมสากัจฉา

การสนทนา เป็นธรรมสภาจณา เกิดประโยชน์แก่ผู้พูดเกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังอย่างไร

การสนทนาธรรมสภาจณา สนทนาทางธรรมมีประโยชน์อย่างเลิศล้ำ ผู้ที่ยังไม่รู้ถามผู้ ที่รู้เมื่อเกิดความ
 ใจจะได้อบรม กาย วาจา ใจ ของตนให้ดีขึ้นให้เจริญยิ่งขึ้น ผู้ตอบจะได้ถ่ายทอดความรู้ของตน
 ให้แก่ผู้ฟังความรู้ของตนก็ไม่หมดไป ความรู้ของผู้ฟังก็ได้ รวมความแล้วการพูดธรรม
 สภาจณาสนทนาความดี ผู้ถามก็ได้บุญเพราะถามเรื่องดี ผู้ตอบก็ได้บุญเพราะตอบเรื่องดี

ท่านอาจารย์เจริญ

การพูดเรื่อง ศีลธรรม เป็นบุญด้วยหรือขอรับท่านอาจารย์

เป็นบุญที่ท่านมหา

พูดของท่านอาจารย์เกิดง่ายทำงานง่ายเหมือนเด็ก ๆ เล่นของขว้างขว้างขอรับท่านอาจารย์

บุญเกิดที่ไหนท่านมหา

บุญเกิดที่ กาย วาจา ใจ ขอรับท่านอาจารย์

บุญเกิดที่ กาย วาจา ใจ ได้อย่างไรท่านมหา

พูดดี วาจาพูดดี น้ำใจคิดในทางดี เป็นบุญทั้งนั้นขอรับท่านอาจารย์

ธรรมสภาจณา พูด ถาม ธรรมะ สนทนาธรรมะ เป็นบุญหรือเป็นบาปท่านมหา

เป็นบุญขอรับท่านอาจารย์ แต่กระผมสงสัย

สงสัยเรื่องอะไร

กระผมสงสัยว่า บุญ ถ้าหมายเฉพาะว่า ดี คำเดียว ขามไม่ร้ายไม่บั่นก็บั่นเป็นขามบุญ กะลามะพร้าว

ขามไม่ร้าย ก็เป็นกะลาบุญ บ้านเรือนไม่หักไม่พังก็เป็นบ้านบุญเรือนบุญ รวมความแล้วอะไร

อะไรก็ตามที่ดี มีเป็นบุญไปหมดหรือขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ

ท่านอาจารย์ผู้เจริญ บุญ ท่านหมายถึงคุณธรรมความดี ที่บุคคลประพฤติปฏิบัติชอบด้วย กาย

วาจา ใจ มีใช้หมายถึงวัตถุภายนอกที่ดี มีขามไม่แตกไม่บั่นไม่ร้าย กะลามะพร้าวไม่แตก

ไม่ร้ายตามที่ท่านมหาเข้าใจ

ธรรมสภาจณา การสนทนาธรรมะถามตอบธรรมะ เป็นบุญได้อย่างไร บุญอย่างนี้เรียกชื่อว่า

บุญอะไร ถ้าท่านอาจารย์จะอธิบายเป็นบุญเพราะดี กว้างเหมือนครอบจักรวาล กระผมขอให้

ท่านอาจารย์อธิบายให้เห็นจริงว่า การสนทนาธรรมะที่เรียกว่าธรรมสภาจณาเป็นบุญอย่างไร

ขอรับที่ไหน ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๑. ที่ท่านมหาเถรว่าการสนทนาเป็นธรรมสากัจฉา เป็นบุญอย่างไร เป็นบุญประเภทไหน เป็นบุญเพราะผู้ถามเรื่องดี ผู้ตอบก็ตอบเรื่องดี เป็นประโยชน์ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย และการสนทนาธรรมที่เรียกว่าธรรมสากัจฉา จัดเข้าในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ ข้อ ๘-๙ บุญกิริยาวัตถุข้อ ๘ ธรรมมัสสวะนะมัย บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม ข้อ ๙ ธรรมะเทศะนามัย บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม

คนถามเมื่อถามไปแล้วคนตอบจะอธิบายให้ฟังในข้อธรรมที่ถาม จะเกิดความรู้ความฉลาดในธรรมนั้น ๆ ที่ท่านเรียกว่า ธรรมมัสสวะนะมัย บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม คนตอบได้บุญเพราะนำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาบรรยายให้เกิดประโยชน์แก่คนฟัง เรียกว่า ธรรมะเทศะนามัย บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม ธรรมสากัจฉาการสนทนาธรรมะเป็นบุญดังที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

๓. สาธุกันเเต ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมสนั่นสงสัย คำว่าธรรมสากัจฉา การสนทนาธรรมเป็นบุญอย่างไรและเป็นบุญประเภทไหนตามที่ท่านอาจารย์อธิบายแล้วทุกประการ ท่านที่รักษาอุโบสถศีลจึงสมควรอย่างยิ่งถือไว้เป็นข้อปฏิบัติในวันรักษาศีล จะได้อธิษฐานการรักษาศีลเป็น อริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้า

การสวดมนต์ที่ท่านอาจารย์อธิบายว่าบำรุงจิตใจให้ผ่องใส ท่านอุบาสกอุบาสิกาที่รักษาอุโบสถศีลให้เป็น อริยะอุโบสถ จึงสมควรสวดมนต์ กระผมขอเรียนถามว่าการสวดมนต์ทำจิตใจให้ผ่องใสได้อย่างไรท่านอาจารย์ผู้เจริญ

๑. พุทธมนต์ทุกบทที่ท่านอุบาสกอุบาสิกาสวดในวันรักษาศีล เป็นการสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสงฆ์คุณ เราพยายามทำใจของเราให้ตรงเป็น พุทธานุสสติ ระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า ธรรมานุสสติ ระลึกถึงคุณพระธรรม สังฆานุสสติ ระลึกถึงคุณพระสงฆ์ เป็นการเจริญสมาธิที่ท่านเรียกว่า สมถะภาวนา การภาวนาที่ทำให้จิตใจสงบใจเรานึกปากเราสวด เป็นภาวนามัยบุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา การสวดมนต์จึงทำจิตใจให้สงบผ่องใส และได้บุญเพราะเจริญภาวนา ที่ท่านเรียกว่าภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ท่านมหาผู้เจริญ

๑๒. ท่านอุบาสิกาอุบาสิกาบางคนสวดมนต์ไม่ได้เพราะไม่ได้ท่องหรือท่องไม่จำ ฟังผู้อื่นสวดก็ฟังไม่รู้เรื่อง แล้วจะได้บุญอย่างไร เพราะใจจะเกิดนิรวณความฟุ้งสร้านรำคาญใจ มิกลายเป็นรูปไปหรือบอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๑๓. พระพุทธศาสนานับจำเดิมแต่พระบรมศาสดานิพพานแล้ว จนถึงปัจจุบันนานสักกี่ปีแล้วท่านมหา
๑๔. ๒๕๓๓ ปี ขอรับท่านอาจารย์
๑๕. เมื่อท่านคนไทยนับถือพระพุทธศาสนาสืบต่อกันมานานกว่า ๒๕๐๐ ปีแล้วใช้ไหมท่านมหา
๑๖. ขอรับท่านอาจารย์
๑๗. เมื่อท่านชาวพุทธบำเพ็ญบุญ นิมนต์พระไปเจริญพระพุทธรูปเพื่อเป็นสิริมงคล พระสงฆ์ท่านสมณะโม, พุทธัง, โยจักขุมา, ยังกิณฺณิ, กะระณี, วิรูปักเข, วิบัสสิสสะ และพระพุทธรูปท่านอื่น ๆ อีกหลายบท ชาวพุทธเหล่านั้นฟังรู้เรื่องใหม่่ว่าที่พระสงฆ์ท่านสวดนั้นตรงกับภาษาไทยอย่างไร
๑๘. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ อย่าว่าแต่ชาวบ้านที่ฟังพระสงฆ์สวดมนต์เลย พระสงฆ์ที่ท่านสวดเองท่านก็ไม่ทราบแปลเป็นภาษาไทยว่าอย่างไร แม้กระผมเองเป็นมหาเปรียญก็จริง กระผมก็ยังไม่สามารถทราบได้ทั้งหมด ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๑๙. พระสวดเองก็ไม่ทราบ ถึงเป็นมหาเปรียญแล้วยังไม่ทราบทั้งหมด ชาวบ้านยังไม่ทราบคำแปลของพระพุทธรูปท่านอื่น ๆ แต่จิตตั้งมั่นเลื่อมใสเราทราบว่าพระพุทธรูปทุกบททุกพระสูตรนั้น เป็นพระพุทธรูปโอวาทของพระพุทธเจ้า ที่ทราบอย่างนั้นเพราะพระพุทธศาสนาชาวไทยเราเคารพนับถือเป็นศาสนาประจำชาติมานานนับด้วยพันปี พอพระสงฆ์ท่านเจริญพระพุทธรูปเรามีความรู้ สึกเกิดบนทนที่ว่าเสียงสวดมนต์ของพระสงฆ์นั้นเป็นเสียงแห่งความดีทางพระพุทธศาสนา ให้เราโน้มใจระลึกถึงพระรัตนตรัยคือ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เมื่อฟังความดีให้บังเกิดในจิตใจ เมื่อสมัยผมยังเป็นเด็ก ๆ ๖ โมงเย็นได้กวัดตึกกลองคำ จวน ๑ โมงได้กวัดตึกกลองอีกครั้งหนึ่ง แสดงให้ทราบว่าพระสวดมนต์จบแล้วพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่มีย้ายเป็นต้น ท่านยกมือพนมแล้วว่าสาธุพร้อมทั้งสอนผมให้ยกมือพนมแล้วว่าสาธุ บางวันเรากำลังรับประทานอาหารกันอยู่ เรายกมือพนมว่าสาธุพร้อมกันเมื่อได้ยินเสียงกลองเสียงพระท่านสวดมนต์เรามีได้ยินด้วยซ้ำไป แต่ใจเราสบายเพราะเสียงกลองวังมาตามสายลม เตือนให้เราทราบว่าพระท่าน

สวตมณต์จบแล้วเท่านั้น และคำว่าสาธุสมก็มาทราบความเมื่อมาบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว แต่ที่มตวงใจผ่องแผ้วก็มิชอบพนมแล้วสาธุ เพราะท่านผู้ใหญ่ว่าและได้บุญ ส่วนท่านอุบาสก อุบาสิกาที่รักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก ท่านชาวข่งในการสวตมณต์ให้พระ เป็นบุญเป็นความดี ด้วยเหตุนี้การที่ท่านอุบาสกอุบาสิกาสวตมณต์ เป็นการทำให้จิตใจดีให้สงบ เป็นลักษณะของอริยะอุโบสถด้วยประการหนึ่งตามที่ผมบรรยายมาท่านมหาผู้เจริญ

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญกระผมได้ฟังคำอธิบายของท่านอาจารย์แล้ว ทำให้กระผมนึกถึงคุณภาพของ พระพุทธมณต์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า ในถ้ำแห่งหนึ่งพระภิกษุทั้งหลาย สวดพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ พร้อม ๆ กัน มีค่างควา ๕๐๐ ตัว อาศัยชะง่อนหินภายในถ้ำนั้นได้ฟังแล้วเพลิน หลุดตกลงมา กระทบพันตายหมดทั้ง ๕๐๐ ตัว แล้วได้ขึ้นไปเกิดบนสวรรค์ ถ้าเป็นจริงดังกล่าวไว้การฟัง พระสวตมณต์หรือสวดด้วยตนเอง ก็บังเกิดผลดีจริงตามที่ท่านอาจารย์อธิบาย
- อ. ท่านมหาไม่เชื่ออันสงสการฟังพระสวตมณต์ให้ผล คือสุคติโลกสวรรค์เหมือนค่างควา ๕๐๐ ตัว อย่างนั้นหรือท่านมหา
- ส. กระผมเองเชื่อด้วยศรัทธาปสาทะอย่างแท้จริงขอรับท่านอาจารย์
- อ. ถ้าเชื่อว่ามีผลมีอันสงสอย่างแท้จริงแล้ว เพราะเหตุไรท่านมหาจึงว่าถ้าเป็นจริงตามนั้น
- ส. เพราะกระผมป้องกันคนที่ไม่เชื่อ พระพุทธศาสนาเป็นพระพุทธศาสนาเหตุผลไม่บังคับให้เชื่อ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงส่งสอนให้พุทธบริษัททั้งหลายเชื่อด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาให้ สมเหตุสมผล
- อ. ท่านมหาผู้เจริญ ผมเองก็เช่นเดียวกันคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรง สอนไว้ ที่ผมทงเชื่อและเลื่อมใสประกอบด้วยศรัทธาปสาทะก็เพราะพระบรมศาสดาทรงสอนมี เหตุผลดังกล่าแล้ว และที่ประทับใจมากที่สุดคือไม่บังคับให้เชื่อไม่บังคับให้นับถือ ถ้าจะเชื่อ ถือให้เชื่อถือโดยใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล แม้ในพุทธสมัยที่พระบรมศาสดายังทรงพระชนม์ อยู่ สมเด็จพระบรมครูทรงสอนชาวกาลามะทั้งหลายที่กล่าวไว้ใน กาลามสูตร พระองค์ก็ ทรงสอนให้เชื่อด้วยเหตุผล มิให้เชื่อโดยหลงงมงาย และทรงสอนโดยมิได้บังคับให้เชื่อ กาลามะสูตรจึงเป็นจุดเด่นจุดหนึ่งของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาที่ยืนหยัดมานาน ๒๕๑๓ ปี ท่ามกลางแสงสีแห่งวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ ได้อย่างเต็มภาคภูมิก็เพราะสอนมีเหตุผลแม้สอนแล้ว

ก็มีบังคับให้เชื่อให้ใช้ปัญญาพิจารณา ผมจึงพอใจที่ท่านมหาว่า ถ้ามีจริงในการรักษาอุโบสถ
ที่เรียกว่า อริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้ารักษาท่านสงฆ์อะไรอีกบ้างไหม
ท่านมหา

๑. กระผมยังสงสัยในอริยะอุโบสถ คือการรักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้า ให้ผู้รักษามีสติสำรวม
ระวังด้วยดีในการรักษา ฟังพระธรรมเทศนาบำรุงสติปัญญา สนทนาเป็นธรรมสากัจฉา ถ่าย
ทอดความรู้กล่าวรับความรู้ใหม่ในระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง นอกจากนี้แล้วผู้ที่จะรักษาอุโบสถศีล
ให้เป็น อริยะอุโบสถ ต้องละปติโพธิ คำว่าผู้ที่จะรักษาอุโบสถศีลให้เป็น อริยะอุโบสถ
ต้องตั้งใจละปติโพธิ ก็คำว่าปติโพธิคืออะไรท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๒. คำว่าปติโพธิคือความกังวลต่าง ๆ ผู้จะรักษาให้เป็น อริยะอุโบสถ ต้องพยายามละอย่างเด็ด
ขาดแม้จะมีอุปสรรคเกิดขึ้นก็ไม่ยอมสละละองค์อุโบสถที่รักษาและทอดทิ้งการกุศลในวันนั้น
๓. หมายความว่าเมื่อเราสละเวลาบำเพ็ญกุศลคือการรักษาอุโบสถ ต้องปล่อยธุระทางบ้านห่วงลูก
กังวลหลาน ห่วงงานกลัวการงานทางบ้านจะเสีย ต้องตัดออกไปจากใจให้เกิดความตั้งมั่นใน
คุณความดียึดคุณพระศรีรัตนตรัยและ ทาน ศีล ภาวนา เป็นที่พึ่งเมื่อตัดปติโพธิ ความกังวลได้
ทิ้งลงจึงจะได้ชื่อว่ารักษาอุโบสถที่เรียกว่า อริยะอุโบสถ รักษาอุโบสถเหมือนพระอริยะเจ้า
ใช้ไหมขอรับท่านอาจารย์
๔. ใช่ครับท่านมหา
๕. ท่านอุบาสกอุบาสิกาที่รักษาอุโบสถ นอกจากข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่บรรยายมาแล้ว ยังมีอะไรที่
สำคัญ ๆ ที่ผู้รักษาอุโบสถจะต้องตั้งมั่นและยึดถือไว้เป็นข้อปฏิบัติท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๖. มีครับท่านมหา
๗. มีอะไรขอรับท่านอาจารย์
๘. ท่านอุบาสกอุบาสิกาผู้รักษาอุโบสถศีล ต้องรู้ข้อห้ามของอุโบสถศีลทุก ๆ ข้อ และต้องทราบ
ความมุ่งหมายของศีลข้อนั้น ๆ จะขาดด้วยองค์เท่าไร ท่านมหาผู้เจริญ
๙. ข้อห้ามของอุโบสถทั้ง ๘ ข้อ กระผมเข้าใจว่าท่านอุบาสกอุบาสิกาทราบดีแล้วเป็นส่วนมาก
มีเช่นนั้นจะรักษาอุโบสถศีลได้อย่างไร อีกประการหนึ่งของศีลทั้ง ๘ ข้อ ได้ปุจฉาวิสัชนาผ่าน

มาแล้ว (มีอยู่ในหนังสือเล่มนี้แล้วตอนต้น) แต่ศีลที่รักษาจะขาดต้องประกอบด้วยองค์เท่าไร
 กระผมคิดว่าคงจะยังไม่ทราบมีจำนวนไม่น้อย กระผมจึงขอเรียนถามในอุโบสถศีล ข้อที่ ๑ คือ
 ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะหัง สะมาทิยามิ
 ข้าพเจ้า ขอสมათานสิกขาบท คือเว้นจากฆ่าสัตว์ด้วยตนเองและใช้ให้ผู้อื่นฆ่า
 ในอุโบสถศีลข้อที่ ๑ มีองค์เท่าไรขอรับ

อ. มีองค์ ๕ ท่านมหา

ส. อะไรนะท่านอาจารย์

อ.	๑. ปาโณ	สัตว์มีชีวิต
	๒. ปาณะสัณญิตา	ตนรู้ว่าสัตว์มีชีวิต
	๓. วัชระกะจิตตัง	จิตคิดจะฆ่า
	๔. อุปัฏฐากะโม	ทำความเพียรที่จะฆ่า
	๕. เตนะมะระณัง	สัตว์ตายด้วยความเพียรนั้น

ถ้าพร้อมตัวขององค์ ๕ ประการนี้ศีลขาดทันทีท่านมหา

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ท่านอุบาสกอุบาสิกาที่รักษาอุโบสถศีล จบกัณฑ์ตรงอุโบสถศีลข้อ ๑ นี้เอง

อ. อะไรจบ

ส. ศีลครบจบ

อ. จบอย่างไร

ส. ศีลขาดขอรับท่านอาจารย์

อ. ขาดอย่างไรท่านมหา

ส. ขาดอย่างนั้นขอรับ เทียนที่ท่านอุบาสกอุบาสิกาจุดบูชาพระรัตนตรัยต้องหล่อหรือทำเป็นเล่ม
 ด้วยขผึ้ง เทียนไขได้ทราบว่ามีน้ำมันปลาว่าฟักหล่อได้ เทียนขผึ้งเมื่อคนไปตึ้งแล้วเอาขผึ้งมาขาย
 ผู้รักษาอุโบสถศีลก็ทราบว่า ปลาว่าฟักมีชีวิต ตัวผึ้งที่อยู่ในรังผึ้งมีชีวิต เมื่อเรารู้ว่าสัตว์มีชีวิต
 ถ้าเราไม่ขอเขาก็ก็นำมาขายสัตว์ แต่ไปขอเทียนไขขผึ้งหรือเทียนขผึ้งมาจุดบูชาพระรัตนตรัย
 จึงเข้าตำราสมรู้ร่วมคิดกับบุคคลผู้กระทำความผิด ศีลต้องขาดแน่ ๆ ท่านอาจารย์ขอรับ

อ. ก่อนจะตอบท่านมหาในข้อ^๕ ผมจะถามท่านมหาก่อน ตามธรรมดาในพรหมกาล ท่านสาธุชน
ผู้ใญ่บุญกุศลนิยมไปบำเพ็ญบุญทุกวันพระคือ ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ญาติโยมนำอาหารต่างๆ ไปถวาย
ท่านมหา เช่นแกงเขียวหวานไก่ แกงเผ็ดหมูป่า ปลากระพงต้มยำ ท่านมหาก็ทราบว่าสัตว์
เหล่านั้นมีชีวิตมาก่อนไซ้ไหมท่านมหา

ส. ใช่ขอรับท่านอาจารย์

อ. และสัตว์เหล่านั้นท่านมหาก็ทราบว่ามันถูกทำลายชีวิตมาก่อนไซ้ไหมท่านมหา

ส. ใช่ขอรับท่านอาจารย์

อ. เมื่อท่านมหาฉันอาหารที่ญาติโยมนำไปถวาย ทั้งๆ ที่ท่านมหาก็ทราบว่าสัตว์มีชีวิตมาก่อน และ
ถูกทำลายชีวิตมาก่อนเช่นกัน เมื่อท่านมหาฉันอาหารเหล่านั้นท่านมหาจะต้องอาบัติเพราะฆ่าสัตว์
เพราะรู้ว่าสัตว์มีชีวิตมาก่อนหรือท่านมหา

ส. ไม่เป็นอาบัติขอรับท่านอาจารย์

อ. เพราะเหตุไร จึงไม่เป็นอาบัติเพราะฆ่าสัตว์ ท่านมหา

ส. เพราะเหตุว่ากระผมมิได้ฆ่าสัตว์ หรือสมรู้ร่วมคิดหรือใช้ให้เขาไปฆ่า เมื่อญาติโยมนำอาหาร
ถวายมิใช่เนื้อที่ต้องห้ามจึงไม่เป็นอาบัติ หรือท่านอาจารย์จะมาปรับอาบัติ กระผมไม่ได้เพราะ
กระผมมิได้ลงละเมิดพระวินัยข้อใดท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. นี่แหละครับท่านมหาเป็นข้อเปรียบเทียบให้เห็นว่า ท่านอุบาสกอุบาสิกาที่รักอุโบสถศีล ข้อ
เทียบไซ้หรือข้อ^๕มาหลอมมาทำเป็นเล่มเพื่อจุดบูชาพระรัตนตรัยซึ่งเขาขายกันตามปกติโดยที่ตัว
มิได้เข้าไปเกี่ยวข้อง ในการฆ่าสัตว์หรือสมรู้ร่วมคิดในการฆ่าสัตว์ ศีลจึงไม่ขาด ศีลข้อที่ ๑
จะขาดต้องประกอบพร้อมด้วยองค์ ๕ ประการตามที่ผมอธิบายมาแล้ว คือ

๑. ปาโณ	สัตว์มีชีวิต
๒. ปาณะสัณญิตา	ตนรู้ว่าสัตว์มีชีวิต
๓. วัระกะจิตตัง	จิตคิดจะฆ่า (หมายความว่าฆ่าเองหรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า)
๔. อุปปากกะโม	พยายามฆ่าสัตว์นั้น
๕. เตนะมะระณัง	สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

องค์ ๕ ประการของอุโบสถศีลข้อที่ ๑ ศีลจึงไม่ขาดเพราะจุดเทียนไขจุดเทียนขี้ผึ้งบูชาพระรัตนตรัยท่านมหาผู้เจริญ

ส. สาธุกันเถ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมขอขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างยิ่งที่ท่านอาจารย์อธิบายให้กระผมเห็นจริงและสิ้นความสงสัย แม้ท่านสาธุชนทั้งหลายที่รักษาศีลอุโบสถศีลก็คงสบายใจเช่นกัน ที่กระผมเรียนถามในเรื่องนี้เพราะมีผู้พูดว่าบาปอยู่กับคนทำ กรรมอยู่กับคนกิน คนไม่ได้ฆ่าสัตว์ ไม่เกี่ยวในการฆ่าสัตว์ด้วยประการทั้งปวง มีคนเขาพูดว่าถ้าเราไม่กินเขาก็ไม่ฆ่า คนกินคนใช้จึงมีส่วนร่วมในการทำบาปและได้รับผลของบาปไปด้วย ที่กระผมถามเพื่อให้ความสงสัยนั้นสิ้นไป เมื่อฟังคำอธิบายของท่านอาจารย์อย่างเหตุผลอย่างหลักฐานขององค์ศีล ๕ ประการ ของอุโบสถศีลข้อที่ ๑ มาประกอบเช่นนั้น กระผมจึงมีความยินดี เพื่อจะปลดเปลื้องอรรถมวาทิ ของผู้ที่ไม่ทราบความจริง ให้ท่านสาธุชนทั้งหลายชายหญิงผู้เป็นอุบาสกอุบาสิกาหมดความห่วงใย จะได้ตั้งใจรักษาศีลอุโบสถศีล ให้อิ่มแน่นแน่วสนิทลงในคุณพระพุทธรูปพระธรรม พระสงฆ์เป็นอันดี ประกอบด้วยสัทธินทรีย์มีศรัทธาจิตเป็นใหญ่เชื่อมั่นในพระธรรมวินัย สัมมาสัมพุทธศาสนา จะได้ตั้งใจบำเพ็ญกุศลจริยาสม่ำเสมอปฏิบัติให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดกาลนาน ท่านอาจารย์ผู้เจริญ อุโบสถศีลข้อที่ ๒ คือ

อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้า ขอสมათานสิกขาบท คือเว้นจากลักทรัพย์ด้วยตนเองและใช้ให้ผู้อื่นลัก

อุโบสถศีลข้อที่ ๒ นี้จะขาดด้วยอาการอย่างไรท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. อุโบสถศีลข้อที่ ๒ จะขาดที่เรียกว่าอทินนาทานมีองค์ ๕ เหมือนกันคือ

๑. ประระปริกกะหิตัง	ของอนเจ้าของเขาหวงแหน
๒. ประระปริกกะหิตะสัณญิตา	ตนรู้อยู่ว่า ของอันเจ้าของเขาหวงแหน
๓. เถยยะจิตตัง	จิตคิดจะลัก
๔. อุปัทตะโม	ทำความเพียรที่จะลัก
๕. เตนะ หาระณัง	ได้ของนั้นมา ด้วยความเพียรนั้น

องค์ของอทินนาทาน ที่จะทำให้อุโบสถศีลข้อ ๒ ขาดต้องประกอบพร้อมด้วยองค์ ๕ ท่านมหา

ท่านอาจารย์ผู้เจริญ อุโบสถศีลข้อที่ ๓

อะพรหะระจิริยา เวระมะณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ

ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากกรรมอันเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์

คำว่ากรรมอันเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์นั้น หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

ท่านมหาค้ำว่ากรรมอันเป็นข้าศึกแห่งพรหมจรรย์นั้น ท่านหมายถึงการกระทำของคนมีชีวิตคู่ คือสามีภรรยา ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ได้แก่พระภิกษุสามเณรจะมีคู่ไม่ได้ฉันใด ผู้รักษาศีล

อุโบสถศีลข้อ ๓ ต้องเว้นความเป็นผู้มีคู่ ๑ วัน ๑ คืน ตามที่สมาทานฉันนั้นท่านมหา

อุโบสถศีลจะขาดในข้อ ๓ นี้ด้วยอาการอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อุโบสถศีลข้อ ๓ จะขาดต้องพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ

๑. ตินณัง มัคคานัง อัญญะตะระตา	วัตถุอันตนประพฤติล่วงในมรรคทั้ง ๓
มรรคใดมรรคหนึ่ง
๒. ตัสมิัง เสวะนะจิตตัง	จิตคิดจะเสพในมรรคทั้ง ๓ นั้น
๓. มัคเคนะ มัคคะปะฏิปัตติ	เมื่อเสพทำมรรคใดมรรคหนึ่งให้ถึงกัน
ในที่ประชุมประมาณเท่าเมล็ดงา

พร้อมด้วยองค์ ๓ นี้ อุโบสถศีลข้อที่ ๓ จึงจะขาดท่านมหา

ในอุโบสถศีล ข้อ ๔

มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สมาதியามิ

ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากกล่าวคำเท็จ

ในอุโบสถศีลข้อนี้จะขาดด้วยอาการอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

ในอุโบสถศีลข้อ ๔ มุสาวาทพูดเท็จศีลข้อนี้จะขาดด้วยองค์ ๔ คือ

๑. อะตะถัง วัตถุ	เรื่องไม่จริง
๒. วิสัฎฐาตนะจิตตัง	จิตคิดจะพูดให้ผิด
๓. ตัสโส วายาโม	พยายามกล่าวให้ผิดอันเกิดจากจิตนั้น
๔. ปะรัสสะ ตะทัตถะวิชานะนัง	ข้อความที่ตนพูดนั้น คนอื่นเข้าใจกัน
- เมื่อครบองค์ ๔ อุโบสถศีลข้อที่ ๔ ขาดทันทีท่านมหา

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมสงสัยในองค์ของศีลข้อที่ ๔ ที่ทำให้ศีลขาด
- อ. ท่านมหาสงสัยอย่างไร
- ส. สงสัยในองค์ของมุสาวาทข้อ ๔ ประวัธสะ ตะทัดตะวิชานะนัง ข้อความที่ตนพูดนั้นคนอื่น
รู้เนื้อความนั้น เขาจะเชื่อหรือไม่เชื่อไม่ถือเป็นประมาณใช้ไหมขอรับท่านอาจารย์
- อ. ใช่ครับท่านมหา
- ส. ถ้าคนที่เราพูดปดฟังไม่รู้เรื่องศีลข้อ ๔ นั้นไม่ขาดหรือขอรับท่านอาจารย์
- อ. ถ้าพิจารณาให้ละเอียดแล้วองค์ของมุสาวาทคือพูดเท็จนั้น
๑. เรื่องไม่จริง
 ๒. จิตคิดจะพูดให้ผิด
 ๓. พยายามกล่าวให้ผิดอันเกิดจากจิตนั้น ทั้ง ๓ ข้อนี้จัดเป็นมุสาวาททั้งนั้น เพราะ
มีมูลมาจากเรื่องไม่จริง แต่ในข้อที่ ๔ ความว่า ข้อความที่ตนพูดนั้นผู้อื่นเข้าใจคือรู้เรื่องที่
เราพูด ถ้าเราไปพูดมุสาวาทกับคนต่างชาติที่ฟังภาษาไทยไม่ออก คำพูดของเราจะสำเร็จ
ประโยชน์แก่คนฟังไหมท่านมหา
- ส. ไม่สำเร็จประโยชน์ขอรับท่านอาจารย์
- อ. เรื่องที่จะพูดเป็นเรื่องไม่จริง จิตคิดจะพูดก็ผิดความจริง แล้วยังพยายามกล่าวให้ผิดความจริง แต่
เมื่อผู้ฟังไม่รู้ว่าคุณพูด ๆ เรื่องอะไร องค์ของมุสาวาทจึงไม่ครบองค์ จะปรับศีลขาดเพราะพูดมุสาวาท
ไม่ได้ ข้อเปรียบเทียบ ๑๐๐ สตางค์ เท่ากับ ๑ บาท ถ้าเรามีเพียง ๕๐-๖๐-๗๐-๘๐-๙๐
หรือ ๙๙ สตางค์ จะเรียก ๑ บาทไม่ได้ เพราะยังไม่ครบ ๑๐๐ สตางค์ ฉะนั้น เมื่อเราไปพูด
กับคนที่ฟังภาษาฟังคำพูดของเราไม่ออกไม่รู้เรื่อง ก็ไม่สำเร็จประโยชน์ไม่ครบองค์ของการพูด
มุสาวาทนั้น
- ส. หมายความว่าเราพูดเท็จจริง คนผู้ฟังจะเชื่อหรือไม่เชื่อไม่ต้องถือเอาเป็นประมาณถ้าเขาฟังคำ
พูดของเราเข้าใจศีลขาด อย่างนั้นใช่ไหมขอรับท่านอาจารย์
- อ. ใช่ครับท่านมหา

ส. ถ้าเช่นนั้นเราผ่านข้อนี้ไป ในอุโบสถศีลข้อ ๕

สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้า ขอสมทานสิกขาบท คือเว้นจากดื่มสุราเมรยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท
คำว่าความประมาทคืออะไรขอรับท่านอาจารย์

อ. คำว่าความประมาทคืออยู่ปราศจากสติ ท่านมหา

ส. คนที่มีความประมาทมีความเสียหายอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. ความประมาทมีความเสียหายมากสมเด็จพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเป็นจอมของอกุศลทั้งสน^{๕๕}

นาหังภิกขเว อัญญัง เอกะธัมมัมปิ สะมะนุบัติสสามิ

โยเอวัง มะหะโต อะนัตถายะ สังวัตตะติ

ยะถะยิทัง ภิกขเว ปะมาโท ปะมาโท ภิกขเว มะหะโต

อะนัตถายะ สังวัตตะติ

แปลความว่า ภิกขุทั้งหลาย เราองไม่เห็นธรรมอื่นแม้แต่สักอย่างหนึ่ง ที่จะนำไปเพื่อ
ความฉิบหายใหญ่ เหมือนความประมาทนั่นเลย ความประมาทย่อมนำไปเพื่อความฉิบหาย
ใหญ่แล

นี่เป็น พระพุทธดำรัสของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ เพื่อให้เห็นโทษความ
เสียหายของความประมาททั้งนี้ ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เพราะเหตุใดความประมาทจึงนำไปเพื่อความเสียหายใหญ่ถึงขนาดนั้น

อ. ก่อนตอบท่านมหา ผมขอถามท่านมหา ก่อน ท่านมหาความประมาทคืออะไร

ส. ความประมาทคือความอยู่ปราศจากสติขอรับ

อ. ความประมาทเกิดขึ้นที่ไหนล่ะท่านมหา

ส. เกิดที่ใจขอรับ

อ. เมื่อใจเกิดความประมาทแล้วใจจะเป็นอย่างไรท่านมหา

ส. เมื่อใจประมาทแล้ว ใจก็หมดที่พึ่ง หมดที่อุปการะ หมดที่ยึดเหนี่ยวขอรับท่านอาจารย์

อ. เมื่อใจประมาทขาดสติ ถ้าความโลภ ความโกรธ ความหลง เกิดขึ้นในใจแล้วใจจะเป็นอย่างไร
ท่านมหา

- ส. เมื่อใจประมาทขาดสติ ถูกความโลภ ความโกรธ ความหลง เข้าครอบงำแล้ว ใจก็ตกอยู่ในอำนาจของความโลภ ความโกรธ ความหลง ประพฤติไปตามอำนาจของความโลภ ความโกรธ ความหลง ขอรับท่านอาจารย์
- อ. ถ้าความโลภ เกิดขึ้นในใจแล้วใจจะเป็นอย่างไรท่านมหา
- ส. โลกคือความอยากได้เมื่อเกิดขึ้นในใจแล้ว จะประพฤติกว้างขวางนานาประการเป็นต้นว่า เป็นคนหวั่นไหว อกซิงวิ่งราวปล้นสดมภ์คดในข้ออโนกระตุกหรือโก่งเบาซิ่ง ๆ หน้ำ ความชั่วช้าเสียหายมีประการต่าง ๆ ตามที่สมอธิบายมา เพราะความโลภเกิดขึ้นในใจจึงทำความชั่วความเสียหายดังนี้ขอรับท่านอาจารย์
- อ. ท่านมหา ใจของบุคคลผู้ประมาทปราศจากสติ เมื่อความโกรธขึ้นในใจแล้วจะทำความชั่วความเสียหายอย่างไรท่านมหา
- ส. ใจของบุคคลที่ประมาทปราศจากสติ เมื่อมีความโกรธเกิดขึ้นแล้วย่อมฆ่าได้แม้แต่พ่อแม่ผู้มีพระคุณบังเกิดเกล้าของตนเอง ฆ่าสัตว์พราหมณ์ต่ำทอพระสงฆ์องค์เจ้า การประทุษร้ายเบาด้วยสัตว์ราวูถกตี ต่ำเบาว่าร้ายเบาต่าง ๆ นานาประการก็ตี เพราะอำนาจของใจที่ถูกความโกรธเข้าครอบงำ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ท่านมหาผู้เจริญ ใจของบุคคลผู้ประมาทปราศจากสติ เมื่อความหลงเกิดขึ้นในใจแล้วจะเกิดความเสียหายอย่างไรท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ใจของบุคคลเมื่อความหลงเข้าครอบงำแล้ว ย่อมประพฤติกว้างขวางตามอำนาจของความโลภความโกรธทุกประการ มีจิตใจมืดมิดไม่เห็นอรรถเห็นธรรมแจ้งชัดด้วยปัญญา ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. ท่านมหาผู้เจริญ ท่านมหาเห็นแล้วหรือยังว่า ความประมาท มีโทษอย่างไร มีความเสียหายอย่างไร
- ส. ความประมาทมีโทษมากมีความเสียหายมากขอรับท่านอาจารย์
- อ. นี่แหละครั้นท่านมหา ความประมาท มีโทษมากมีความเสียหายมากดังนี้ สมเด็จพระมหามุนีบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสประณามคนมีความประมาทไว้หลายประการดังพระพุทธภาษิตบรรพการว่า

ปะมาโท มัจจุโน ปะทัง
 ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย

ปะมาโท รักษะโต มะถัง
 ความประมาทเป็นมลทินของผู้รักษา

ปะมาโท คกระหิโต สะทา
 ความประมาท บัณฑิตติเตียนทุกเมื่อ

เย ปะมัตตา ยะธา มะตา
 ผู้ประมาทแล้ว เหมือนคนตายแล้ว

ความประมาท มีโทษมากมีความเสียมากดังนี้

๘. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ผู้รักษาอุโบสถศีล ข้อสุราที่ ๕ จะขาดด้วยอาการอย่างไรขอรับ

อ. ศีลข้อ ๕ คือสุราจะขาดต้องพร้อมด้วยองค์ ๔ คือ

๑. มัชชะภาโว	ความเป็นน้ำเมา มีสุรา และเมรัยเป็นต้น
๒. ปาตุกัมยะตาจิตตัง	จิตใคร่จะดื่มกินน้ำเมานั่น
๓. ตัซโซ วายาโม	พยายามอันเกิดจากจิตนั้น
๔. ปัตตปเปเวสะนัง	ดื่มให้ล่องลำคองลงไป

อุโบสถศีลข้อ ๕ จะขาดต้องพร้อมด้วยองค์ ๔ ดังนี้ท่านมหาผู้เจริญ

๘. ขอนกระผมสนสงสัยขอเรียนถามในอุโบสถศีลข้อที่ ๖ ต่อไป

วิกาละโภชนะนา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล

อุโบสถศีลข้อนี้ขาดด้วยอาการอย่างไรขอรับ

อ. อุโบสถศีลข้อที่ ๖ จะขาดต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๑. วิกาโล	เวลาวิกาล (คือตั้งแต่เที่ยงวันไปแล้วจนถึงวันใหม่)
๒. ยาวะกาลิกัง	สิ่งของนั้นเป็นอาหาร
๓. อัมโหหะระณัปปะโยโค	พยายามกลืนกิน
๔. เตนะ อัมโหหะระณัง	กลืนให้ล่องลำคองลงไปด้วยประโยชน์

ถ้าประกอบด้วยองค์ ๔ ประการนี้ อุโบสถศีลข้อที่ ๖ จะขาดทันทีท่านมหา

ส. คำว่าวิกาล ตามนิยามทั่ว ๆ ไปท่านหมายเอาเวลากลางคืนตั้งแต่พระอาทิตย์ตกดินไปแล้ว แต่เพราะเหตุไรในอุโบสถศีลข้อที่ ๖ ท่านจึงนับแต่เที่ยงวันไปแล้ว มิผิดความจริงไปหรือขอรับท่านอาจารย์

อ. คำว่าวิกาล ตามความนิยามทั่ว ๆ ไปถูกต้องตามที่ท่านมหาอธิบายน พระพุทธรูปบัญญัติในพระวินัยบางสิกขาบทท่านก็กำหนดคำว่า วิกาล หมายถึงพระอาทิตย์ตกดินไปแล้ว แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องด้วยอาหารและกำหนดเวลานั้นอาหารของพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาแล้ว ท่านกำหนดเวลานั้นอาหารไว้เข้าถึงเที่ยงวัน เมื่อเที่ยงวันแล้วท่านจัดว่าเป็นวิกาล ฉะนั้นอาหารไม่ได้ ถ้าพระภิกษุสามเณรองค์ใดฉันอาหารเลยเที่ยงวันไปแล้วผิดพระพุทธรูปบัญญัติ สามเณรถูกปรับศีลขาด พระภิกษุถูกปรับอาบัติทุกคำกลืน เพราะล่วงละเมิดคือฉันอาหารในเวลาวิกาล

เพราะฉะนั้นคำว่า วิกาล ในอุโบสถศีลข้อที่ ๖ ท่านจึงกำหนดเวลาเที่ยงวันผ่านไปแล้วว่าเป็น วิกาล โดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ ทั้งนั้นท่านมหา

ส. เมื่อท่านอาจารย์อ้างว่าผิดพุทธรูปบัญญัติกระผมก็สงสัยสงสัย เพราะเมื่อผิดพุทธรูปบัญญัติแล้ว พุทธบริษัททั้งหลายผู้นับถือพระพุทธศาสนาจะล่วงละเมิดไม่ได้ ถ้าล่วงละเมิดก็ถูกปรับโทษ กระผมขอเรียนถามในอุโบสถศีลข้อที่ ๗ ต่อไปคือ

นัจจะกัตตะวาทิตะวิสูกะทัสสะนะ มาลากันธะวิเลปะนะ ชารณะ มัตถะนะ
วิญจะนัญญานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้า ขอสมาทานสิกขาบท คือเว้นจากพื้อนรำขับร้องประโคมดนตรี และตุกการเล่นเป็นข้าศึกแก่กุศล และตัดทรงประดับตกแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ของหอมเครื่องทาเครื่องย้อมเครื่องแต่งต่าง ๆ

ในอุโบสถศีลข้อที่ ๒ นี้ ๗ ข้อมารวมกันเป็นข้อเดียว ซึ่งได้แก่ นัจจะกั และ มาลาใช้ไหมขอรับท่านอาจารย์

อ. ใช้ครับท่านมหา

ส. ถ้าเช่นนั้นเป็นศีล ๙ ไปหรือขอรับท่านอาจารย์

อ. ไม่เป็นศีล ๙ ท่านมหา เพราะเหตุว่าอุโบสถศีลท่านกำหนดไว้แน่นอน ๘ ประการ

ส. สามณเรรักษาศีล ๑๐ ประการ ท่านแยก นัจจะคิ และ มาลา ไว้ต่างกันคนละข้อแล้ว เพราะเหตุไรในอุโบสถศีล ที่ท่านอุบาสกอุบาสิกาการศึกษา ท่านจึงรวม นัจจะคิ และ มาลา ไว้ข้อเดียวกันกระผมสงสัยมาก

อ. ก็น่าสงสัยตามที่ท่านมหาถาม

ส. ก็เพราะเหตุนี้แหละข้าพเจ้ารับท่านอาจารย์ กระผมสงสัยจริง ๆ ที่กระผมเรียนถามความสงสัยในข้อนี้ ท่านอาจารย์ตอบได้หรือจนตอบไม่ได้ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. อ้อ ตอบได้ซิท่านมหา

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ท่านอาจารย์ว่าตอบได้ทำไมไม่ตอบ ว่าเพราะเหตุไรท่านจึงเอา นัจจะคิ และ มาลา รวมไว้ในข้อเดียวกันขอรับท่านอาจารย์

อ. ท่านมหา โบราณท่านว่าไว้ว่า ข้า ข้า ได้พร้า ๒ เล่มงาม การที่ท่านรวมนัจจะคิและมาลา ไว้ข้อเดียวกันนั้นเพราะเหตุว่า การพ้อนรำบร้องประโคมดนตรี ดูการเล่นต่าง ๆ ทัดทรงประทับ ตกแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ของหอมเครื่องทาเครื่องหอมเครื่องแต่งต่าง ๆ นั้น ใน ๒ ข้อนี้มีลักษณะ คล้ายคลึงกัน คือยั่วให้เกิดกิเลสตัณหาหรรษะ ที่ท่านอธิบายไว้ว่าเป็นข้าศึกแก่กุศล ถ้าแยก สมทานก็จะเป็นศีล ๙ อย่างที่ท่านมหาสงสัย และอุโบสถศีลนั้นท่านกำหนดไว้มี ๘ ประการ เมื่อเอานัจจะคิ และ มาลา รวมกันก็รวมกันได้ไม่ผิดความมุ่งหมาย กับได้ประโยชน์แก่ อุบาสกอุบาสิกาผู้รักษาศีล ซึ่งเป็นศีลพรหมจรรย์ของอุบาสกอุบาสิกาโดยเฉพาะ ให้ สมบูรณ์ในการรักษาศีลทุกประการ ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์อธิบายก็น่าฟังมีเหตุผลน่าคิด และในอุโบสถศีลรวมข้อ ๗ นี้จะขาดด้วยอาการอย่างไรท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. นัจจะคิ จะขาดประกอบด้วยองค์ ๓ คือ

๑. นัจจาทำนัง	การเล่นมีการพ้อนรำเป็นต้น
๒. ทัสสะนัตถายะ คมะมะนัง	ไปเพื่อต้องการดู หรือต้องการฟัง
๓. ทัสสะนัง	ดูหรือฟังด้วยความยินดี

มัลลาคันธะ ม้องค์ ๓ คือ

๑. มาลาที่หนึ่ง อัญญัตตะระตา เครื่องประดับมีดอกไม้เป็นต้น
๒. อະนุญญาตะกะระณาภาโว ไม่มีเหตุจำเป็น ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต
๓. อะลังกะตะภาโว ทัดทรงหรือตกแต่ง ด้วยต้องการให้สวยงาม

อุโบสถศีลรวมข้อที่ ๗ จะขาดด้วยอาการดังองค์ที่ผสมยกมาบรรยาย ท่านมหาผู้เจริญ

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ องค์ของมัลลาคันธะ ข้อ ๒ ว่า ไม่มีเหตุจำเป็นที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต เหตุที่ทรงอนุญาตนั้นอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. เหตุที่ทรงอนุญาต คือเวลาป่วยเป็นไข้ครบท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญเจ้าข้า กระผมสงสัยในข้อนี้ ขอเรียนถามอุโบสถศีลข้อที่ ๘ สุดท้าย อจจาสะยะนะมะหาสะยะนะ เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ ข้าพเจ้า ขอสมาทนสิกขาบท คือเว้นจากนันทนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ ภายในใสนุ่นและสำลี อุโบสถศีลข้อที่ ๘ สุดท้ายนี้จะขาดด้วยอาการอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. อุโบสถศีลข้อที่ ๘ จะขาดมีองค์ ๓ ประการคือ

๑. อจจาสะยะนะมะหาสะยะนะนั่ง ที่นั่งที่นอนสูงใหญ่
๒. อจจาสะยะนะมะหาสะยะนะสัญญาตา รู้ว่าที่นั่งที่นอนสูงใหญ่
๓. อะภินิสึทะนังวา อะภินิพฺพชชะนังวา นิ่งหรือนอนลง ในที่นั่งที่นอนนั้น

ถ้าพร้อมด้วยองค์ ๓ ประการนี้ อุโบสถศีลข้อที่ ๘ ขาดทันที ท่านมหา

- ส. ท่านอาจารย์ปรวาทผู้เจริญ ในอุโบสถศีลข้อที่ ๘ กระผมมีความสงสัยหลายอย่างขอรับ
- อ. สงสัยอย่างไรท่านมหา ที่ว่าสงสัยหลายอย่างในอุโบสถศีลข้อ ๘
- ส. ที่นั่งที่นอนสูงนั้น ท่านกำหนดไว้เท่าไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. ที่นั่งที่นอนสูงนั้น ท่านกำหนดไว้มิให้เกิน ๔ นิ้วพระสุคตท่านมหา
- ส. ๔ นิ้วพระสุคต ถ้าจะกำหนดให้เป็นนิ้วของช่างในปัจจุบัน จะสูงสักกนกวงกระเบียดขอรับ
- อ. ๔ นิ้วพระสุคต ถ้าจะกำหนดเปรียบเทียบช่างไม้ปัจจุบัน เท่ากับ ๑๐ นิ้ว ๓ กระเบียด

๓. เพราะเหตุไรพระบรมศาสดา จึงต้องทรงบัญญัติให้อุบาสกอุบาสิกาซึ่งรักษาศีล ๖ ให้นั่ง มีให้นอนบนท่งท่อน ทมเท้าสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคตขอรับท่านอาจารย์
- อ. มูลเหตุมีดังนี้ สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่เชตวันาราม ของอนาถบิณฑิก-
คฤหบดี ใกล้เมืองสาวัตถี พระอุปนันทนอนเตียงที่มเท้าสูงมาก สมเด็จพระผู้มีพระภาค
เสด็จไปทรงพบเข้าทรงพระดำนิว่าสูงเกินไป จึงทรงตั้งเป็นพระพุทธรูปบัญญัติมิให้พระภิกษุนอน
บนท่อนที่มเท้าสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคต โดยทรงกำหนดให้มีระเบียบเดียวกันทั่วไป เมื่อ
อุบาสกอุบาสิกาผู้อยู่ในฆราวาสวิสัยจะรักษาศีล ๖ ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ทรงบัญญัติไว้
ท่านมหาผู้เจริญ
๔. ที่นั่งใหญ่จะถือเอาอะไรเป็นเกณฑ์ว่าใหญ่ขนาดไหน ที่ทรงห้ามมิให้ผู้รักษาศีล ๖ ขอรับ
- อ. ที่นั่งที่ห้ามมิให้อุบาสกอุบาสิกานั่งนั้น ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าตั่งคือที่นั่ง ถ้าใหญ่ นั่งได้
๒ คนท่านห้ามมิให้นั่ง รวมทั้งเตียงนอนด้วยเช่นกันท่านมหา
๕. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ในอุโบสถศีลข้อที่ ๘ นกกระผมมีความสงสัยยกประการหนึ่งขอรับ
- อ. สงสัยอย่างไรท่านมหา
๕. กระผมสงสัยว่า ท่านผู้รักษาศีล ๖ นั่งเก้าอี้ที่มเท้าสูงเกินกว่า ๘ นิ้วพระสุคต ศีลมีขาด
หมดหรือขอรับท่านอาจารย์
- อ. ผู้รักษาศีล ๖ นั่งเก้าอี้ที่มเท้าสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคต ศีลไม่ขาดท่านมหา
๕. เพราะเหตุไรท่านอาจารย์
- อ. เพราะเหตุว่า พระพุทธเจ้ามิได้ทรงบัญญัติไว้ว่า ผู้รักษาศีล ๖ นั่งเก้าอี้ที่มเท้าสูงเกิน ๘ นิ้ว
พระสุคตศีลขาดนะท่านมหา
๕. เก้าอี้ที่มเท้าสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคตใช้ไหมขอรับท่านอาจารย์
- อ. ใช่ครับท่านมหา
๕. เก้าอี้ที่มเท้าสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคตใช้ไหมขอรับท่านอาจารย์
- อ. ใช่ครับท่านมหา
๕. แล้วเพราะเหตุไรที่นั่งเหมือนกัน มีเท้าสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคตศีลจึงไม่ขาดท่านอาจารย์

อ. เพราะเหตุ ๒ ประการท่านมหาคือ

๑. เกาอมไข่ต่ง

๒. ท่านมิได้บัญญัติห้ามไว้ว่า ผู้รักษาศูโบสถศีลนึ่งเกาอมเทาสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคต คือสูงเกิน ๑๐ นิ้ว ๓ กระเบียดศีลขาด ตามที่ผสมอธิบายมาแล้วท่านมหา

ส. กระผมยังฟังไม่เข้าใจ ท่านอาจารย์กรุณาอธิบายให้เห็นจริงและสิ้นความสงสัยด้วยว่าเป็นเพราะเหตุไร ที่นึ่งเหมือนกัน เทาสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคตนึ่งศีลไม่ขาด ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ตีเหมือนกันท่านมหา ท่านอุบาสกอุบาสิกาผู้นับถือพระพุทธศาสนารักษาศูโบสถศีลจะได้สิ้นความสงสัย มิต้องเกิดความเดือดร้อนใจว่าเราปฏิบัติผิดอุโบสถศีล ท่านมหา ที่เราเรียกว่าเกาอนน ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า อาสนธิ ท่านแปลว่ามานั่ง อาสนธิคือมานั่งนมน ๒ อย่างคือ

๑. ปัญจังคะ

๒. สัตตังคะ

ปัญจังคะ ท่านแปลว่ามานั่งมองค ๕ มานั่งมองค ๕ นั่นคือเท้าของมานั่ง ๔ พนักพิงหลัง ๑ รวมเป็น ๕ จึงเรียกว่า ปัญจังคะมานั่งมองค ๕

สัตตังคะ ท่านแปลว่ามานั่งมองค ๗ มานั่งมองค ๗ นั่น คือเท้าของมานั่ง ๔ พนักพิงหลัง ๑ ที่สำหรับวางมือพาดท่านเรียกว่าเท้าแขนอีก ๒ รวมเป็นมองค ๗ มานั่งทง ๒ อย่างนั่นคือ ปัญจังคะ และ สัตตังคะ มานั่งมองค ๕ มานั่งมองค ๗ แม้มิเทาสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคตก็นึ่งได้ไม่ผิดศีล อุโบสถข้อ ๘ และอุโบสถศีลข้อ ๘ ไม่ขาด ท่านมหา

ส. สาธุกันเเต ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ตีมากกระผมขอขอบพระคุณมาก ท่านอุบาสกอุบาสิกาจะได้หมดความสงสัยกันเสียที เพราะมีบางคนพูดว่าเกาอโนร้านขายอาหารหรือเกาอตามร้านกาแฟทั่ว ๆ ไปนึ่งส่วนมากมีเทาสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคตทงนนั้น เมื่อท่านอาจารย์นำพระพุทธโอวาทที่วางไว้เป็นหลักปฏิบัติมาบรรยายชี้แจงอย่างหลักฐานความเป็นมาโดยแจ่มแจ้งเช่นนี้ ท่านสาธุชนคนดีจะได้สิ้นสงสัยหมดความกังวลใจในเรื่องเกาอทงนึ่ง ที่เรียกว่า ปัญจังคะและสัตตังคะ มีเทาสูงเกิน ๘ นิ้วพระสุคตก็นึ่งได้อุโบสถศีลข้อ ๘ ไม่ขาด ท่านอาจารย์ขอรับ ถ้าเกาอทง ๒ อย่างที่เรียกว่า ปัญจังคะมองค ๕ สัตตังคะมองค ๗ นั้นถ้าเขาใส่นุ่นหุ้มนุ่น ผู้รักษาศูโบสถศีลจะนึ่งได้ไหมขอรับท่านอาจารย์

อ. นั่งไม่ได้ท่านมหา

ส. เพราะเหตุไร ท่านอาจารย์

อ. เพราะเหตุว่า ผู้รักษาศูโอบสถศีลนั้น ที่นั่งที่นอนใส่นุ่นห่มนุ่นท่านห้ามไว้โดยตรงในอุโบสถศีลข้อที่ ๘ ท่านมหา

ส. กระผมขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านอาจารย์อธิบายให้สิ้นสงสัย ท่านสาธุชนผู้รักษาศูโอบสถศีลก็สบายใจ แต่กระผมยังมีข้อสงสัยท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. สงสัยอะไรท่านมหา

ส. สงสัยว่าที่นั่งที่นอนใหญ่ที่ท่านกำหนดไว้ขนาดไหนขอรับท่านอาจารย์

อ. ที่นั่งที่นอนใหญ่ที่ท่านห้ามผู้รักษาศูโอบสถศีลนั้น มิได้กำหนดเป็นคืบเป็นศอกเป็นวาไว้ เพียงแต่บอกว่าที่นั่งที่นอนอันใหญ่ได้แก่ที่นั่งที่นอนที่นั่งได้และนอนได้แต่ ๒ คนขึ้นไปท่านมหา

ส. ที่นั่งที่นอนใหญ่นั่นนอนได้แต่ ๒ คนขึ้นไปท่านห้าม ถ้าวันรักษาศูโอบสถศีลคนเดียวนอนคนเดียวละขอรับศีลโลโหมขอรับท่านอาจารย์

อ. ศิขิท่านมหา

ส. แล้วศีลขาดไหมขอรับท่านอาจารย์

อ. ขาดครับท่านมหา

ส. กระผมเกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับที่นั่งนอนอีกประการหนึ่งขอรับท่านอาจารย์

อ. สงสัยอะไรท่านมหา

ส. สงสัยว่าเครื่องปูลาดอันวิจิตรงดงามที่ท่านห้ามนั้น ท่านกำหนดไว้อย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. ท่านกำหนดไว้ ๑๙ ประการคือ

๑. บัลลังก์ที่นั่งประดับด้วยรูปสัตว์มีเสื่อเป็นต้น

๒. ผ้าขนสัตว์ใหญ่มีขนยาวกว่า ๔ นิ้ว

๓. เครื่องปูลาดทำด้วยขนแกะเย็บเป็นลวดลาย

๔. เครื่องปูลาดทำด้วยขนแกะมีลายเป็นแผ่น

๕. เครื่องปูลาดมีลายเป็นดอกไม้

๖. เครื่องปูลาดทำด้วยขนแกะ มีรูปสัตว์ต่าง ๆ

๗. เครื่องลาดทำด้วยขนแกะ มีขนขนทั้ง ๒ ข้าง
๘. เครื่องลาดทำด้วยขนแกะ มีขนขนข้างเดียว
๙. เครื่องปูลาดเป็นชั้นเย็บด้วยหนังเสือ
๑๐. เครื่องปูลาดมีผ้าแดงคาดข้างบน
๑๑. เครื่องปูลาดบนหลังข้าง
๑๒. เครื่องปูลาดบนหลังม้า
๑๓. เครื่องปูลาดรถ
๑๔. เครื่องปูนอน ทอดด้วยด้ายทอง และขลิบด้วยทอง
๑๕. เครื่องปูนอนทอดด้วยไหม และขลิบด้วยทอง
๑๖. เครื่องปูนอนทำด้วยขนแกะ ใหญ่พอนางพ่อน ๑๖ คนยืนพ่อนได้
๑๗. เครื่องปูนอนทำด้วยหนังขมด
๑๘. ที่นอนมีหมอนแดงทั้ง ๒ อยู่ข้างเคียง
๑๙. พูกและเบาะที่ยัดนุ่นอย่างเดียว

ทั้ง ๑๙ อย่างนี้ ท่านห้ามมิให้ผู้รักษาศุโบสถศีล ปูนอนท่านมหาผู้เจริญ

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เพราะเหตุใดเครื่องปูลาดที่นอนท่านจึงห้ามไว้หลายอย่างนักขอรับ
- อ. เพราะเหตุว่าเพื่อบ่งกันมิให้ผู้รักษาศุโบสถศีลเกิด อารมณ์ผิด ท่านมหา
- ส. ผันอะไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. ผันในกามคุณ ๕ ที่เป็น อภิธรรมคุณ ท่านมหา
- ส. กามคุณ ๕ ที่เป็นอภิธรรมคุณนั้นหมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. กามคุณ ๕ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะ คำว่ากามคุณ ท่านแปลว่าคุณที่นำใครหมายความว่า นำใครในสิ่งที่เป็น อภิธรรมคุณ คำว่า อภิธรรมคุณ คืออารมณ์อันเป็นที่ปรารถนา รักใคร่พอใจของสัตว์ทั้งหลาย ท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ตามที่ท่านอาจารย์อธิบายว่า ผู้รักษาศุโบสถศีลนอนบนที่นอนสูงใหญ่ มีเครื่องปูลาดอันวิจิตรงดงามจะทำให้เกิดอารมณ์ผิดได้อย่างไรขอรับ

- อ. ท่านมหา สามัญชนคนธรรมดา^๕ เมื่อมีรูปสวยให้ดู มีเสียงไพเราะให้ฟัง มีกลิ่นหอมให้ดม มีรสอร่อยให้ลิ้ม มีสัมผัสอันอ่อนนุ่มให้ได้อีกต้อง เกิดอารมณ์ฝันได้ง่ายเพราะสิ่งเหล่านี้ ทำให้เคลิบเคลิ้มที่เขาเรียกกันว่า ฝันหวาน เพราะเหตุนี้ท่านจึงกตัญญูให้อุบาสกอุบาสิกา ผู้รักษาศีล นอนบนที่นอนที่สบายเกินไปเพราะกลัวอารมณ์จะฟุ้งสร้านไปตามอารมณ์ของ กามคุณารมณ์ ๕ ประการตามที่ผมอธิบายมา ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. อารมณ์ฝันท่านอาจารย์อธิบายฟังดีมาก สมเด็จพระผู้มีพระภาคพระองค์ทรงทราบจิตใจของผู้อื่นได้ดีมากนะขอรับท่านอาจารย์
- อ. ถ้าพระบรมศาสดาไม่ทรงทราบวาระจิตของผู้อื่นได้ดีแล้ว พระองค์จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้สมบูรณ์อย่างไร สมเด็จพระจอมไตรจึงได้รับพระนามว่า โลกะวิทู แปลว่าผู้รู้แจ้งโลก ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับ ฟูก เบาะ ที่ทรงอนุญาตให้ผู้รักษาศีลนอนได้มีบ้างไหมขอรับ
- อ. มีครับท่านมหา
- ส. ฟูกที่ท่านอนุญาตให้ผู้รักษาศีลนอนได้นั้นอย่างท่านอาจารย์
- อ. ฟูกที่ท่านอนุญาตให้ผู้รักษาศีลนอนได้มี ๕ ชนิดคือ
๑. ฟูกมีไส้เป็นขนแกะหรือขนสัตว์อื่น ยกเว้นผสมขนมนุษย์
 ๒. ฟูกมีไส้เป็นผ้า
 ๓. ฟูกมีไส้เป็นเปลือกไม้
 ๔. ฟูกมีไส้เป็นหญ้า
 ๕. ฟูกมีไส้เป็นใบไม้ (ห้ามใบพิมเสน)
- ฟูก ๕ ชนิดที่ท่านอนุญาตให้ผู้รักษาศีลนอนได้ท่านมหา
- ส. เทศน์ ถ้าม ตอบ กันมาเป็นเวลานานกระผมลืมถามเรื่องสำคัญของผู้รักษาศีลที่ควรทราบไว้ อีกประการหนึ่งคือเรื่อง ศีลขาด กระผมขอเรียนถามว่า ศีลขาดนั้นขาดที่ไหนขอรับ
- อ. ศีลขาดที่ กาย วาจา ท่านมหา
- ส. ศีลขาดที่ไหนแน่ขอรับท่านอาจารย์
- อ. ขาดที่ กาย วาจา ตามที่ตอบไปแล้วนั้น ท่านมหา

- ส. ขอประทานโทษ ท่านอาจารย์ยังสติสมบูรณ์ดีหรือครับ
- อ. ท่านมหาเห็นผมเป็นอะไรไปจึงถามผมว่า มีสติสมบูรณ์ดีหรือ
- ส. ที่กระผมถามเช่นนั้นเพื่อความแน่ใจ เพราะท่านอาจารย์อธิบาย ที่เกิดของศีล กับที่ทำให้ศีลขาด ตรงกันข้ามแบบหันมือเป็นหลังมือ หรือขาเป็นคำที่เดียวครับท่านอาจารย์
- อ. เพราะเหตุไร ท่านมหาจึงเข้าใจเช่นนั้น
- ส. เพราะกระผมเคยเรียนถามท่านอาจารย์ว่า ศีลเกิดที่ไหน ท่านอาจารย์ตอบว่าเกิดที่ใจ กระผมเรียนถามต่อไปว่าเกิดได้อย่างไร ท่านอาจารย์ตอบว่าใจวิบัติจึงเป็นศีล กระผมเรียนถามต่อไปว่า ศีลรักษาด้วยอะไร ศีลรักษาด้วยสติ สติก็เกิดที่ใจ ใจจึงมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการรักษา ศีลเหมือนกัน ท่านอาจารย์เคยตอบอย่างที่ผมว่านี้จริงไหมครับ
- อ. จริงครับท่านมหา
- ส. แล้วเพราะเหตุไรเมื่อกระผมเรียนถามว่า ศีล ขาดที่ไหนแน่ เพราะเหตุที่ท่านอาจารย์ยังไม่ตอบว่าศีลขาดที่ใจเล่าครับ ศีล เกิดที่ใจ รักษาศีลรักษาด้วยสติ สติเกิดที่ใจ มีใจเข้าร่วมในการรักษาศีล พอกระผมเรียนถามว่า ศีลขาดที่ไหน ท่านอาจารย์ตอบว่าศีล ขาดที่ กาย วาจา ไปคนละแนวกันรู้ สักว่าขัดกันท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. แหมเรื่องเพียงเท่านี้ท่านมหาจะถามผมดี ๆ ก็ไม่ได้ ว่าผมเสีย ๆ หาย ๆ มีสติสมบูรณ์หรือไม่ เพื่อให้ท่านมหาหายข้องใจในเรื่องนี้ ผมขอถามท่านมหาบ้างนะ สมมุติว่าสมมุติ นะครับ สมมุติว่าท่านมหาโกรธนาย ก. คิดอยากจะฆ่านาย ก. เพียงแต่คิดจะฆ่าอย่างเดียวเท่านั้น มิได้ลงมือฆ่า ท่านมหาจะเป็นอาบัติ ปาราชิกเพราะฆ่าคนตาย ศีลของท่านมหาจะขาดไหมท่านมหา
- ส. ไม่ขาดครับท่านอาจารย์
- อ. เพราะเหตุไรศีลจึงไม่ขาด
- ส. เพราะกระผมยังมีได้ฆ่านาย ก. ให้ตายเพียงแต่นึกเท่านั้นศีลจะขาดได้อย่างไรท่านอาจารย์
- อ. ผมขอสมมุติใหม่สมมุติว่า นาย ก. เคารพนับถือท่านมหา ท่านมหาเองก็นับถือรักใคร่พอใจ นาย ก. ท่านมหาจะฆ่าหรือแม้แต่เพียงคิดจะฆ่า นาย ก. หรือไม่ท่านมหา
- ส. ไม่คิดขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. เพราะเหตุไร

ส. เพราะเหตุว่า เมื่อกระผมติดกับนาย ก. และนาย ก. มิได้ให้กระผมโกรธหรือต้องเจ็บช้ำน้ำใจ กระผมจะไปหานาย ก. ทำไมท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. นี่แหละครับท่านมหาแสดงให้เห็นว่า กาย กับ ใจ มีส่วนสัมพันธ์กันในการกระทำ ที่ผมว่า ศีลชาติที่ กาย วาจา เพราะว่าการฆ่าสัตว์สำเร็จในการฆ่าด้วยกาย พุทฺธเท็จสำเร็จในการพูดที่วาจา แต่ต้องเนื่องมาจากใจก่อน ที่ผมอธิบายว่าศีลชาติที่ กาย วาจา ถัดถึงอาหารคือที่สุดของการล่วงในศีลขั้นนั้น ๆ ใจนี้ก็อย่างเดียวกันก็ครบประโยชน์ในการล่วงศีลไม่ได้ ใจนี้ก็ กายทำ วาจาพูด จึงจะครบประโยชน์ในการล่วงศีลดังกล่าวแล้วข้างต้น ศีล ที่ท่านอุบาสกอุบาสิกการศึกษา จิงชาติที่ กาย วาจา ตั้งอธิบายมานท่านมหา

ส. ท่านอาจารย์ปรวาทที่ผู้เจริญ กระผมต้องขอกราบขออภัยท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ด้วยที่กระผมกล่าว วาจาล่วงเกินท่านอาจารย์

อ. ไม่เป็นไรครับท่านมหา ที่เรามาเทศน์ ปุจฉา วิสัชนา ที่สถานวิทยุ ๐๗ จันทบุรี เฉพาะ ผมมีความมุ่งหมาย ๒ ประการคือ

๑. เผยแพร่ธรรมะทางพระพุทธศาสนา ตามกำลังปัญญาที่ผมสามารถจะปฏิบัติได้

๒. เพื่อให้ท่านสาธุชนผู้สนใจใคร่ในธรรมของพระพุทธศาสนาเกิด สุตตะมะยะปัญญา สัมมาปฏิบัติ ส่วนที่ท่านพุทธศาสนิกบริษัทบริจาทรพัญญาบูชาพระธรรมเทศนาผมถือว่าเป็นผลพลอยได้แล้วท่านมหานำไปสร้างอุโบสถอีกต่อหนึ่ง ผมจึงรู้สึกพอใจมากที่ได้มีโอกาสสร้างถาวรวัตถุที่ จำเป็นของวัดในพระพุทธศาสนา คือ อุโบสถ ได้ธรรมทานการกุศลที่ท่านสาธุชนผู้สนใจฟังธรรม ถ้าท่านสาธุชนได้ฟังแล้วน้อมนำไปเป็นข้อปฏิบัติผมยิ่งได้บุญมาก เพราะเป็นการส่งเสริมคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคด้วยความเคารพอย่างสูงเรียกว่า ธรรมบูชา ท่านมหาจงทำให้สบาย อย่าเดือดร้อนด้วยเรื่องเล็กน้อยเพียงเท่านั้นเลยท่านมหา

ส. กระผมขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมได้ฟังจากท่านผู้ใหญ่พูดว่า ถ้าจะรักษากุโบสถศีลจงตั้งใจรักษาให้ดี อย่าให้ขาด อย่าให้ทำลาย หรืออย่าให้ขาด อย่าให้ทะลุ อย่าให้ต่าง อย่าให้พร้อย อย่าให้เศร้าหมอง กระผมจึงขอเรียนถามท่านอาจารย์ต่อไปว่า ศีลขาด ศีลทำลาย ศีลขาด ศีลทะลุ ศีลต่าง ศีลพร้อย ศีลเศร้าหมอง หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ท่านมหาผู้เจริญ ถ้ามกรังเดียว ๗ ข้อ ถ้ามกรังไป ถ้ามกรังมีที่ละข้อของท่านมหา

- ส. ขอบุรธานโทษขอรับ กระผมเห็นคล่อง ๆ กันก็เลยถามรวมกันไปเลยทีเดียว กระผมขอเรียนถามเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมมีความสงสัยอยู่ตอนหนึ่งว่าไม่ให้ขาดไม่ให้ทำลาย หมายถึงไม่ให้ศีลขาด ไม่ให้ศีลทำลาย ใช้ไหมขอรับท่านอาจารย์
- อ. ใช้ครับท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ศีลเมื่อขาดก็เท่ากับศีลทำลาย เมื่อศีลทำลายก็เท่ากับศีลขาด ใช้ไหมขอรับท่านอาจารย์
- อ. ท่านมหายังเข้าใจผิดจะเรียกอย่างนั้นไม่ได้ท่านมหา
- ส. เพราะเหตุไรท่านอาจารย์
- อ. เพราะเหตุว่า ศีลขาดเกิดก่อน ศีลทำลายตามมาทีหลัง ท่านมหา
- ส. กระผมยังไม่เข้าใจ
- อ. ผมจะอธิบายให้ฟังเดี๋ยวนี ผมขอถามท่านมหาก่อนเพื่อประกอบคำตอบ ท่านมหา อุโบสถศีลที่ท่านอุบาสกอุบาสิการักษานิยมรักษาแบบ เอกัณเฑาะสมาทาน หรือแบบ บัฏเฐกะสมาทาน
- ส. นิยมรักษาแบบ เอกัณเฑาะสมาทาน มากกว่า บัฏเฐกะสมาทาน ขอรับท่านอาจารย์
- อ. คำว่า เอกัณเฑาะสมาทาน ท่านอธิบายความหมายไว้อย่างไรท่านมหา
- ส. คำว่า เอกัณเฑาะสมาทาน ได้แก่การตั้งจิตวิริตเจตนาคราวเดียวกันรักษาร่วมกันทั้ง ๘ ข้อ ท่านอธิบายไว้ดังนี้ขอรับท่านอาจารย์
- อ. บัฏเฐกะสมาทานนอย่างไรท่านมหา
- ส. บัฏเฐกะสมาทาน ท่านอธิบายไว้ว่าเมื่อสมาทานแล้วแยกรักษาเป็นองค์ ๆ เป็นส่วน ๆ ขอรับ
- อ. เมื่อทราบความหมายของ เอกัณเฑาะสมาทาน และ บัฏเฐกะสมาทาน ตามที่ท่านมหาอธิบาย การอธิบาย ศีลขาด ศีลทำลาย ก็เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น การรักษากุโบสถศีลแบบรวมกันที่เรียกว่า เอกัณเฑาะสมาทาน ถ้าวางศีลข้อใดข้อหนึ่งขาดอีก ๗ ข้อ ก็พลอยถูกทำลายไปด้วย ท่านอุปมาเปรียบเทียบไว้ว่าเหมือนเครื่องบินทั้งลูกระเบิดใส่เข้าศึก ทั้งลงมาเพียงลูกเดียว ลูกระเบิดนั้นมันจะระเบิดกระจายออกทำลายสถานอาคารบ้านเรือนให้พังพินาศ ไปตามกำลังแรงของลูกระเบิดนั้นใด ศีลที่รักษาแบบ เอกัณเฑาะสมาทาน เมื่อวางข้อใดข้อหนึ่งให้ขาดแล้วอีก ๗ ข้อ ก็พลอยถูกทำลายไปด้วยฉนั้นนี้แหละครับท่านมหา ศีลขาดศีลทำลาย มีความหมายดังนี้

๙. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ศีลขาศีลทำลายตามที่ท่านอาจารย์อธิบายมากระผมเข้าใจแล้ว กระผมขอเรียนถามวิธสมาทานแบบ บัณฑิตสมาทาน เมื่อล่วงองค์ศีลข้อนั้น ๆ ให้ขาด มีคำอธิบายเปรียบเทียบอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. สมาทานศีลแบบ บัณฑิตสมาทาน ล่วงข้อใดขาดอีก ๗ ข้อ ยังอยู่ไม่ขาด ท่านอุปมาเปรียบเทียบไว้ดังนี้ว่า เหมือนเรือ ๘ ลำ ผูกไว้ ๘ หลัก ๆ ละ ๑ ลำ เมื่อลำใดขาดไป ก็ขาดเฉพาะลำนั้น อีก ๗ ลำยังคงอยู่นั่นใด การสมาทานอุโบสถศีลแบบ บัณฑิตสมาทาน เมื่อล่วงข้อใดข้อหนึ่งขาดไป อีก ๗ ข้อก็คงอยู่นั่น ท่านมหา
๙. สาธุกันเถ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ท่านอาจารย์อธิบายศีลขาศีลทำลายแบบ เอกัชฌสมาทาน และแบบ บัณฑิตสมาทาน ฟังเข้าใจง่ายมีข้ออุปมาอุปมัยเปรียบเทียบชัดเจนแจ่มใสโดยไม่ต้องคิด กระผมและท่านสาธุชนผู้มีกุศลจิตคงมีความคิดเห็นอย่างเดียวกัน ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับ ถ้าเช่นนั้นกระผมคิดว่าการสมาทานอุโบสถศีลแบบ บัณฑิตสมาทาน มีดีกว่า เอกัชฌสมาทาน หรือขอรับท่านอาจารย์
- อ. ท่านมหาผมจะอุปมาเปรียบเทียบให้ฟังอีกสักอย่างหนึ่ง สมมุติว่าถ้าเรามีเงินสด ๘๐๐,๐๐๐ บาท (แปดแสนบาท) เราแยกฝาก ๘ ธนาคารอย่างนี้ เพราะเหตุไรเพราะ เหตุว่าถ้าธนาคารใดธนาคารหนึ่งเลิกล้มหยุดกิจการไปที่เราจะไม่ได้เงินกลับคืนมาก็ยังอุ่นใจอยู่ว่า เรายังมีเหลืออยู่อีก ๗๐๐,๐๐๐ บาท (เจ็ดแสนบาท) เพราะฝากไว้หลายแห่งหลายธนาคารอย่างนี้ เพราะเงินเราไม่สูญหมดทั้ง ๘๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนการรักษากุโบสถไม่เหมือนเงินฝากธนาคาร ท่านมหาผู้เจริญ
๙. กระผมฟังไม่เข้าใจขอให้ท่านอาจารย์อธิบายให้เข้าใจด้วยขอรับท่านอาจารย์
- อ. ได้ครับท่านมหาถ้าท่านมหายังฟังไม่เข้าใจผมจะอธิบายให้ฟังอีกครั้งหนึ่ง การฝากเงินนั้นฝากหลายธนาคารดีแน่ เพราะธนาคารหนึ่งธนาคารใดล้มละลายหรือเลิกล้มกิจการไป อีก ๗ แห่งไม่เป็นอันตรายยังมีความอุ่นใจดังกล่าวก่อนแล้วข้างต้น ส่วนการรักษากุโบสถศีลนั้น ท่านต้องการความบริสุทธิ์ผ่องใสให้คงไว้ด้วยดีทุก ๆ ข้อ ถ้าไปล่วงข้อใดข้อหนึ่งแบบ บัณฑิตสมาทาน แม้จะยังเหลืออีก ๗ ข้อก็ตาม ท่านว่าความดีไม่ครบ ความสะอาดไม่หมด ความหมดจด ผ่องใสแห่งศีลไม่สมบูรณ์ บัณฑิตสมาทาน จึงสู้ เอกัชฌสมาทานไม่ได้ เพราะผู้สมาทาน

อุโบสถศีลแบบ เอกัณเฑสมาทาน ต้องมีใจหนักแน่น แน่วแน่ มั่นคงจริง ๆ จึงจะสมาทานได้
ท่านมหาผู้เจริญ

๙. ท่านอาจารย์อธิบายชัดเจนเปรียบเทียบเห็นได้ชัด ท่านสาธุชนพุทธบริษัทอุบาสกอุบาสิกาผู้รักษา
อุโบสถศีลทั้งหลาย ขอให้ท่านทั้งหลายรักษาสมาทานอุโบสถศีลแบบ เอกัณเฑสมาทานเถิด
ประเสริฐนัก เพราะ เอกัณเฑสมาทาน ดีกว่า มั่นคงกว่า บริสุทธิ์สะอาดกว่า ต้องมีน้ำใจ
หนักแน่นกว่า และได้านิสงส์ผลมากกว่า บัณฑิตจะสมาทาน ท่านอาจารย์ขอรับคำที่ท่าน
อาจารย์อธิบาย ศีลขาดศีลทำลาย มีข้อเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยในคำอธิบายนั้น เพราะมีหลัก
อะไรมาประกอบขอรับท่านอาจารย์

อ. ศีลขาดมีองค์ของศีลข้อนั้น ๆ เป็นหลัก และมีลักษณะอริยกันตะศีล ๘ ประการเป็นหลักประกอบ
คำอธิบาย ศีลทำลาย มีคำสมาทานเมื่อรับอุโบสถศีลจบแล้วทั้ง ๘ ข้อ

๙. กระผมขอเรียนถามคำว่าศีลทำลาย ที่ท่านอาจารย์อธิบายว่ามีคำสมาทานเมื่อรับอุโบสถศีลจบ
แล้วเป็นหลักประกอบคำอธิบายนั้นอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. คำสมาทานนั้นดังนี้ อิมัง อัญญังคะสะมันนาจะตัง พุทธะบัญญัติตัง อุโปสะถัง อิมัญจะ
รัตติง อิมัญจะ ทิวะสัง สัมมะเทวะ อะภีรักขิตุง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้า ขอสมาทานอุโบสถ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ประกอบไปด้วยองค์ ๘
ประการนี้ เพื่อจะรักษาไว้ให้ดีไม่ให้ขาดไม่ให้ทำลาย ตลอดวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ณ เวลา
วันนั้น คำสมาทานที่ผมยกมานี้แหละครับท่านมหา เป็นหลักฐานที่ผมยกมาประกอบคำอธิบาย
เรื่องศีลทำลาย ท่านมหาผู้เจริญ

๙. ศีลขาดศีลทำลายกระผมหมดความสงสัย มีความสนใจที่ท่านอาจารย์อธิบายว่า ศีลขาด นอก
จากองค์ของศีลข้อนั้นทั้ง ๘ ข้อแล้ว ยังมีลักษณะอริยกันตะศีล ๘ ประการประกอบคำอธิบาย
กระผมขอเรียนถามว่า ลักษณะอริยกันตะศีล ๘ ประการนั้นอะไรบ้างขอรับท่านอาจารย์

อ. ลักษณะอริยกันตะศีล ๘ ประการนั้นดังนี้คือ

๑. อะจันตัง ไม่ขาด

๒. อะนิตถัง ไม่ทะลุ

๓. อะสะพะลัง	ไม่ต่าง
๔. อะกัมมะสัง	ไม่พริ้ว
๕. ภูชิสสัง	เป็นไทย
๖. วิญญูปะสัฏฐัง	ท่านผู้รู้สรรพวิธี
๗. อะปะรามัฏฐัง	อันมานะทิฎฐิไม่ลุ่มคล่ำ
๘. สะมาธิสังวัตตะนิกัง	เป็นไปเพื่อสมาธิ

ลักษณะอริยกัณฑ์ศีล ๘ ประการตามที่ผมอธิบายมาขึ้นท่านมหา

ส. กระผมรู้สึกโล่งใจขอรับท่านอาจารย์

อ. อะไรไปอุดใจท่านมหาไว้ละ

ส. คำถามของกระผมเองที่ถามท่านอาจารย์ไปแล้วเกิดความไม่สบายใจขอรับท่านอาจารย์

อ. ไม่สบายใจเรื่องอะไรท่านมหา

ส. ไม่สบายใจที่กระผมถามท่านอาจารย์ว่า ท่านผู้ใหญ่เตือนไว้ว่าเมื่อจะรักษาศีลจงรักษาให้ดี อย่าให้ศีลขาด อย่าให้ศีลทะลุ อย่าให้ศีลต่าง อย่าให้ศีลพริ้ว กระผมนึกว่าเขาพูดกันเพื่อความสนุกมากกว่าจะเป็นความจริง เมื่อเรียนถามท่านอาจารย์รู้สึกไม่สบายใจ พอได้ฟังคำอธิบายของท่านอาจารย์แล้วกระผมรู้สึกดีใจมาก เพราะคำถามที่กระผมถามเป็นประโยชน์แก่ท่านสาธุชนผู้รักษาศีลอย่างแท้จริง จะได้รักษาศีลให้บริสุทธิ์สะอาดผ่องใส ได้บุญเพราะรักษาศีลเรียกว่า สีส้มัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ครบสมบูรณ์ทุกประการ ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับ กระผมขอเรียนถามลักษณะอริยกัณฑ์ศีล ๘ ข้อต่อไป เพื่อประโยชน์แก่ท่านสาธุชนผู้สนใจในการรักษาศีลจะยึดถือเป็นข้อปฏิบัติต่อไป ในลักษณะอริยกัณฑ์ศีลข้อที่ ๑ อะบันทัง ไม่ขาด ศีลขาด ศีลไม่ขาดกระผมไม่สงสัยเพราะได้เรียนถามและท่านอาจารย์ได้ตอบผ่านไปแล้วด้วยดี กระผมขอเรียนถามใน ลักษณะอริยกัณฑ์ศีล ข้อที่ ๒ อะนิททังไม่ทะลุ คำว่าไม่ทะลุหมายความว่ารักษาศีลไม่ให้ศีลทะลุใช้ไหมขอรับ

อ. ใช่ครับท่านมหา

ส. กระผมขอเรียนถามว่า ศีลทะลุ หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

- อ. ศิลปะ หมายถึงว่าตั้งใจจะลวงองค์ศิลปะแต่ลวงไม่ครบองค์ของศิลปะนั้น ๆ เช่นตั้งใจมาสัตว์
มันก็เป็นต้นไม้ให้ตาย หยิบปืนแล้วยิงนกถูกปีกนกตัวนั้นแหละลวงไม่ตายบินหนีรอดไปได้ อย่าง
นี้ท่านเรียกว่าศิลปะ ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ศิลปะ ต้องยิงนกให้ทะลุปีกอย่างนั้นหรือบอรับจึงจะเรียกว่า ศิลปะ
- อ. มิได้ท่านมหา คำว่าศิลปะนั้นเราจะลวงศิลปะข้อใด ๆ ก็ตามแต่ไม่ครบองค์ การลวงศิลปะไม่ครบ
องค์ ท่านเรียกว่า ศิลปะ มิใช่ว่ายิงนกทะลุปีก ศิลปะไปตามปีกนกนั้น ยิงนกตั้งใจจะให้
นกนั้นตายแต่ถูกที่ไม่สำคัญนกตัวนั้นไม่ตาย ผมยกตัวอย่างมาประกอบคำอธิบายเพื่อให้ฟังเข้าใจ
ว่าเปรียบเหมือนยิงนกแต่ปีกไม่ตายหนีรอดพ้นไปได้ การกระทำอย่างนี้ท่านเรียกว่า ศิลปะ
เข้าใจความหมายของคำว่า ศิลปะ หรือยังท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญเจ้าข้า กระผมเข้าใจแล้วขอรับขอขอบพระคุณ และขอเรียนถามใน
ลักษณะอริยกันตะศิลปะที่ ๓ ต่อไป ในลักษณะอริยกันตะศิลปะที่ ๓ อะระหัง พุทฺธัง ไม่ต่าง ศิล
ไม่ต่าง กระผมไม่สงสัย ที่นาคำว่าศิลปะต่างนั้นหมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. รักษาศิลปะแล้วทำให้ศิลปะต่างนั้นหมายความว่า มีเจตนาที่จะลวงศิลปะแล้วมีสติระลึกได้ว่าวันนี้เรา
รักษาอุโบสถ ตัวอย่างเช่นยุ่งกัฏหรือมดกัดเกิดความเจ็บปวดฝ่ามือขึ้นจะตบยุ่งหรือฆ่ามดตัวนั้นให้
ตาย มานึกขึ้นได้ว่าวันนี้เรารักษาอุโบสถศิลปะ จึงไม่ตบยุ่งจึงไม่ฆ่ามดอย่างนี้ท่านเรียกว่าศิลปะต่าง
ครับท่านมหา
- ส. ท่านสาธุชนได้ฟังคำอธิบายของท่านอาจารย์ปรวาทแล้ว จงอุตสาหะตั้งใจรักษาอุโบสถศิลปะอย่าให้มี
จุดต่างในดวงใจ ยุ่งกัฏมดกัดอย่าไปยกมือเงือง่าทำท่าจะประหาร ให้นึกว่ามันเป็นสัตว์ตริждан
ที่ไม่รู้เรื่องบุญเรื่องบาปเหมือนเรา เมื่อมันมาตอมหรือมากัดก็ให้เป่าหรือไล่ให้มันไป ให้มีสติ
ควบคุมใจอยู่เสมอว่าวันนี้เราเป็นผู้มีศิลปะ วันนี้เรารักษาอุโบสถศิลปะอย่าทำให้มีมลทิน เป็นจุด
ต่างดังอธิบายมาแล้วข้างต้นบุญกุศลที่รักษาอุโบสถศิลปะจะได้สะอาดสมบูรณ์ทุกประการ ท่าน
อาจารย์ผู้เจริญขอรับ ในลักษณะอริยกันตะศิลปะที่ ๔ อะกัมมัสัง ไม่พรัย รักษาศิลปะแล้ว
ทำให้ศิลปะพรัยนั้นอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. รักษาอุโบสถศิลปะแล้วทำให้ศิลปะพรัยนั้นท่านอธิบายไว้ว่า ไม่มีจิตเจตนาจะลวงศิลปะเพื่อความสนุก
หรือที่เรียกว่าทำเล่นสนุก ๆ ตัวอย่างเช่นในวันรักษาอุโบสถเห็นของใช้หรืออะไรก็ตาม ของ

คนที่รู้จักกันคิดแต่เพียงล้อเล่น เอาของของเขาไปซุกซ่อนเสียก่อน ถ้าเขาหาไม่เจอเราก็ไปนำมาใช้เขาเพื่อล้อเล่นสนุก ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น บุคคลใดรักษาอุโบสถศีล ทำดังที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร ท่านมหา

๕. สาธุกันเถ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ศีลพร้อย ท่านอาจารย์อธิบายฟังได้ความดีมาก ยกข้ออุปมาเปรียบเทียบให้เห็นจริงน่าเลื่อมใส ขอให้ท่านสาธุชนทั้งหลายฟังดังสติไว้ในใจว่า การรักษาอุโบสถศีลนั้นต้องตั้งใจรักษาให้มีระเบียบเรียบร้อยจริง ๆ นอกจากมีดวงให้ศีลขาดศีลทำลายแล้ว ทำศีลให้ทะลุก็ไม่ได้ ทำศีลให้ต่างก็ไม่ดี ทำศีลให้พร้อยก็ไม่งาม เพราะเหตุนี้สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร ท่านมหา

สัจ อภะระณัง เสฏฐัง

ศีลเป็นอาภรณ์อันประเสริฐ

ศีลเป็นเครื่องประดับภายในที่ลบล้างตนเอง ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับ ในลักษณะอริยกันตะศีลข้อที่ ๕ ภูษิตสัง เป็นไทย คงจะหมายความว่า การรักษาศีลเป็นไทยก็มี รักษาศีลเป็นทาสก็มี ใช่ไหมขอรับท่านอาจารย์

- อ. ใช่ครับท่านมหา

๕. รักษาศีลอย่างไรเรียกว่ารักษาศีลเป็นไทย รักษาศีลอย่างไรเรียกว่ารักษาศีลเป็นทาสขอรับ

- อ. ภูษิตสัง รักษาศีลเป็นไทยนั้นท่านอธิบายไว้ว่า รักษาศีลด้วยความเต็มใจมีศรัทธาความเชื่อปสาทะความเลื่อมใสไม่มีใครบังคับบัญชาให้ไปรักษาศีล รักษาด้วยความเต็มใจของตนเองจริงๆ อย่างนี้เรียกว่ารักษาศีลเป็นไทย รักษาศีลเป็นทาสเป็นทาสของผู้อื่น เป็นทาสของอารมณ์ตัวเอง เป็นทาสของผู้อื่นถูกผู้อื่นจะเป็นใครก็ตามที่ตนเคารพนับถือบังคับให้ไปรักษาศีลแม้ไม่มีศรัทธापสาทะ แต่ต้องยอมไป หรือรักษาศีลด้วยตัณหา คือรักษาศีลแล้วอยากเป็นนั่นเป็นนี่ ขอให้ร่ำรวยมีสมบัติให้ถูกลอตเตอรี่รางวัลที่ ๑ อย่างนี้เป็นต้น อย่างนี้ท่านเรียกว่ารักษาศีลอย่างเป็นทาส ท่านมหาผู้เจริญ

๕. สาธุ ดีมากขอรับท่านอาจารย์ ตามที่ท่านอาจารย์อธิบายรักษาศีลเป็นไทยกับรักษาศีลเป็นทาส กระผมรู้สึกพอใจมาก เพราะการรักษาศีลที่เป็นไทยเป็นตัวของตัวเอง การรักษาศีลเป็นทาส

ต้องอยู่ในอำนาจของผู้อื่น เป็นทาสของต้นหาความทะยานอยาก การรักษาศีลที่เป็นไทย จึงเป็นการรักษาศีลที่สมบูรณ์ควรแก่การสรรเสริญ ท่านอาจารย์ผู้เจริญชอบ ในลักษณะอริย-
กัณเฑาะศีลข้อที่ ๖ วิญญูปะสัจจัญ ท่านผู้รู้สรรเสริญ คือท่านผู้รู้รับรองว่าใช้ได้แน่นอนอย่างไร
ชอบ

- อ. วิญญูปะสัจจัญ ท่านผู้รู้สรรเสริญคือรับรองว่าใช้ได้ ท่านอธิบายไว้ว่าตามธรรมดาคนเราทุกคน
ที่ยังเป็นปุถุชนมักเข้ากับตัวเอง ความผิดของตัวเองมองไม่เห็น ถ้าความผิดของผู้อื่นเห็นได้ง่าย
สมเด็จพระจอมไตรทรงตรัสว่า

สุทิสสัง วัชระมัญญะสัง อตตะโน ปะนะ ทุกทะสัง

ความผิดของผู้อื่นเห็นได้ง่าย ฝ่ายของตนเห็นได้ยาก

ภาษิตในโคลงโลกนิติแต่งรับรองพระพุทธภาษิตไว้อย่างน่าฟังว่า

โทษของผู้อื่นเพียง

เมล็ดงา

ปองตินินินทา

ห่อนเว้น

โทษตนเท่าภูเขา

หนักยิ่ง

ปกปิดคิดซ่อนเร้น

เรื่องร้ายหายสูญ

ท่านผู้มีปัญญาได้ประพันธ์คำกลอนสุภาษิตล้อคำโคลงโลกนิตินั้นไว้ว่า

โทษคนอื่นแลเห็นเป็นภูเขา

โทษของเราแลไม่เห็นเท่าเส้นขน

ตดคนอื่นเหม็นเบือเราเหลือทน

ตดของตนถึงเหม็นไม่เป็นไร

ด้วยเหตุนี้ท่านผู้รู้สรรเสริญคือรับรองว่าดี จึงหมายความว่าตัวเราเองนั้นมักเข้ากับตัวเอง ท่าน
จึงให้ท่านผู้รู้คือบัณฑิตพิจารณาการประพฤติปฏิบัติการรักษาศีลของเรา เมื่อเราประพฤติ
ปฏิบัติชอบไม่ขาดตกบกพร่องมีความสำรวมระวังดีทุกประการ ท่านจึงเป็นพยานให้คำรับรอง
พร้อมทั้งสรรเสริญว่ารักษาศีลของเราเป็นความดีความเจริญไม่เสื่อมเสีย วิญญูปะสัจจัญ ท่าน
ผู้รู้สรรเสริญ รับรองว่าดีใช้ได้ท่านอธิบายไว้ดังที่สมบรยายมาท่านมหาผู้เจริญ

๓. วิญญูปะสัฏฐัง ท่านผู้รู้สรรพสิ่ง ท่านอาจารย์อธิบายแจ่มแจ้งดีแล้วกระผมไม่สงสัย กระผมขอเรียนถามในลักษณะอริยกันตศีลข้อที่ ๗ ต่อไปคือ อะปะรามาภัง อัมมานะทิกฺขิไม่ลูปคลำ มานะคืออะไรขอรับท่านอาจารย์

อ. มานะคือความถือตัว เป็นอุปกิเลสเครื่องเศร้าหมองของใจอย่างหนึ่ง ท่านมหา

๔. ทิกฺขิละขอรับท่านอาจารย์คืออะไร

อ. ทิกฺขิคือความเห็นผิด ท่านนิยมเรียกว่ามิจฉาทิกฺขิ ความเห็นผิด ท่านมหา

๕. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ อะปะรามาภัง อัมมานะทิกฺขิไม่ลูปคลำ หมายความว่าอย่างไรขอรับ

อ. อะปะรามาภัง อัมมานะทิกฺขิไม่ลูปคลำ การรักษาศีลโดยไม่ยกตนข่มผู้อื่นไม่ถือว่าศีลที่ตนรักษานั้นดีกว่าผู้อื่น มีความเห็นผิดจากหลักความจริงผิดทำนองคลองธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างที่ท่านเรียกว่า มานะทิกฺขิไม่ลูปคลำ ถ้ารักษาเพื่อความดีเพื่อความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม อย่างนี้ท่านเรียกว่ารักษาศีลอันมานะทิกฺขิไม่ลูปคลำ ท่านมหาผู้เจริญ

๕. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ลักษณะอริยกันตศีลข้อที่ ๗ อะปะรามาภัง อัมมานะทิกฺขิไม่ลูปคลำ นั้นหมายความว่า รักษาอุโบสถศีลไม่มีมานะถือตัวว่าประเสริฐกว่าผู้อื่น ไม่มีมิจฉาทิกฺขิเห็นผิดจากคลองธรรม เช่นเห็นว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ถ้าทำดีแล้วแม้ใครจะว่าชั่วก็ไม่ชั่วตามเขาว่าเพราะไม่ได้ชั่ว ทำชั่วก็เช่นกันใครจะสรรเสริญสักเท่าไรก็ไม่ได้เพราะไม่ได้ทำดี อย่างนี้ไซ้ใหม่ขอรับที่ว่ารักษาศีล อัมมานะทิกฺขิไม่ลูปคลำ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ใช่ครับท่านมหา

๕. กระผมสนใจความสงสัยขอเรียนถามในลักษณะอริยกันตศีลข้อที่ ๘ ซึ่งเป็นข้อสุดท้ายคือ สะมาธิสังวัตตะนิกัง เป็นไปเพื่อสมาธิ มีคำอธิบายอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. ลักษณะอริยกันตศีลข้อที่ ๘ สะมาธิสังวัตตะนิกัง เป็นไปเพื่อสมาธิ มีอธิบายว่าเมื่อจะทำหรือจะพูดอะไรใจไม่ห่างจากศีลที่ตนรักษา ประคองใจแต่ปากจะกัดกินหญ้าแต่ตาคอยชำเลืองดูลูกไม้ห่างจากลูกไม้ การใช้สติคอยสอดส่องตรวจตราศีลที่ตนรักษาอยู่เป็นนิตย์ให้จิตตั้งมั่นระลึกลึถึงศีลที่ตนรักษาจึงเป็น สะมาธิสังวัตตะนิกัง คือการรักษาศีลเป็นไปเพื่อสมาธิ ทำให้สงบตั้งมั่นท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ท่านอาจารย์และกระผมปฐนา—วิสัยชนา ลักษณะอริยกัณฑ์ศีล ๘ ประ-
การผ่านไปแล้วทุก ๆ ข้อ แต่มิได้ถามว่า ลักษณะอริยกัณฑ์ศีล หมายความว่าอย่างไร ขอให้
ท่านอาจารย์อธิบายด้วยครับ

อ. คำว่า ลักษณะอริยกัณฑ์ศีล คือศีลที่รักษาอย่างดีที่สุดเหมือนพระอริยเจ้าท่านรักษา ท่านมหา

ส. เป็นศีลอะไร ประเภทไหนครับท่านอาจารย์

อ. ศีล ๕ ศีล ๘ ศีลอุโบสถ ศีล ๑๐ ของสามเณร ศีล ๒๒๗ ของพระภิกษุ ศีลทุก ๆ ประเภท
ที่รักษาเป็นพิเศษเหมือนพระอริยเจ้าท่านรักษา เป็นลักษณะอริยกัณฑ์ศีลทั้งนั้นท่านมหา

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญครับ ถ้าเช่นนั้น ลักษณะอริยกัณฑ์ศีลจะเป็นศีลประเภทใดก็ตาม ผู้รักษา
ต้องพยายามรักษาศีลประเภทนั้น ๆ อย่างดีที่สุดเหมือนพระอริยเจ้าท่านรักษา สรรวมระวางศีลที่
ตนรักษาอย่างดีที่สุดเหมือนพระอริยเจ้าท่านสรรรวมระวาง ให้ศีลที่ตนรักษานั้นเป็นลักษณะอริยกั-
ณฑ์ศีล ศีลที่รักษาอย่างดีที่สุดเหมือนพระอริยเจ้าท่านรักษา ๘ ประการคือ

๑. อะจันตัง	ไม่ขาด (รักษาไม่ให้ศีลขาด)
๒. อะนิตทัง	ไม่ทะเล (รักษาไม่ให้ศีลทะเล)
๓. อะสัพปลัง	ไม่ต่าง (รักษาไม่ให้ศีลต่าง)
๔. อะกัมมัสัง	ไม่พร้อย (รักษาไม่ให้ศีลพร้อย)
๕. ภูชชิสสัง	เป็นไทย (ไม่รักษาศีลให้เป็นทาส)
๖. วิญญูปะสัจฉัง	ท่านผู้รู้สรรพสิ่ง (รักษาศีลแล้วคอยระวางมิให้ถูกติ
เตียน)
๗. อะปะรามาณัฏฐัง	อันมานะทิฏฐิไม่ลุ่มคล่ำ (รักษาศีลแล้วไม่ยกย่องตัว
เองว่าดีกว่าประเสริฐกว่าผู้อื่น ไม่ให้มัจฉาทิฏฐิเห็น
ผิดจากคลองธรรมเข้าครอบงำ)

๘. สมะธิสังวัตตะนิกัง เป็นไปเพื่อสมาธิ (รักษาศีลแล้วพยายามทำใจให้สงบ)

ทั้ง ๘ ประการนี้ใช้ไหมครับท่านอาจารย์ผู้เจริญ ที่เรียกว่ารักษาศีลเป็น ลักษณะอริยกั-
ณฑ์ศีล

อ. ใช้ครับท่านมหา

ส. กระผมขอเรียนถามท่านอาจารย์ต่อไป ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ศีลที่รักษาจะบริสุทธิ์ด้วยอาการ
อย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. ศีลจะบริสุทธิ์ด้วยเหตุ ๒ ประการท่านมหา

ส. อะไรบ้างขอรับท่านอาจารย์

อ. เหตุ ๒ ประการที่ทำให้ศีลบริสุทธิ์นั้นคือ

๑. เห็นโทษที่วิบัติจากศีล

๒. เห็นอานิสงส์แห่งบริบูรณ์ด้วยศีล

ส. ในข้อที่ ๑ ที่ว่าเห็นโทษที่วิบัติจากศีลนั้น หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. การเห็นโทษที่วิบัติจากศีล หมายความว่าให้พิจารณาว่าการล่วงละเมิดศีลแต่ละข้อ ๆ นั้นว่ามี
โทษอย่างไร จะได้เกิด หิริ ความละอายต่อการทำชั่ว เกิดโอตตปปะ ความกลัวต่อผลของการ
กระทำความชั่ว ที่จะได้รับจากการล่วงละเมิดในศีลข้อนั้น ๆ ท่านมหา

ส. โทษของการวิบัติจากศีลตามที่ท่านอาจารย์อธิบาย กระผมรู้สึกตัวเองว่ายังไม่แจ่มแจ้ง ท่าน
อาจารย์จะช่วยอธิบายชี้แจงให้เห็นโทษจริง ๆ ได้ไหมขอรับว่า การล่วงละเมิดศีลมีโทษอย่างไร

อ. ได้ครับท่านมหา

ส. ผู้ล่วง ปาณาติบาต คือฆ่าสัตว์มีโทษอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. ผู้ที่ล่วงปาณาติบาตขาดเมตตาธรรม การฆ่าถ้าฆ่ามนุษย์โทษในปัจจุบันต้องติดคุกติดตะรางหรือ
บางที่ถูกประหารให้ตายตกไปตามกัน ตายแล้วจิตวิญญาณไปบังเกิดในนรก ถ้าฆ่าผู้มีพระคุณ
มีพ่อแม่เป็นต้น เป็นอนันตริยกรรมยิ่งมีโทษมาก สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่าตกอเวจี
มหานรก มีชีวิตอยู่ก็ไม่มีความหมายเพราะไม่มีใครต้องการคบค้าสมาคม บางทีผลของอนันตริย-
กรรมให้ผลในปัจจุบันทันตา ตัวอย่างพระเจ้าอชาตศัตรู ปลงพระชนม์ของพระเจ้า
พิมพิสารพระราชบิดา ผลกรรมให้ผลในปัจจุบัน เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูมีพระราชโอรส พระ
ราชโอรสของพระเจ้าอชาตศัตรูก็ปลงพระชนม์ชีวิตของพระเจ้าอชาตศัตรูเมื่อพระเจ้าอชาตศัตรู
สวรรคตแล้วจิตวิญญาณของพระองค์ก็ไปเสวยผลกรรมในนรกตลอดกาลนาน เพราะผลของ
ปาณาติบาตคือฆ่าสัตว์นำภัยพิบัติมาสู่ตนทั้งปัจจุบันและอนาคต สมเด็จพระบรมศาสดาตรัสว่า

อิระ ตัปปะติ เปจาจะ ตัปปะติ ปาปการี อุกะขัตตะ ตัปปะติ ปาบัง เม
กะตันติ ตัปปะติ ภิชโย ตัปปะติ ทุกคะตัง คะโต

แปลความว่า คนผู้ทำบาปย่อมเดือดร้อน ย่อมเดือดร้อนในโลกนี้ ล่วงไปแล้วก็ย่อมเดือดร้อน
ไปสู่ทุกคติแล้วย่อมเดือดร้อนยิ่งขึ้น นี่แหละครับท่านมหาโทษของปณามาสัตว์ล่วงศีลมีโทษ
ดังนี้

ส. การล่วงศีลปณามาสัตว์ ถ้าหากมนุษย์ผู้มีพระคุณมีโทษหนักแล้วมากตามที่ท่านอาจารย์ยกพระเจ้า
อชาตศัตรูเป็นตัวอย่าง ถ้ามาสัตว์วิจรณานจะไ้รับโทษอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. ^{๕๕} ทงนต้องแล้วแต่เจตนาของผู้มาครับท่านมหา

ส. หมายความว่าอย่างไรขอรับ

อ. หมายความว่าถ้ามีเจตนาแรงกล้า ที่จะ ประหัตประหารชีวิตสัตว์ให้ตายอย่างทุกข์ทรมานผล
กรรมนั้นก็จะทรมานตนเองทั้งปัจจุบันและอนาคตเช่นกัน ท่านมหา

ส. มีใครเป็นตัวอย่างบ้างไหมครับท่านอาจารย์

อ. มีครับท่านมหา

ส. มีใครขอรับท่านอาจารย์

อ. มีนายโคมาตครับท่านมหา

ส. เรื่องนายโคมาตนั้นอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. กิระตั้งได้สดับว่ามีพ่อค้าขายเนื้อโคคนหนึ่งชื่อนายโคมาต มาโคและนำเนื้อโคไปขายเลี้ยงชีวิต
ตัวและครอบครัวเป็นนิตยเสมอมา นายโคมาตคนนั้นตาแก่มีนิสัยประจำตัวอยู่อย่างหนึ่งเวลารับ
อาหารถ้าไม่มีเนื้อโคจะไม่ยอมบริโภคอาหาร ต้องบริโภคเนื้อโคเป็นประจำทุกวัน วันหนึ่ง
หลังจากฆ่าโคแล้วเนื้อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่นายโคมาตจะนำเนื้อโคไปขาย นายโคมาตก็แบ่ง
เนื้อโคไว้ให้ภรรยาส่วนหนึ่ง แล้วนำเนื้อโคไปขายที่ตลาดตั้งเช่นทุกวันมา เวลาเย็นเมื่อขายเนื้อ
โคหมดแล้วก็กลับบ้าน อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาดหมดจดแล้วพอได้เวลาทานอาหารภรรยา
ของนายโคมาตก็จัดสำรับข้าวปลาอาหารและเชิญนายโคมาตสามเีให้ทานอาหารตามหน้าที่ของ
ภรรยาที่พึงปฏิบัติต่อสามี นายโคมาตเมื่อเปิดฝาหม้ออาหารที่จะรับประทานเมื่อไม่เห็นเนื้อโค

ก็ถามภรรยาว่าเนื้อโคไปไหน ภรรยาตอบสามว่า ข้าแต่นายเพื่อนบ้านเขามาขอซื้อเนื้อนน
ไปบอกว่าขายไม่ได้เป็นอาหารประจำสำหรับสามีของข้าพเจ้า เขาก็ไม่พึงหยิบเอาเนื้อไป ทั้ง
ทรัพย์สินไว้ให้ วันนั้นจึงไม่มีเนื้อเหมือนทุก ๆ วัน นายโคมาตเมื่อได้ฟังภรรยาว่าดังนั้นก็พูดว่า
ถ้าอย่างนั้นเราจะไม่รับประทานอาหารละ เมื่อพูดดังนั้นแล้วนายโคมาตก็ถอมัดที่เชือกโคเป็น
ประจำลงไปใต้ถุนบ้าน พอไปถึงก็จับโคตัวหนึ่งงัดปากโคให้อ้าขึ้นแล้วเอามือตึงลิ้นโคตัว
นั้นออกมา ใช้มดตัดที่โคนลิ้นโคตัวนั้นขาดทั้งลิ้นโคตัวนั้นได้รับความทุกข์เวทนาแสนสาหัส
เดินร้องครวญครางกลับไปกลับมาเลื้อยไหลโถมเต็มปาก เมื่อทนความเจ็บปวดไม่ไหวก็ล้มลง
ขาดใจตาย นายโคมาตจะมีน้ำใจสงสารสักเล็กน้อยก็หาไม่ได้ เดินถูลิ้นโคที่ยังติดได้ ย่อมย่อง
ผ่องใสขึ้นเรือนไป ส่งลิ้นโคนนี้ให้ภรรยาบังลิ้นโคพอสูก เมื่อภรรยาปฏิบัติตามที่นายโคมาตสั่ง
แล้วก็เห็น ลิ้นโคเป็นชิ้น ๆ ส่งให้นายโคมาตสามีของตนเพื่อรับประทานต่อไป

ฝ่ายนายโคมาตพอเห็นลิ้นโคความอยากก็บังเกิดขึ้นทันที หยิบลิ้นโคนนั้นจมน้ำจิ้มแล้วใส่
ปากเพื่อจะเคี้ยวให้อร่อยสมความอยาก แต่ท่านมหาเอ๋ยเป็นที่น่าอัศจรรย์พอลิ้นโคชิ้นนั้นถึงลิ้น
ของนายโคมาต ลิ้นของนายโคมาตก็ขาดกระเด็นเหมือนถูกเงื่อนไขด้วยมีดอันคมตกลงในขามข้าว
มีเลื้อยไหลอาบเต็มปากได้รับทุกข์เวทนาอย่างยิ่งเหลือที่จะนำมาบรรยายคลานกลับไปกลับมาอยู่
ในครวันนั้น ผลสุดท้ายทนความเจ็บปวดไม่ไหวก็ล้มลงขาดใจตาย เมื่อตายแล้วจิตวิญญาณก็ไป
บังเกิดในอเวจีมหานรก ท่านมหาผู้เจริญ

๗. น้ำกลั้ว น้ำหวาดเสียว น้ำสยดสยองจริง ๆ เรื่องนายโคมาตที่ท่านอาจารย์เล่ามานั้นเป็นเรื่อง
จริงหรือขอรับ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๘. อ้าวแล้วกันซิท่านมหา เรื่องนายโคมาตนั้นมีในพระไตรปิฎกนะท่านมหา มิใช่ผมยกขึ้นมาว่า
เอาเอง
๙. ขอประทานโทษกระผมมิได้ว่าอะไร กระผมถามเช่นนั้นเพื่อความแน่ใจ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
ตามที่ท่านอาจารย์เล่าเรื่องนายโคมาตมาเป็นความจริงที่มีในพระไตรปิฎก ส่วนในปัจจุบันผล
ของปาณาติบาตที่ทำมีเจตนาอย่างแรงกล้าเหมือนนายโคมาตแล้วกรรมให้ผลทันตา เห็นมี
บ้างไหมขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ
๑๐. มีครับท่านมหา

๓. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ มีใครซื้ออะไร บ้านอยู่ที่ไหน ทำกรรมอะไร และผลของกรรมเป็นอย่างไร

๔. ถ้ามแบบไม่หายใจที่เคยวนะท่านมหา

๕. ขอประทานโทษอีกครั้งขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมตั้งใจมากถ้าในปัจจุบันนี้ผมตัวอย่าง
ให้เห็นจริงท่านชาวพุทธชายหญิงจะได้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็น สัจจะธรรม ทั้งอดีต ทั้ง
ปัจจุบัน ทั้งอนาคต จะได้อบรมจิตใจให้หมดจดสร้างแต่กรรมดีให้บังเกิดมีแก่ตน กระผมขอ
นิมนต์ท่านอาจารย์นำมาบรรยายให้ฟังด้วยขอรับ

๖. ทำทารุณแก่เขาอย่างไร ก็ได้รับผลตอบแทนอย่างนั้น เรื่องมีอยู่ว่าในรัชสมัยของพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ มีครอบครัวหนึ่งเป็นชาวนาเกลือ อำเภอบางละมุง
จังหวัดชลบุรี มีลูกชายหญิงหลายคน คนพี่เป็นชายชื่อคำ นายคำเมื่อโตขึ้นแสวงหาเลี้ยงชีวิต
ในทางรับจ้าง สมัยหนึ่งนายคำกำลังหนุ่มแน่นได้ไปรับจ้างเฝ้าไข้จระเมียดที่เกาะคราม ปรากฏ
ว่ามีผู้ลักขโมยไปจระเมียดเนื่อง ๆ เมื่อนายคำเจอหรือไม่อยู่ นายคำมีความโกรธเคืองมาก
จึงพยายามคอยตักจับอยู่เสมอ ต่อมาในคืนวันหนึ่งนายคำจับได้เป็นเจ๊ก เมื่อนายคำจับได้ทั้งคน
ทั้งของกลางแล้ว นายคำได้เอาเชือกมัดเจ๊กหัวขโมยคนนั้นอย่างแน่นหนาแน่นคง ตีด้วยไม้ฟัน
ด้วยมีด แต่เจ๊กผู้นั้นคงมีอะไรดีดีไม่แตกฟันไม่เข้า นายคำมีโทษะเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจึงไปนำ
หลาวมาสวนตำทวารหนักลักเข้าไป ๆ ผลสุดท้ายเจ๊กหัวขโมยคนนั้นตาย เมื่อตายแล้วนายคำ
นำศพไปฝังมิดชิดอย่างดีจนแน่ใจว่าไม่มีใครรู้ และคงอยู่เป็นปกติตลอดมา

นายคำเป็นชาวพุทธนับถือพระพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อจิตสัทธิธาคความเชื่อความเลื่อมใสใน
พระพุทธศาสนาอยากจะบวชเป็นพระภิกษุ จึงบวชตนในพระพุทธศาสนาอยู่สำนักวัดหนอง
เกตุใหญ่หลายพรรษา ต่อมาได้รับหน้าที่เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดนั้นตลอดชีวิตของท่าน เมื่อ
ท่านจวนมรณภาพ ท่านอาพาธเป็นโรคบิด ในระยะแรกยังพอมีกำลังเดินได้ ไปสั้วที่ฐาน
สำหรับพระแต่สั้วไม่ออกท่านก็กลับบวช ต่อมารู้สึกปวดทรมานท้องเหมือนครั้งแรก ท่านจึง
เดินลงจากกุฏิไปที่ฐานที่เขาจัดทำไว้อีกแห่งหนึ่งอยู่ในหมุดต้นกล้วย ซึ่งบนเรียงรายระเกะระกะ
ทั้งต้นเล็กต้นใหญ่ บางต้นแตกเป็นยอดหน่อแหลมขึ้นมา ท่านสมภารดำก็คงถ่ายไม่ออกอีกเช่น
ครั้งแรก ท่านจึงขยับตัวลุกบนยืนจะกลับบนกุฏิตามเดิม เวลานั้นท่านสมภารดำรู้สึกว่ามีอะไร

ก่อนดำมืดเข้ามาตรงหน้าท่านชวนล้มลงนั่งทับหน่อกล้วยลงไปเต็มแรง เหมือนแรงบาปที่ท่าน
ทำไว้จะให้ผลหน่อกล้วยนั้น^๕ แทะสวนเข้าไปในทวารท่านพอดี ท่านได้รับความเจ็บปวดแสน
สาหัส เมื่อท่าน^๕ ขนวัดแล้วท่าน^๕ ส่งศิษย์วัดไปตัดหน่อกล้วยนั้น^๕ มาไว้ เมื่อมีใครมาเยี่ยมท่าน^๕ ก็ให้
ดูหน่อกล้วยแล้วเล่าอดีตความหลังเมื่อครั้งท่านเป็นฆราวาสให้ฟัง ที่ทำทารุณกรรมแก่เจ้ากบ
ไปตามทัน ผลสุดท้ายท่านทนความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัสไม่ไหวก็มรณภาพไป

เรื่องนายโคฆาตกัฏฐิ เรื่องท่านสมภารดำกัฏฐิ ล้วนมีเจตนาทำบาปอย่างแรงกล้าแล้วบาป
ก็ให้ผลอย่างสยดสยอง เมื่อเราเห็นโทษวิบัติของศีลตั้งนั้นแล้ว จะเกิดความเกรงกลัวผลของบาป
ศีลที่เรารักษาก็จะตั้งใจรักษาด้วยดี เห็นโทษของศีลวิบัติทำให้ศีลบริสุทธิ์ตั้งนทานมหา

- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมได้ฟังคำอธิบายแล้วรู้สึกน่ากลัวมาก และเห็นจริงตามที่ท่าน
อาจารย์อธิบายว่า เห็นโทษของศีลวิบัติแล้วทำให้ศีลบริสุทธิ์ เพราะกลัวบาปกลัวผลของบาป
เรื่องท่านสมภารดำหน่อกล้วยดำทวารท่านอาจารย์ไปทราบมาจากไหนขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ
- อ. เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๑ คณะศิษยานุศิษย์ทำงานพระราชทานเพลิงศพ พระครูสังฆการบูรพาทิศ
อดีตเจ้าคณะอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผมได้รับอาราธนาไปแสดงธรรม และได้รับหนังสือ
แจกมา ๑ เล่ม รู้สึกว่าเป็นหนังสือที่ดีมีประโยชน์แก่ชาวพุทธมากครับท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ขอให้ผ่านเรื่อง^๕ นี้ไปเพราะกระผมฟังแล้วไม่สบายใจ ขอให้ท่านสาธุชน
ทั้งหลายจำไว้เป็นตัวอย่าง จะเป็นเหตุให้ศีลบริสุทธิ์ ท่านอาจารย์ขอรับ เหตุที่ทำให้ศีลบริสุทธิ์
ในข้อที่ ๒ ว่า เห็นอานิสงส์แห่งบริบูรณ์ด้วยศีล เป็นเหตุให้ศีลบริสุทธิ์นั้นหมายความว่าอย่างไร
ขอรับท่านอาจารย์
- อ. หมายความว่าบุคคลใดรักษาศีลให้บริสุทธิ์แล้วย่อมได้อานิสงส์ ๕ ประการคือ

๑. โภกะสัมปะทา	จะถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์
๒. กิตติสัตตโท	จะมีเกียรติคุณพุ่งขจรไป
๓. วิสาระโท	จะมีความเฉลียวฉลาดในที่ประชุม
๔. อะสัมมพโห	จะไม่หลงตาย
๕. สุคะตังคะโต	ตายแล้วจะไปเกิดในสุคติ

อันมนุษย์ชนคนเราทุก ๆ คนนั้น ต้องการมีโรคทรัพย์ให้ได้มาในทางที่ดีที่ชอบไม่หลอกลวง เขาเป็นทรัพย์ที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์เรียก สัมมาอาชีวะคือเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบประกอบด้วย ธรรมจะได้เกิดความชื่นฉ่ำในดวงใจว่าเราไม่ได้โกงใครหลอกลวงใครมาเลี้ยงชีวิต ทุกคน ต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง ทุกคนต้องการมีความแก้วกล้า และกล้าหาญในที่ประชุมชนมี สง่าราศี เป็นที่ชื่นชมยินดีของสังคมทุกชน และทุก ๆ ท่านเมื่อใกล้จะมรณสมัย ก็ต้องการ มีสติระลึกได้ถึงความดีชอบกุศลที่ท่านได้สร้างเมื่อสมัยยังมีชีวิต เมื่อแตกกายทำลายจิตทุกคน ก็ต้องการไปเกิดในสุคติภพที่มีความสุขมีความเจริญด้วยกันทั้งนั้น ท่านมหาผู้เจริญ

ส. สาธุกันเถ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ การพิจารณาให้เห็นอนิสสัยของศีล ๕ ประการเป็นเหตุให้ ศีลบริสุทธิ์ได้จริง เพราะเป็นคำสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัตว์ว่า ทำดีได้ดี แต่กระผม มีข้อข้องใจอยู่ข้อหนึ่งว่า บางคนทีโกง คดในข้อ งอในกระดูก ฉ้อราษฎร์ บังหลวงแต่ ร่ำรวยมหาศาลไม่ต้องรักษาศีล บางคนเป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจ ประพฤติดีปฏิบัติชอบ แต่ยากจนขัดสนหาได้ไม่พอกินไม่พอใช้ชักหน้าไม่ถึงหลัง เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วการรักษาศีลให้ บริสุทธิ์จะถึงพร้อมด้วยโรคทรัพย์อย่างไรท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ท่านมหาผู้เจริญ คนที่ไม่มีหิริความละอายต่อบาป คนไม่มีโอตตปัสสะความเกรงกลัวต่อบาป มักคิดอย่างท่านมหา แต่ท่านมหาอย่าเห็นว่าบาปชนคนบาปนั้นจะมีความสุขที่แท้จริงนะท่าน มหานะ เพราะอะไร เพราะว่าผลของบาปผลของทุจริตผลของของการไม่มีศีล ในกรณีyakกรณีข- สูตรท่านกล่าวโทษไว้ ๕ ประการคือ

๑. ตนเองย่อมติเตียนตนเองได้
๒. ท่านผู้รู้ใคร่ครวญแล้วย่อมติเตียน
๓. เสียเงาะลือไม่ดีย่อมกระฉ่อนไป
๔. ย่อมหลงตาย (คือตายอย่างไม่มีสติ)

๕. เมื่อตายแล้วจิตวิญญูณไปบังเกิดในนรก ทรัพย์สิ้นเงินทองที่มีอยู่หรือที่ได้มา จะได้ มาทางดีหรือทางชั่วก็ตาม ก็ใช้กันชั่วชีวิตนรกท่านนั้น นักปราชญ์ท่านจึงให้ศีลธรรมเป็นเครื่อง เตือนใจไว้ว่า

ถึงจะเป็นเศรษฐีมั่งมีทรัพย์
เมื่อยามดับชีพสลายกลายเป็นผี
อันทรัพย์สิ้นเงินตราบรรดามี
ก็คงที่ทิ้งไว้ไปแต่ตัว
แรกกำเนิดเกิดมาก็ตัวเปล่า
เงินทองของเข้าเกิดมีขึ้นที่หลัง
เปล่าทั้งมาและทิ้งไปไม่จีรัง
ถ้าชีพยังก็เป็นอยู่ผู้ปกครอง

ถ้าทรัพย์ที่ได้มาในทางที่ชั่ว ตัวเราก็ได้ชื่อว่าเป็นคนบาป มีชีวิตอยู่เหมือนคนถูกสาป
ว่าเป็นคนไม่มีศาสนา สมเด็จพระบรมศาสดาทรงติเตียนว่า

อันโศปุต

คนเน่าในคือใจเน่า

คนเรานั่นถ้าใจเสียหรือใจเน่า ท่านจึงถือว่าเป็นคนตายทั้งเป็นเน่าทั้งดิบ

เพราะฉะนั้นใครเขาจะร่ำรวยเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี ด้วยการโกง การกิน การคดในข้อ
การง้อในกระตูก อย่าไปยึดถือคนพวกนี้เป็นอารมณ์ จงเตือนตนด้วยคำคมของนักปราชญ์ท่าน
ให้ข้อคิดไว้อย่างน่าฟังว่า

เห็นเขาชั่วเราอย่ามัวไปมองเขา

ตัวของเราเราต้องมองอย่ามองเฉ

ชั่วผู้^{๖๔} ่อนอย่าพนชนมเท

ควรคนดีและชั่วด้วยตัวเรา

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงตรัสเตือนไว้ว่า

อะกะตัง ทุกกะภูง์ เสยโย

ความชั่วอย่าทำเสียเลยดีกว่า

เพราะการทำความชั่วให้ผลเป็นทุกข์ ทุกข์ทั้งปัจจุบัน ทุกข์ทั้งอนาคต ทุกข์ทั้งโลกนรกโลกหน้า

กะตัญจะ สุกะภูง์ เสยโย

ความดีนั้นแหละทำดีกว่า

เพราะการทำดี ให้ผลเป็นความสุข สุขทั้งปัจจุบัน สุขทั้งอนาคต สุขทั้งโลกนี้สุขทั้งโลกหน้า
จงอุทิศสัจจะใจของตัว รักษาใจของตัว อย่าทำความชั่ว อย่ายินดีในความชั่ว ให้พยายาม
มอง ผลของความดี อานิสงส์ของความดี ถึงจะยากจนขัดสนกตัญญูกัน ก็ให้ทำใจให้ดี
ว่าเราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เป็นบุญลาภอย่างประเสริฐแล้ว มีธรรมของพระ-
ประทีปแก้วรักษาใจ จะได้เป็นคนใจดี ศีลที่รักษาจะได้บริสุทธิ์ เพราะเป็นผลของการเห็นโทษ
ที่วิบัติจากศีล และเห็นอานิสงส์แห่งความบริบูรณ์ด้วยศีล ท่านมหาผู้เจริญ

ส. สาธุกันเถ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เหตุที่ทำให้ศีลบริสุทธิ์ ๒ ประการคือ

๑. เห็นโทษที่วิบัติจากศีล (ศีลวิบัติ)

๒. เห็นอานิสงส์แห่งความบริบูรณ์ด้วยศีล (ศีลสมบัติ)

ตามที่ท่านอาจารย์อธิบายผ่านไปแล้วนั้น กระผมเห็นด้วยและเป็นความจริงทุกประการ ศีล
บริสุทธิ์จึงมีคุณไพศาลสุดพรรณนา ท่านอาจารย์ขอรับ ประโยคที่จะล่องอุโบสถศีลนั้นทั้ง ๘
ประการล่องได้ด้วยอาการอย่างไรขอรับ

อ. ล่องได้ ๒ ประโยค ท่านมหา

ส. อะไรบ้างขอรับท่านอาจารย์

อ. ๑. สาหัตถิกะประโยค

๒. อาณัตติกะประโยค

ส. คำว่า สาหัตถิกะประโยค หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. คำว่า สาหัตถิกะประโยค ท่านแปลว่าเป็นประโยคที่ทำด้วยมือของตนเอง ถ้าจะพูดให้ฟัง
เข้าใจง่ายท่านหมายความว่า อุโบสถศีลที่เรารักษานั้นเราล่องละเมิดด้วยตัวของเราเองเราล่องได้
หมดทั้ง ๘ ข้อ อย่างนี้ท่านเรียกว่า สาหัตถิกะประโยค ท่านมหา

ส. คำว่า อาณัตติกะประโยค หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. คำว่า อาณัตติกะประโยค ท่านแปลไว้ว่า ประโยคที่ทำด้วยการใช้ผู้อื่น ถ้าจะพูดให้ฟัง
เข้าใจง่ายหมายความว่า เราใช้ให้ผู้อื่นล่องศีล ศีลที่เรารักษาก็พลอยล่องคือขาดตามไปด้วย
เมื่อเขาทำตามที่เราใช้ ศีลที่จะขาดเพราะใช้ผู้อื่นที่เรียกว่า อาณัตติกะประโยคนั้น มี ๒ ข้อ
คือ ข้อ ๑ ปาณาติบาตฆ่าสัตว์ ข้อ ๒ อทินนาทานลักของเขา ใน ๒ ข้อนี้ข้อใดข้อหนึ่ง

เรามาสัตว์เองสี่ก็ขาด เราใช้ให้ผู้อื่นฆ่าสัตว์แทนเราสี่เราขาด ข้อ ๒ เราลagnของผู้อื่น
เองสี่เราขาด เราใช้ให้ผู้อื่นลagnแทนเราสี่เราขาด ส่วนในข้ออื่น ๆ ขอยกตัวอย่างใน
อุโบสถศีลข้อ ๖ วิกาลโภชนา ผู้รักษามุโบสถศีลจะบริโภคอาหารเลยเที่ยงวันไปแล้วไม่ได้
อุโบสถศีลที่เรารักษาก็คือ หันที ถ้าเราใช้ให้คนอื่นที่รักษามุโบสถศีลบริโภคอาหารเลยเที่ยงวันไป
แล้วศีลเราไม่ขาด ล่วงศีลเองสี่ขาด ใช้ให้ผู้อื่นล่วงศีล ศีลเราขาดไปด้วย ได้แก่การฆ่าสัตว์
การลagn ๒ ข้อนี้ทำเองก็ใช้ให้ผู้อื่นทำก็ ศีลเราขาดทั้ง ๒ อย่าง ท่านเรียกว่า อาณัติติกะ
ประโยค ท่านมหา

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ สาหัตติกะประโยค และ อาณัติติกะประโยค กระผมสนใจสงสัยและ
เข้าใจแล้ว ท่านอาจารย์ผู้เจริญ บุคคลผู้รักษามุโบสถศีล แล้วล่วงอุโบสถศีลคือ ทำศีลให้ขาด
มีโทษอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. มีโทษ ๒ อย่างครับท่านมหา

ส. ที่ว่ามีโทษ ๒ อย่างนั้น อะไรบ้างขอรับท่านอาจารย์

อ. โทษ ๒ อย่าง ที่ทำศีลให้ขาดเรียกว่าล่วงศีลคือ

๑. โลกวัชชะ มีโทษทางโลก

๒. ปณัตติวัชชะ มีโทษทางผิดศีลอย่างเดียวกับท่านมหา

ส. กระผมรู้สึกว่บางท่านอาจไม่เข้าใจ กระผมขอเรียนถามเพื่อให้ท่านผู้รักษามุโบสถศีลเข้าใจ
ความหมาย เวลารักษามุโบสถศีลจะได้คอยสำรวจระวังมิให้เกิดโทษเหล่านั้น ท่านอาจารย์
ขอรับ คำว่า โลกวัชชะ มีโทษทางโลกนั้นหมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

อ. คำว่า โลกวัชชะ มีโทษทางโลก หมายความว่าศีลข้อใดที่เราล่วงให้ขาดแล้วมีโทษทางฝ่าย
บ้านเมืองอีกด้วยเช่นเรามามนุษย์ ลักขโมยของผู้อื่น ศีลที่รักษาก็คือ ทางโลกผิดกฎหมาย
ต้องได้รับโทษด้วย อย่างนี้ท่านเรียกว่า โลกวัชชะ มีโทษทางโลก ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ผู้รักษามุโบสถศีลแล้วล่วงศีลให้ศีลขาด ที่เป็นโลกวัชชะ เป็นโทษทางโลก
มีข้อด้วยกันขอรับท่านอาจารย์

อ. มี ๕ ข้อครับท่านมหา

ส. ข้อไหนบ้างขอรับท่านอาจารย์

- อ. ๑ ปาณา ๒ อะทินนา ๓ กาเม ๔ มุสา ๕ สุรา ๕ ข้อนเมื่อล่วงเข้าแล้วศีลก็ขาด โทษทางโลกก็ได้รับ ท่านจึงเรียกว่า โลกวัชชะ มีโทษทางโลก ท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ปณณัตติวัชชะ มีโทษเพราะผิดพระบัญญัติ คือผิดศีล ศีลขาดอย่างเดียวทางโลกฝ่ายบ้านเมืองไม่ต้องโทษ หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. ปณณัตติวัชชะ มีโทษเพราะผิดพระบัญญัติ คือผิดศีล ศีลขาดอย่างเดียวทางโลกไม่ต้องโทษได้แก่อุโบสถ ๓ ข้อข้างท้ายคือ ๑. วิกาละ ๒. นัจจะคัมภาลา ๓. อุจจาสะยะนะ ๓ ข้อนเมื่อล่วงเข้าแล้วศีลขาดอย่างเดียว โทษทางโลกคือฝ่ายบ้านเมืองไม่มี เช่นผู้รักษากุโบสถศีลแล้วบริโภคอาหารเลยเที่ยงวันไปศีลขาด แต่ไม่มีโทษทางโลกคือไม่ต้องติดคุกติดตะราง ผู้รักษากุโบสถศีลแล้ว หักทรงดอกไม้ของหอม เครื่องทาเครื่องย้อมเครื่องแต่งต่าง ๆ และดูการเล่นฟ้อนรำ ขับร้องประโคมดนตรี ศีลขาด แต่ไม่ต้องรับโทษเช่นกัน เพียงแต่ศีลขาดอย่างเดียวผู้รักษากุโบสถ นั่ง นอน บนที่นั่งที่นอนสูงใหญ่ ภายในยัดด้วยนุ่นสำลี มีเครื่องปูลาดอนวิจิตรงดงาม ศีลขาดเช่นกัน แต่โทษทางโลกไม่มี อุโบสถศีลข้อที่ ๖—๗—๘ ท่านจึงเรียกว่า ปณณัตติวัชชะ เป็นโทษเพราะผิดศีลหรือศีลขาดอย่างเดียว ทางโลกหรือทางบ้านเมืองไม่ต้องรับโทษอย่างไร
- ส. สาธุกันเถ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ โลกวัชชะ ปณณัตติวัชชะ ท่านอาจารย์อธิบายแจ่มแจ้งดีแล้ว กระผมสนความสงสัย กระผมขอเรียนถามเรื่องอุโบสถศีลต่อไป ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับ การล่วงอุโบสถศีลทั้ง ๘ ข้อนั้น ท่านว่าบางข้อมีเวรบางข้อไม่มีเวร กระผมขอเรียนถามว่า เวรคืออะไรหรือหมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์
- อ. เวร คือการผูกใจที่จะล้างผลาญกัน ทรรสนะทางพระพุทธศาสนา การผูกใจ ที่จะตามจองล้างจองผลาญกันและกันให้ถึงความหายหน้าด้วยประการทั้งปวง ซึ่งเรียกว่าผูกเวร มีความหมายดังนี้ท่านมหาผู้เจริญ
- ส. ขอความกรุณายกตัวอย่างเปรียบเทียบด้วยขอรับ
- อ. ได้ท่านมหา การฆ่าสัตว์ฆ่าคน ฝ่ายที่ถูกประทุษร้ายผูกใจเจ็บ เขาเรียกว่าเวรสนองเวร เช่นเรื่อง กาลยักษิณกับหญิงคนหนึ่ง ครึ่งแรก ยักษิณเป็นเมียหลวงแต่เป็นหมัน ฝ่ายหญิงเป็นเมียน้อย ไม่เป็นหมัน แต่ถูกเมียหลวงริษยา ตั้งครรภคราวไรผสมยาแท้งให้กินทุกครั้ง ครึ่งสุดท้ายเมียน้อยตาย ก่อนตายรู้ตัวว่า เมียหลวงวางยาฆ่าลูก จึงผูกใจเจ็บจองเวรว่า ชาตินี้หน้าขอให้ได้

ฆ่าลูกเมียหลวง แล้วไปเกิดเป็นแมว เมียหลวงตายแล้วไปเกิดเป็นไก่ แมวกินลูกไก่ทุกครั้งที
ออกลูก ครั่งสุดท้ายกินแม่ไก่ด้วย แม่ไก่ผูกใจเจ็บจงเวว่า ชาติหน้าบอกินลูกแมว ตายแล้ว
ไปเกิดเป็นเสือ แมวตายแล้วเกิดเป็นเนื้อ เสือกินลูกเนื้อ—พร้อมทั้งแม่ เนื้อตายเกิดเป็นยักษ์
เสือตายเกิดเป็นหญิง มีสามีมีลูกครั้งไร ยักษ์มีมากิน ครั่งสุดท้ายได้ไปพบพระพุทธเจ้า
ฟังธรรมแล้ว ไม่กิน จึงเลิกผูกเวรกัน

๕. ถึงไม่ผูกเวรแต่กรรมก็ตามให้ผล ยกตัวอย่างพระเจ้าอชาตศัตรู เมื่อปลงพระชนม์พระราชบิดา
คือพระเจ้าพิมพิสารแล้ว แม้พระเจ้าพิมพิสารไม่ทรงผูกเวร เพราะเป็นพระโสดาบัน แต่
ภายหลังพระองค์ก็ถูกพระโอรสปลงพระชนม์เหมือนกัน กระผมไม่สงสัย ขอเรียนถามว่าในอุโบสถ
๘ ประการนั้น ข้อไหนที่ล่วงเข้าแล้วเป็นเวร ข้อไหนที่ล่วงเข้าแล้วไม่เป็นเวร ขอรับท่าน
อาจารย์

อ. ข้อที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, เมื่อล่วงเข้าแล้วเป็นเวร ข้อที่ ๖, ๗, ๘, เมื่อล่วงเข้าแล้วไม่เป็นเวร

๕. เพราะเหตุใดอุโบสถข้อที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, เมื่อล่วงเข้าแล้วจึงเป็นเวรขอรับท่านอาจารย์

อ. เพราะเหตุว่า ข้อ ๑ ฆ่าสัตว์ ข้อ ๒ ลักทรัพย์ ข้อ ๓ ประกอบกรรมอันเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์
ข้อ ๔ พุศฺเตจ ข้อ ๕ ต้มสุราเมรัยเป็นเหตุของความประมาท ทั้ง ๕ ข้อนี้นี้เมื่อล่วงเข้าแล้ว
เบียดเบียนผู้สวดมนต์ให้เป็นทุกข์บ้าง ให้ตายจากชีวิตที่เรารักใคร่บ้าง ทำลายพรหมจรรย์บ้าง
มีความประมาทขาดสติบ้าง ท่านจึงจัดเป็นเวรท่านมหาผู้เจริญ

๕. แล้วเพราะเหตุไรข้อ ๖, ๗, ๘, ล่วงศีลเหมือนกันศีลขาดอย่างเดียวกัน จึงไม่เป็นเวรขอรับ

อ. อุโบสถศีลข้อ ๖ บริโภคอาหารในเวลาวิกาล ข้อ ๗ ทัดทรงดอกไม้ของหอม แต่งตัวด้วยเครื่อง
หาเครื่องหอมเครื่องแต่งต่าง ๆ การเล่น ฟ้อนรำขับร้องประโคมดนตรี ข้อ ๘ นั่งนอนบนที่
นั่งนอนอันสูงใหญ่ ภายในยัดด้วยนุ่นสำลี มีเครื่องปูลาดอนวิจิตรงดงาม ทั้ง ๓ ข้อเป็น
ความเสียส่วนตัวเพียงทำให้อุโบสถศีลขาด มิได้ทำลายใครเบียดเบียนใครให้เป็นทุกข์ที่ก่อให้เกิด
เกิดความเดือดร้อนใจ ต้องผูกอาฆาตพยาบาทตามล้างตามผลาญกันและกัน ท่านจึงจัดว่าไม่เป็น
เวรท่านมหา

๕. สาธุ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ท่านอาจารย์อธิบาย เป็นเวร ไม่เป็นเวร แจ่มแจ้งหมดข้อสงสัย กระผม
ขอขอบพระคุณอย่างสูง กระผมขอเรียนถามข้อสงสัยที่เป็นที่ข้องใจของท่านอุบาสิกอุบาสิกา

ทั่ว ๆ ไปอีกข้อหนึ่ง เรื่องมีอยู่ว่า พวกหนึ่งมีความเห็นว่ารับศีลอุโบสถแล้ว จะรับศีล ๕ ไม่ได้ อีกพวกหนึ่งมีความเห็นว่ารับได้ไม่เห็นจะเสียหายอย่างไรเพราะเป็นศีลเหมือนกัน ท่านอาจารย์มีความเห็นอย่างไร

- อ. เรื่องนถกเถียงกันมานานปี บางคนเมื่อสมาทานอุโบสถศีลแล้ว เมื่อไปในงานกุศลแห่งใดแห่งหนึ่ง^{๔๔} ทางการสมาทานศีล ๕ รับเฉพาะ นะโม ๓ ครั้ง^๕ รับไตรสรณคมน์จบแล้วไม่ยอมรับองค์ศีล บางคนรับหมดทุก ๆ อย่าง^{๔๕} เหมือนกันที่ท่านมหาเถรเพื่อให้หมดความสงสัยสันความกินแหนงแคลงใจในระหว่างท่านผู้รักษาศีล ๒ พวกนี้

เรื่อง^{๔๖} ผมเองก็สงสัยมานานว่าเพราะเหตุไรท่านจึงเป็นเช่นนั้น^๕ ผมจึงเรียนถามท่านพระมหาเถรผู้ทรงคุณความดี ท่านอธิบายให้ฟังว่าไม่อยากอะไร ท่านที่สมาทานอุโบสถศีลแล้ว^{๔๗} รับศีล ๕ ได้ แต่เมื่อพระท่านให้ถึงข้อ ๓ กาเม ให้เราเปลี่ยนรับเป็น อะพรหม ก็หมดเรื่องกันไม่เห็นจะยุ่งยากอะไร ความดีก็ไม่เสียการะวะก็ไม่ขาดเป็นคนฉลาดต่อเหตุการณ์ ท่านอธิบายแล้วผมเห็นจริง เพราะฉะนั้นท่านที่สมาทานอุโบสถศีลแล้ว เมื่อพระให้ศีลถึงข้อ ๓ กาเม ให้เปลี่ยนรับเป็น อะพรหม ไม่เสียหายอย่างไรกลับเป็นคนฉลาดทันเหตุการณ์ตามที่ท่านอธิบาย ท่านมหาผู้เจริญ

- ส. ท่านอุบาสกอุบาสิกาผู้รักษาศีลทั้งหลาย^๕ ขอให้ถือตามที่ท่านอาจารย์อธิบายมาแล้ว^{๕๘} นั้น คืออย่างที่ท่านว่า เป็นคนฉลาดต่อเหตุการณ์เฉพาะหน้าตามที่ท่านอธิบาย ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ขอรับ กระผมขอเรียนถามข้อข้องใจอีกสักข้อหนึ่ง ศีล ๘ กับอุโบสถศีลเป็นศีลอย่างเดียวกัน เพราะเหตุไรจึงเรียกต่างกันท่านอาจารย์ผู้เจริญ

- อ. ท่านมหาผู้เจริญ ศีล ๘ กับอุโบสถศีล ๘ เหมือนกันจริงโดยข้อห้าม แต่ต่างกันโดยคุณสมบัติ ท่านมหา

- ส. ศีล ๘ กับอุโบสถศีล ๘ เหมือนกันโดยข้อห้ามต่างกันโดยคุณสมบัติ

- อ. ครบอย่างนั้นท่านมหา

- ส. หมายความว่าอย่างไรขอรับท่านอาจารย์

- อ. หมายความว่าผู้สมาทานศีล ๘ เมื่อรับแล้วมี^{๕๙} ใจตั้งสัจจะอธิษฐานว่าจะรักษาสมาทาน^{๕๖} เท่านั้นวัน^{๕๗} เท่านั้นแล้วแต่กำลังศรัทธาที่สามารถจะรักษาได้

ส่วนท่านที่รักษาสมาทานอุโบสถศีล ต้องมีความจริงใจที่เรียกว่า สัจจะ ต้องทำให้หนักแน่นมั่นคง เมื่อสมาทานแล้วต้องปฏิบัติตามที่ตั้งสัจจะไว้ว่า ข้าพเจ้าจะรักษาไว้ให้ดี ไม่ให้ขาดไม่ให้ทำลายตลอดวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ณ เวลานั้น ศีล ๘ กับอุโบสถศีล ๘ จึงต่างกันโดยคุณสมบัติ สัจจะอธิฐานการรักษา ตามที่ผมอธิบายมานี้ท่านมหา

- ส. สาธุกันเเต ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมสนใจและเข้าใจความมุ่งหมายของคำว่า ศีล ๘ และอุโบสถศีล ๘ ตามท่านอาจารย์อธิบาย กระผมขอเรียนถามว่า เมื่อผู้เป็นหัวหน้าอาราธนา ศีล ๘ บางท่านมิได้ตั้งใจจะรับศีล ๘ จะปฏิบัติอย่างไร ในการรับศีลนั้นขอรับท่านอาจารย์
- อ. มีวิธีปฏิบัติดังนี้ท่านมหา เมื่อเวลารับศีลเรารู้ตัวเราเองว่ามิได้ตั้งใจจะปฏิบัติตามศีล ๘ เมื่อพระสงฆ์ท่านให้ศีลถึงข้อ ๓ คือ อะพรหมจริยา ให้เปลี่ยนรับเป็น กาเมสุมิฉณาจารา เมื่อพระสงฆ์ให้ศีลถึงวิกาละ หยุดรับคือไม่ต้องรับต่อไป นั่งพนมมือแสดงความเคารพไม่ว่าตามที่พระสงฆ์ท่านให้จนถึงข้อสุดท้ายคือ อจจาสะยะนะมหาสะยะนา ปฏิบัติดังนี้ท่านมหา
- ส. ท่านสาธุชนผู้เจริญทั้งหลาย ขอให้ท่านปฏิบัติตามที่อาตมาภาพทั้ง ๒ อธิบายมานี้ จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในการรับศีล กระผมขอเรียนถามข้อปฏิบัติของท่านอุบาสกอุบาสิกาที่รักษาอุโบสถศีลต่อไป ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เมื่อเวลาเลยเที่ยงวันไปแล้ว ท่านอุบาสกอุบาสิกาที่รักษาอุโบสถศีลดื่มน้ำชากาแฟได้ไหมขอรับ
- อ. ได้ครับท่านมหาแต่ว่าห้ามใส่นมนะ
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เพราะเหตุไรท่านอุบาสกอุบาสิกาที่รักษาอุโบสถศีล เมื่อเลยเวลาเที่ยงวันไปแล้ว ท่านจึงห้ามมิให้ดื่มชากาแฟใส่นม
- อ. เพราะเหตุว่าทำให้อุโบสถศีลที่รักษามาตรับท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เพราะเหตุไรท่านอุบาสกอุบาสิกาที่รักษาอุโบสถศีล ดื่มน้ำชากาแฟใส่นม ศีลจึงขาดขอรับท่านอาจารย์
- อ. เพราะเหตุว่านม ท่านจัดเป็นอาหารชนิดหนึ่ง เมื่อเป็นอาหารเลยเวลาที่ท่านกำหนดไว้แล้วผู้ที่รักษาอุโบสถศีล ศีลจึงขาดท่านมหา
- ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ถ้าท่านอุบาสกอุบาสิกาที่รักษาอุโบสถศีล ดื่มไมโล โอวันตินกับน้ำตาลไม่ใส่นม ศีลจะขาดไหมขอรับ

อ. เพื่อมิต้องให้ท่านมหาถามในเครื่องต้มอื่น ๆ ที่มีอาหารเป็นส่วนผสม โอวัลติน ตามที่บอกส่วนผสมไว้ดังนี้ โอวัลติน เครื่องต้มในรูปอาหารชั้นเยี่ยม เป็นผลสกัดจากข้าวมอลท์ นมสด โกโก้ และไข่ไก่ รวมทั้งวิตามินพิเศษ ถ้าเครื่องต้มชนิดใดมีส่วนผสมดังอธิบายมาแล้วนั้น ผู้รักษาอุโบสถศีลต้มเลยเถียงวันไปแล้ว ศีลขาดทันทีท่านมหา

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้นผู้รักษาอุโบสถศีล เมื่อเลยเถียงวันไปแล้ว ต้มน้ำชากาแฟ ไม่ใส่นม ได้ไข่ใหม่ขอรับท่านอาจารย์

อ. ได้ครับท่านมหา

ส. นอกจากน้ำชากาแฟแล้ว มีอะไรบ้างขอรับท่านอาจารย์ที่เลยเถียงวันไปแล้วผู้รักษาอุโบสถศีลได้ท่านอาจารย์

อ. นอกจาก กาแฟ น้ำชา โกโก้ ไม่ผสมนมต้มได้ และนอกจากนี้ น้ำปานะก็ต้มได้ครับ

ส. น้ำปานะได้แก่น้ำอะไรขอรับท่านอาจารย์

อ. ปานะคือน้ำสำหรับต้ม เป็นน้ำที่คั้นออกจากผลไม้ ในบาลีก้าวไว้ ๘ อย่างคือ

๑. อัมพะปานัง	น้ำมะม่วง
๒. ชัมพุปานัง	น้ำชมพูหรือน้ำหว่า
๓. โจจะปานัง	น้ำกล้วยมีเมล็ด
๔. โมจะปานัง	น้ำกล้วยไม่มีเมล็ด
๕. มะรุกะปานัง	น้ำมะพร้าว
๖. มุททิกะปานัง	น้ำลูกจันทน์หรือจันทน์
๗. สาธุกะปานัง	น้ำเหง้าอุบล
๘. ฆารุสะกะปานัง	น้ำมะพร้าวหรือลูก

ผลไม้เหล่านี้ใช้ผลสุก วิธีทำคือปอกหรือควั่นแต่เนื้อผลไม้เหล่านั้นเอาผิวห่อแล้วบิดผิวให้ตึง ให้น้ำผลไม้เหล่านั้นคายออกจากผิวหรือใช้น้ำเย็นปนก็ได้ เติมน้ำตาลตามความต้องการอย่างนั้นต้มได้ ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ถ้าเอาผลมะตูมต้มกับน้ำตาลทรายหรือน้ำตาลอ้อยแล้วกรองแต่น้ำ ผู้รักษาอุโบสถศีลเลยเถียงวันไปแล้วได้ไหมขอรับท่านอาจารย์

- อ. ถ้าผู้รักษาอุโบสถศีล ตีมนามะตุมตมน์ตาล พอตมกตุมทันทที่ท่านมหา
 ส. อะไรกันท่านอาจารย์ ตีมนามะตุมตมน์ตาลเลยเพียงวันตุมทันทที่ หมายความว่าอย่างไรขอรับ
 อ. หมายความว่าศีลขาดครบท่านมหา
 ส. มะตุมเป็นผลไม้ชนิดหนึ่งเหมือนกัน เพราะเหตุไรจึงตีมันไม่ได้ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ
 อ. มะตุมเป็นมหาผล คำว่ามหาผลผลใหญ่เกินกว่าผลส้มซ่าตีมันไม่ได้ท่านห้ามครบท่านมหา
 ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้น ผลไม้ที่มีผลใหญ่มีส้มโอ สับปะรด ก็ทำน้ำปานะไม่ได้ใช่ไหม
 ขอรับท่านอาจารย์
 อ. ใช่ครบท่านมหา
 ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้นผลไม้ที่เล็กกว่าผลส้มซ่าทำน้ำปานะได้ทุกชนิดใช่ไหมขอรับ
 ท่านอาจารย์
 อ. มิใช่เช่นนั้นท่านมหา พืชหรือผลชนิดใดจัดเข้าในโภชนะเป็นอาหารท่านห้ามไว้มี ๗ อย่าง

๑. สาลิ	ข้าวสาลี
๒. วฬิ	ข้าวเจ้า
๓. ยะโว	ข้าวเหนียว
๔. โคธุม	ข้าวลมาน
๕. กังฆุ	ข้าวฟ่าง
๖. วรรระโก	ลูกเดือย
๗. กุทธะรุสะโก	หญ้ากับแก

ทั้ง ๗ อย่างนี้จะตีมน้ำกรองให้สะอาดอย่างไรไม่ได้ทั้งนั้นเพราะท่านจัดเข้าในจำพวก
 อาหารดังกล่าวแล้วข้างต้น พวกเผือกมันต่าง ๆ ก็ห้ามเพราะจัดเข้าในจำพวกอาหารเช่นกันเมื่อ
 เลยเที่ยงวันไปแล้ว ผู้รักษาอุโบสถจะตีมันโดยวิธีทำอย่างไร ๆ มิได้ทั้งนั้น

- ส. กระผมสนสงสัยและขอขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง ท่านอาจารย์ผู้เจริญขอรับในพรรษา
 ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ นี้ ท่านอาจารย์และกระผมแสดงพระธรรมเทศนาเป็นปจฺฉาวิสัชนา ตลอด
 ไตรมาส ๓ เดือนเต็ม เรื่องการรักษาอุโบสถศีล แนะนำแนวทางอุโบสถปฏิบัติแก่ท่านสาธุชน

พุทธบริษัทจะพึงปฏิบัติตาม กระผมเองมีความชื่นฉ่ำเกิดขึ้นในดวงใจเป็นอย่างมาก ที่มีโอกาส
นำคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคมาประกาศเป็นพุทธบูชา และน้อมนำคำสอนของสมเด็จพระ-
บรมศาสดามาแจกเป็นธรรมทานการกุศล ให้เกิดมงคลแก่ผู้ฟังตามกาลสมัยตามนัยแห่งมงคลสูตร
ว่า การฟังธรรมตามกาลสมัยเป็นมงคลอย่างสูง

อ. ทำท่าจะจบหรืออย่างไรท่านมหา

ส. ยังขอรับท่านอาจารย์ยังไม่จบ เป็นแต่กระผมปรารภถึงธรรมะที่ได้แสดงมาในอุโบสถศีลสถาเป็น
ความงามในเบื้องต้น ที่ท่านสาธุชนจะได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการรักษาอุโบสถศีล เพื่อ
อบรม กาย วาจา ใจ ของตนให้ตั้งงามต่อไปมีความรู้ความเข้าใจในคำว่า อุบาสกอุบาสิกา
และทราบว่า อุบาสกอุบาสิกาเพราะเหตุไรจึงต้องรักษาอุโบสถ คำว่าอุโบสถคืออะไร วิธียุติฐาน
อุโบสถที่บ้านก่อนไปวัดต้องปฏิบัติอย่างไร ก่อนจะเข้าเขตพุทธสถานคือโบสถ์ จะปฏิบัติอย่างไร
เมื่อเข้าสู่อุโบสถแล้วจะต้องสำรวม กาย วาจา ใจ อย่างไร ทราบวิจิตรอุปเท่ห์ที่ถูกต้องตาม
หลักศาสนพิธีเช่นไร นอกจากนั้นยังมีอีกหลายอย่างต่างประเภท ล้วนเป็นกุศลจริยาวัตรพิเศษ
ของการรักษาอุโบสถศีล ที่ท่านอุบาสกอุบาสิกาที่เข้ารักษาอุโบสถศีลใหม่ควรทราบไว้ จะปฏิบัติ
ได้ถูกต้องไม่เกิดความเศร้าหมองในดวงใจ ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมยังมีความสงสัยอีก
ประการหนึ่งขอรับ

อ. สงสัยอะไรท่านมหา

ส. สงสัยว่า ความรู้ในการรักษาอุโบสถศีล หมดเพียงเท่านี้หรือขอรับ

อ. ความรู้ในเรื่องการรักษาอุโบสถศีล มิใช่หมดเพียงเท่านี้ ท่านมหา

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ เรื่องอุโบสถศีลจะเทศน์ปุจฉา-วิสัชนากันต่อไปหรือไม่ขอรับ

อ. ท่านมหา การเทศน์ปุจฉา-วิสัชนา เรื่องอุโบสถศีล ผมคิดว่าจะยุติเพียงเท่านี้

ส. เพราะเหตุไรท่านอาจารย์ จึงจะยุติไม่เทศน์ปุจฉา-วิสัชนา ให้หมดในเรื่องของอุโบสถศีล
ขอรับ

อ. เพราะเหตุว่า จุดมุ่งหมายที่ท่านมหาและผมเทศน์ปุจฉา-วิสัชนา เรื่องอุโบสถศีลนี้เราทั้ง ๒
ตั้งใจไว้ว่าจะให้ท่านพุทธศาสนิกชนผู้นับถือพระพุทธศาสนา ที่เป็นอุบาสกอุบาสิกา รักษาอุโบสถ
ศีลใหม่ในเบื้องต้น ทราบวิธีการต่าง ๆ ในการรักษาอุโบสถศีลหมดความกังวลใจ จะยึดถือเป็น
หลักปฏิบัติได้พอสมควรแล้วท่านมหา

ส. แต่กระผมคิดว่ายังขาดไปอีกข้อหนึ่ง ที่ท่านอุปาสกอุปาสิกาผู้รักษาศิลปะควรทราบไว้จะได้
เกิดความปลื้มใจในการรักษาศิลปะ เกิดศรัทธาความเชื่อ ปสาทะความเลื่อมใส
ในการรักษาศิลปะให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ท่านมหาหมายถึงอะไรที่ว่าผู้รักษาศิลปะควรทราบอีกข้อหนึ่ง ท่านมหา

ส. อานิสงส์การรักษาศิลปะขอรับท่านอาจารย์

อ. อานิสงส์ของการรักษาศิลปะนั้น ถ้าจะอธิบายเป็นข้อ ๆ แล้วมันยวิจิตรพิสดารที่สมเด็จพระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสไว้ โอกาสต่อไปผมจะพยายามรวบรวมนำมาบรรยาย แต่เฉพาะคราวนี้ผม
อธิบายพอสั้น ๆ ถึงอานิสงส์ของการรักษาศิลปะ คือผู้รักษาศิลปะเป็นเหตุให้ได้มนุษย์
สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ท่านมหาผู้เจริญ

ส. ที่ท่านอาจารย์อธิบายว่า ท่านอุปาสกอุปาสิกาผู้รักษาศิลปะเป็นเหตุให้ได้ มนุษย์สมบัติ
สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ท่านอาจารย์อธิบายเอาเองหรือมีหลักฐานที่ไหนมาอ้างอิง

อ. อานิสงส์ของการรักษาศิลปะนั้น ที่ผมว่าเป็นเหตุให้ได้ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพาน
สมบัติ ผมมีได้อธิบายเอาเองตามที่ท่านมหาเข้าใจ มีกล่าวไว้เป็นหลักฐานในท้ายการสำรวจ
ของศีลว่า

ศีลณะ สุกะตัง ยันติ

ศีลที่รักษาเป็นเหตุแห่งสุคติ

ศีลณะ โภคะ สัมปะทา

ศีลที่รักษาเป็นเหตุแห่งโภคทรัพย์

ศีลณะ นิพพุตัง ยันติ

ศีลที่รักษาเป็นเหตุแห่งพระนิพพาน

ตัสมา สิลัง วิโสทะเย

ด้วยเหตุนี้พึงรักษาศีลให้ตถะถิ ดังนี้

ส. ท่านอาจารย์ผู้เจริญ กระผมรู้สึกว่าเป็นคำอธิบายที่ย่อและสั้นเกินไป ขอให้ท่านอาจารย์อธิบาย
ให้เห็นจริงว่า ศีลที่รักษาเป็นเหตุแห่งสุคติได้อย่างไรขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ผมขอถามท่านมหาก่อน ท่านมหาผู้เจริญ คนที่จะอ่านหนังสือออก เขียนหนังสือได้นั้นต้องเรียน
คือหัดเขียนหัดอ่านใช่ไหมท่านมหา

ส. ใช่ขอรับท่านอาจารย์

อ. คนที่จะสู่สุคติโลกสวรรค์นั้นต้องบำเพ็ญบุญคือความดีใช่ไหมท่านมหา

ส. ใช้ขอรับท่านอาจารย์

อ. การรักษาศีล หรือรักษาศีลอุโบสถศีล เป็นบุญ หรือบาป ท่านมหา

ส. เป็นบุญใช้ขอรับท่านอาจารย์

อ. ท่านมหาทราบได้อย่างไรว่า การรักษาศีล หรือการรักษาศีลอุโบสถศีลเป็นบุญ ท่านมหา

ส. ทราบได้ตามที่ท่านกล่าวไว้ ในบุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการคือ

๑. ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน

๒. สীลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

๓. ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

บุญกิริยาวัตถุ ๓ สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญ ๓ ประการนั้น ในข้อที่ ๒ สীลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล จึงทราบได้ตามที่กระผมบรรยายมา ท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. ท่านมหาผู้เจริญ เมื่อคนเราจะไปสู่สุคติด้วยการบำเพ็ญบุญ เหมือนผมยกตัวอย่างเรื่องเรียนหนังสือมาประกอบคำอธิบายให้ท่านมหาฟังว่า คนจะอ่านหนังสือออก เขียนหนังสือได้ มิได้อ่านได้เองเขียนได้เอง ในเบื้องต้นต้องเรียนคือหัดอ่านหัดเขียนฉนั้นใด คนที่ต้องการไปสู่สุคติก็มีใช้ไปได้เองโดยมิต้องทำอะไร จะไปสู่สุคติได้ต้องบำเพ็ญบุญคือความดีนั้นน

ท่านมหาพอจะเข้าใจได้หรือยังว่า การรักษาศีลหรือรักษาศีลอุโบสถศีล เป็นเหตุแห่งสุคติ

ส. เข้าใจได้แล้วขอรับท่านอาจารย์ผู้เจริญ

อ. เมื่อเข้าใจคำว่า ศีล การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย เป็นเหตุแห่งสุคติ ตามพระพุทธภาษิตที่ว่า สีเลนะ สุคะติง ยันติ ในข้อต่อไป สีเลนะ โภคะสัมปะทา ศีลเป็นเหตุให้ถึงพร้อมด้วยโภคะทรัพย์ สีเลนะ นิพพุตัง ยันติ ศีลเป็นเหตุให้ถึงซึ่งพระนิพพาน ก็ไม่น่าจะสงสัยอะไรเมื่อเราเข้าใจว่าสมบัติ ๓ ประการคือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ บังเกิดมีด้วยการบำเพ็ญความดีคือบุญมีศีลเป็นต้น ความสำคัญของศีลจะเห็นได้อย่างเด่นชัดที่เป็นคุณสมบัติให้ความดีอย่างอื่นมีผลมีอานิสงส์มากขึ้น เช่นทานการบริจาคจะมีผลมากต้องเป็นทานของผู้มีศีลสมาธิการอบรมจิตใจให้ตั้งมั่น ก็ต้องเป็นสมาธิของผู้มีศีลอันบริบูรณ์ในเบื้องต้น นิพพานที่ชาวพุทธทุก ๆ คนปรารถนา จะสำเร็จสมความปรารถนา ก็ต้องรักษาศีลให้บริสุทธิ์ก่อนเช่นเดียวกัน สมด้วยคาถาประพันธ์พจนสุภาษิตรับรองไว้ว่า

สัตะปริภาวโต สะมาธิมะหัปปะโล โหติ มะหานิสังโส

สมาธิศีลอันอบรมดีแล้ว ย่อมมีผลใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่

สะมาธิปริภาวตา ปัญญา มะหัปปะละตา โหติ มะหานิสังสา

สมาธิอันปัญญาอบรมดีแล้ว ย่อมมีผลใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่

ปัญญา ปริภาวัตถัง จิตตัง สัมมะเทวะ อาสะเวหิ วิมุจจะติ

จิตอันปัญญาอบรมดีแล้ว ย่อมพ้นจากอาสวะโดยชอบ ท่านหมายถึงพระนิพพาน เมื่อ

กล่าวโดยรวมความแล้ว สมบัติทั้ง ๓ ประการคือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ
 สัลาจารวัตร คือศีลอันรักษาดีแล้วปฏิบัติชอบแล้ว ย่อมเป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้ได้สมบัติทั้ง ๓
 ประการ ตามที่ผมอธิบายมาท่านมหาผู้เจริญ

ส. สุนทรวังโข ประระวาทาจะริโย คุณก่อนท่านอาจารย์ปรวาทผู้เจริญ คำอธิบายของท่านอาจารย์
 ช่างไพเราะจับใจ มีข้ออุปมาอุปมัยให้เห็นจริงดีมาก อาตมาจึงขอฝากท่านสาธุชนคนดีทั้งหลาย
 ที่เป็นอุบาสกอุบาสิกา จงอุตสาห์รักษาศูโอบสถศีลไว้ให้ดี อย่าให้ขาดอย่าให้ทำลายในเวลา
 สมาทาน ตามที่กำหนดไว้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ถ้าพยายามรักษาให้เป็นอริยะอุโอบสถศีลได้ยิ่งเลิศ
 ประเสริฐนัก เพราะจักก่อให้เกิดสมบัติทั้ง ๓ ประการ ทั้งนี้เนื่องจากศีลเป็นมูลฐานเป็นเหตุ
 เป็นเบื้องต้น ของความดีทุกประการ สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ
 จึงทรงสรรเสริญศีลว่าเลิศเป็นเยี่ยมที่สุดในโลก

สัถัง โลเก อะนุตตะรัง

ศีลเป็นเยี่ยมในโลก

ความดีของศีล ความงามของศีล ความสำคัญของศีล อานิสงส์ของศีล มีมากหลายประการ
 สมควรอย่างยิ่งแก่บุคคลทุกชาติทุกชนทุกเพศทุกวัยพึงรักษาศีล

อาตมาภาพขอยกคำกลอนสุภาษิตที่ท่านอาจารย์ปรวาทบรรยายในตอนต้นเป็นอารมณ์บท
 พจนาคาถา มากล่าวสวดชื่นชมความดีศีลอีกครั้งหนึ่งก่อนจะจบพระธรรมเทศนาอุโอบสถศีลเถา โดย
 ปุณณวิสัยชนาว่า

อันสตรีไม่มีศัลกีสันสวย
 บุษด้วยไม่มีศัลกีสันศรี
 บรรพชิตไม่มีศัลกีสันดี
 ข้าราชการศิลป์ไม่มีกัณหมคอาย

เทศนาปริโยสาน ในอวสานกาลเป็นที่สุดยุติลงแห่งพระธรรมเทศนาในอุโบสถศีลสภา
 โดยปจฺฉาวิสัยชนาน^๕ อาตมาภาพทั้งสองขออนอบน้อมอัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยทั้ง ๓ ประการคือ
 คุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ จงบันดาลให้ท่านสาธุชนคนดีทั้งหลายที่ตั้งใจ
 ฟังพระธรรมเทศนาเป็นปจฺฉาวิสัยชนา ทางสถานวิทยุ ๐๗ แห่งจังหวัดจันทบุรีก็ดี ที่ได้อ่าน
 จากหนังสือเล่มนี้ก็ดี ที่จดพิมพ์แจกเป็นธรรมทานการกุศลขอให้ท่านสาธุชนคนดีทั้งหลาย จง
 เจริญด้วยจตุรพิธพรชัยทั้ง ๔ ประการคือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ
 ขอให้ท่านทั้งหลายจงประสบสุขสวัสดิ์พัฒนามงคล สมบูรณ์พูนผลในสิ่งอันพึงปรารถนา ที่ชอบ
 ด้วยธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจงทุกประการ อาตมาภาพทั้งสองรับประทานปจฺฉา
 วิสัยชนามา พอสมควรแก่เวลาลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้ เอวังกัมตวยประการฉะนี้ ฯ

วิธีกรวดน้ำ แบบต่าง ๆ

วิธีการรดน้ำแบบต่าง ๆ

ชาวพุทธผู้นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อประกอบกิจการกุศล ให้พระสวคมนตรี บริจาคทาน รักษาศีล เจริญภาวนา สดับตรับฟังพระธรรมเทศนา อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ท่านถือเป็นความดีที่นิยมอีกประการหนึ่งคือ **การกรวดน้ำ** เพื่อแผ่ส่วนบุญกุศลที่ท่านได้กระทำแล้วนั้นให้แก่บุรพการีชนผู้มีอุปการะแก่ตนมี บิดามารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ วงศาณาญาติสนิทมิตรสหาย หรือแก่สรรพสัตว์ทั้งหลายทั่วไป

อาตมาได้รวบรวมวิธีการรดน้ำแบบต่าง ๆ ทั้งอย่างเก่าและอย่างใหม่ ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ที่ท่านนักปราชญ์ผู้ทรงปัญญาเรียบเรียงไว้ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ท่านสาธุชนสนใจแบบไหน เลือกใช้ตามความปรารถนา

แต่ก่อนที่จะนำวิธีการรดน้ำแบบต่าง ๆ มารวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ อาตมาขออธิบายให้ท่านสาธุชนผู้เข้ารักษาศีลใหม่เบื้องต้นเข้าใจวิธีการกรวดน้ำนั้นท่านปฏิบัติอย่างไร การกรวดน้ำมี ๒ วิธีคือ

๑. กรวดนาทพนดิน

๒. กรวดนาบนเรือน หรือสถานที่มิใช่พื้นดิน

๑. การกรวดนาทพนดินนั้น ท่านสอนให้กรวดลงบนพื้นดินที่สะอาด เมื่อสมัยอาตมายังเด็ก ๆ อยู่ การทำบุญตักบาตรในวันตรุษสงกรานต์ เมื่อทำบุญเรียบร้อยแล้วผู้เฒ่าผู้แก่ป้าตายาย ท่านกรวดน้ำรวมกันเป็นหมู่ ๆ ที่พื้นดินในบริเวณวัด เป็นภาพที่มองเห็นแล้วประทับใจ และหลังจากกรวดน้ำแล้วต่างคนต่างโยนทานกันทั่วไป ด้วยดวงหน้าที่สดชื่นยิ้มแย้มแจ่มใสในทานที่ท่านได้กระทำ ปัจจุบันการโยนทานในวันทำบุญตรุษบางวัดหายไป จะเป็นเพราะอะไรไม่ทราบ ถ้าพ้นอุปสรรค โภราณการโยนทานให้กลับมีชีวิตขึ้นมาใหม่จะมีใช้น้อยเพราะเป็นการรักษาความดีที่บรรพบุรุษของเราได้ทำไว้

๒. การกรวดนาบนเรือน หรือสถานที่มิใช่พื้นดิน ท่านให้หาภาชนะที่สะอาดสมควรรองรับน้ำที่กรวด มีถาด ขัน พาน เป็นต้น เมื่อกรวดน้ำเรียบร้อยแล้ว ท่านให้น้ำนั้นที่กรวดแล้วนั้นไปเทลงบนพื้นดินที่สะอาด ท่านห้ามสาดน้ำที่กรวดแล้วทิ้ง หรือเทน้ำที่กรวดแล้วลงในกระโถน ในภาชนะที่สกปรก พื้นดินที่สกปรก เป็นส่วนมากหลังจากกรวดน้ำแล้วมักจะใช้ให้น้ำไปรด

โคนต้นไม้ ซึ่งความจริงไม่ถูกจุดความมุ่งหมายที่โบราณบัณฑิตนิยม แม้เวลาเทน้ำที่กรวดแล้ว
ลงบนพื้นดินที่สะอาดท่านยังสอนต่อไปว่าให้ค่อย ๆ เทให้เรียบร้อย ท่านอธิบายไว่ว่าน้ำที่กรวดนั้น
ประดุจแทนน้ำใจของตนเอง และเป็นสัจพยานในการทำบุญของตนเองว่าทำด้วยดวงใจใสสะอาด
จริง ๆ ให้แม่พระธรณีเป็นพยาน เสมือนสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ที่พระองค์ยังเป็นพระบรมโพธิ
สัตว์ได้ทรงบำเพ็ญมาแล้วในอดีตชาติ

วิธีการรดน้ำ เริ่มต้นต้องเตรียมน้ำที่สะอาดพอสมควร ใส่คนที่ ใส่ขัน ใส่แก้ว ใส่ขวด
เล็ก อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนาเริ่มด้วย ยะธา.....ก็กรวดน้ำตั้งใจอุทิศส่วนบุญ
เมื่อพระสงฆ์องค์ประธานยะธาจบ องค์ที่สองขึ้น สัพพิโต เทน้ำที่กรวดให้หมดตั้งใจรับพรจาก
พระสงฆ์ต่อไปจนจบ อย่าลืมว่าให้จบภาชนะที่ใส่น้ำกรวดด้วยมือขวามือซ้ายช่วยประคอง หลงน้ำลง
บนพื้นดินหรือภาชนะที่รองรับ ทงนแล้วแต่สถานที่กรวดน้ำ ที่พื้นดินหรือบนบ้าน ถ้าจะกรวดน้ำ
รวมกันเป็นหมู่ มีหัวหน้านำให้ว่าพร้อม ๆ กัน กรวดหลังจากพระสงฆ์ให้พรแล้วก็ได้ จะรอให้
พระสงฆ์กลับวัดก่อน หรือพระสงฆ์ท่านนั่งอยู่ก็ได้ หรือจะนิมนต์ให้ท่านสอนกรวดน้ำก็ได้ ทงน
แล้วแต่ความเหมาะสมที่ควรทำ

การสอนกรวดน้ำรวมหมู่ในเวลามีพุทธบริษัทมาก ๆ หัวหน้าสอนนำให้ว่าเฉพาะคำกรวด
น้ำไม่ต้องใช้น้ำก็ได้ ต่อขึ้น ไปจะได้้นำคำกรวดน้ำแบบต่าง ๆ ทั้งแบบเก่าแบบใหม่ ทั้งภาษาบาลีทั้ง
ภาษาไทย ทั้งร้อยแก้วทั้งร้อยกรอง

คำกรวดน้ำแบบที่ ๑

(คำกรวดน้ำแบบนี้เป็นคำอุทิศแบบสัน เป็นคำกรวดน้ำของพระเจ้าพิมพิสาร)

อิหัง เม ญาตังง โหตุ

ขอบุญจงสำเร็จแก่ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลายเถิด

อิหัง เม ญาตังง โหตุ

ขอบุญจงสำเร็จแก่ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลายเถิด

อิหัง เม ญาตังง โหตุ

ขอบุญจงสำเร็จแก่ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลายเถิด

(ถ้าจะเติมพุทธภาษิตต่อท้ายว่าดังนี้)

สุจิตา โหนตุ ญาตะโย

ขอญาติทั้งหลายจงเป็นสุข ๆ เถิด

คำกรวดน้ำแบบที่ ๒

คำกรวดน้ำแบบที่ ๒ นี้ ท่านประพันธ์เป็นคำกลอนสำนวนไพเราะดีมาก โดยนำภาษาบาลีคำกรวดน้ำแบบที่ ๑ เป็นหลักประกอบ

อิทัง เม ญาตัง โหตุ สุขिता โหนตุ ญาตะโย ข้าพเจ้าตั้งจิตอุทิศผล บุญกุศลส่งไปให้ไพศาล ถึงบิดามารดาครูอาจารย์ ทั้งลูกหลานญาติมิตรสนิทกัน คนที่เคยร่วมรักสมัครใคร่ มีส่วนได้ในกุศลผลของฉนั้น ทั้งเจ้ากรรมนายเวรและเทวัญ ขอให้ท่านได้กุศล ผลน้เเทอญ (ที่ปัดเส้นใต้ไวนั้น) มีบางท่านให้ความเห็นไว้ว่า ยังไม่เคยเป็นคู่รักคู่ใคร่กับใครมาก่อนเลยจึงรู้สึกเป็นใจในคำนี้ ท่านผู้ทรงไว้ซึ่งปัญญาจักใจดี ท่านจึงเปลี่ยนใหม่ จากคำว่า คนที่เคยร่วมรักสมัครใคร่ เปลี่ยนเป็น คนที่เคยร่วมงานการด้วยไรร นอกนั้นเหมือนกัน ท่านผู้เป็นหัวหน้า ถ้าจะนำให้กรวดบทนี้ จะเปลี่ยนใหม่ก็ได้ไม่เสียความไพเราะแต่อย่างไร และเพื่อเป็นความสบายใจของท่านผู้ต้องการความสบายใจในเรื่องนี้ไม่เป็นใจ)

คำกรวดน้ำแบบที่ ๓

อมีนา ปุญญะกัมเมนะ ด้วยบุญแห่งข้า ได้สถับตรับฟัง พระสัทธรรมเทศนา รักษาศีล ทำทาน ทำการกุศลสิ่งใด ๆ ในครั้งนกด ข้าพเจ้าขอแผ่ผล แ่บุญกุศลไปถึงบิดามารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ญาติกาทั้งหลาย สรรพสัตว์ทั้งหลายท่วไปเบื้องบนถึงชนพรหม เบื้องล่างถึงมหาอเวจี ท่านที่ตกทุกข์ ขอให้พ้นจากทุกข์ ท่านที่มีความสุข ขอให้มีความสุข มีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป นิพพานะปัจจะโย โหตุ

คำกรวดน้ำแบบที่ ๔

นำกรวดน้ำแบบที่ ๔ นี้ เป็นคำกรวดน้ำที่ทำได้ออกข้อบุญที่ทำ มีคำกรวดน้ำคล้ายกันกับแบบที่ ๓ ดังนี้

อมีนา ปุญญะกัมเมนะ ข้าพเจ้าขอแผ่ผล แ่บุญกุศล ไปถึงบิดามารดา ญาติกาทั้งหลาย เบื้องบนถึงชนพรหม เบื้องล่างถึงอเวจี ท่านที่ตกทุกข์ ขอให้พ้นจากทุกข์ ท่านที่มีความสุข ขอให้มีความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป นิพพานะปัจจะโย โหตุ

คำกรวดน้ำแบบที่ ๕

คำกรวดน้ำแบบที่ ๕ นี้ เป็นคำประพันธ์ของท่านอาจารย์ พระครูวรพตบริหาร เจ้าอาวาส วัดสิงห์บางกะจะ เป็นคำกลอนที่ไพเราะดีมาก ท่านประพันธ์ไว้ดังนี้

อัมมินา บุญญะกัมเมนะ ข้าขอตั้งจิต อุทิศส่วนบุญ ถึงผู้มีคุณ บิตรมารดา ที่เลี้ยง
ลูกรัก ปกปักรักษา อีกทั้งครูบา อุปัชฌาย์อาจารย์ พร้อมทั้งหมู่ญาติ และมีมิตรอำมาตย์ ร่วมญาติ
บริวาร ผู้ที่รักใคร่ ทราบได้ยาวนาน กุศลผลทาน อุทิศส่งมา ท่านที่ตกทุกข์ ขอให้พ้นจากทุกข์
ท่านที่มีความสุข จงวัฒนา บุญที่อุทิศ ตั้งจิตปรารภนา ส่งถึงนิพพานะ บัณฑิตโย โหตุ

คำกรวดน้ำแบบที่ ๖

คำกรวดน้ำแบบที่ ๖ นี้ ท่านประพันธ์ไว้เป็นคำกลอน มีสำนวนโวหารไพเราะเพราะพริ้ง
สละสลวยดีมาก ในงานบำเพ็ญบุญที่มีพุทธบริษัทมาก ๆ เช่นวันรักษาศุภศศีล หรือจะเป็นการ
บำเพ็ญบุญอย่างใดก็ตาม ที่พอเหมาะพอควรแก่เวลาที่ใช้ได้ หวังให้น้ำใจให้ว่าพร้อม ๆ กัน ท่าน
ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ไว้ไม่ทราบ เมื่อสมัยคุณยายของอาตมายังมีชีวิตอยู่ รู้สึกว่าท่านชอบกรวดน้ำ
บทนี้มาก อาตมาได้ขอจดต่อจากท่านไว้ มีคำกรวดน้ำดังนี้

อัมมินา บุญญะกัมเมนะ อันว่าบุญแห่งข้า ที่ได้สดับตรับฟัง พระสัทธรรมเทศนา
สวดมนต์ภาวนา รักษาศีล ทำทาน การกุศล สิ่งใด ๆ ในวันก็ดี ในเดือนก็ดี ในปีก็ดี
ข้าพเจ้าขอกรวดน้ำ ตั้งความปรารภนา บุญที่ได้ทำ ขอให้เป็นข้าวน้ำ เครื่องทิพย์นานา ทังวามาน-
ทอง เรืองรองโสภา อีกทั้งนางฟ้า พันหนึ่งประมาณ เครื่องทิพย์ทงน ขอให้ถึงชนนี้ ปีตุเรศ
อยู่ยาวนาน แก่ญาติทุกหมู่ ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ พันทุกข้อย่านาน ขอให้ได้วิมานทอง ผุ่งเปรตทั้งหลาย
บรรดาอสุรกาย นรกกทงผอง กุ้งปูปลาหอย ไหล่น้อยเนื่องนอง จงตั้งใจปอง รับเอาส่วนบุญ
สัตว์เล็กสัตว์ใหญ่ จำได้มิได้ ตัวบ้านไซ้ร ได้ทำทารุณ ด้วย กาย วาจา ใจ มากมายกองกูล
รับเอาส่วนบุญ สันเวรกรรมกัน อินสวรพรหมา เทวันครุฑทา นานาคนธรรพ์ ท้าวเวสสุวรรณ
พระจันทร์พระอาทิตย์ พระอังคารเรืองฤทธิ พระพุธเสาร์ พระพฤหัสบดี พระศุกรเรืองศรี
รสมเกล้าเกล้า พระราหูเรืองเดช พระเกตุเทวา พระภูมิพระพาย พระนารายณ์อินทรา พระอุมาเทวี
นางมณีเมขลา พระเพลิงแสงเกล้า พระคงคา พระธรณี พระยายมราช สิริคุตอำมาตย์ ผู้เป็นเจ้าบุญ

รับส่วนบุญข้า ทุกเทวฤๅษี พฤกษเทวดา เจ้าป่าพงพี รับส่วนบุญนี้ ช่วยโมทนา กุศลที่ทำ
จงช่วยแนะนำ เมื่อจะมรณา ใจข้าได้ตั้ง หวังถึงโสดา เป็นเทพบุตร เป็นพระอินทรา บริวาร
นางฟ้า วิมานล้วนทอง ใจข้าหมายปอง มิให้พบคนพาล ขอให้พ้นศาสนา องค์พระศรีอารย์
ได้ตั้งอธิษฐาน นิพพานะปัจจะโย โหตุ

วิธีการวนาแบบที่ ๗

คาถาการวนาน^{๕๕} ของพระเจ้าโลกวิชัย บรมจักรพรรดิพระบรมโพธิสัตว์

ยังกิณฺณิ กุสะลัง กัมมัง

กาเยนะ วาจา มะนะสา

เย สัตตา สัณฺณิโน อตฺถิ

กะตัง ปุณฺณะผละลัง มัยฺหัง

เย ตัง กะตัง สุวิทิตัง

เย จะ ตตฺถะ นะ ชานันฺติ

สัพเพ โลกัมหิ เย สัตตา

มะนุญฺญัง โภชะนัง สัพเพ

กัตตัพพัง กิริยัง มะมะ

คิทะเส สุกะตัง กะตัง

เย จะ สัตตา อะสัณฺณิโน

สัพเพ ภากิ ภะวันตุ เต

ทินนัง ปุณฺณะผละลัง มะยา

เทวา คันตะวา นิเวทะยุง

ชีวันตาหาระเหตุกา

ละภันตุ มะมะ เจตะสา

คำแปล

กิริยาคือ กุศลกรรมอันหนึ่งอันใดที่ข้าพเจ้าพึงทำด้วย กาย วาจา ใจ กิริยาคือ กุศลกรรม
นั้น อันจะเป็นเหตุนำไปให้เกิดในสวรรค์ชั้นไตรทศเทพ ข้าพเจ้าได้กระทำแล้ว ขอเหล่าสัตว์
สัตถุและหาสัตถุผู้มีได้ทั้งหมด ทุกหมู่เหล่า จงเป็นผู้มีส่วนได้รับผลบุญที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว
ขอเหล่าสัตว์ที่รู้ผลบุญอันที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ขอจงเป็นผู้มีส่วนได้รับผลบุญที่ข้าพเจ้าอุทิศให้ใน
บรรดาสรรพสัตว์จำพวกใดไม่รู้ข้าว ถึงบุญที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ขอเทพยดาทั้งหลายจงนำไปบอก
แก่สัตว์จำพวกนั้น ขอสัตว์ทุกหมู่ในชีวลโลก ชึ่งเสพอาหารเป็นเครื่องเลี้ยงชีพ จงได้เสวยโภชนะ
อันพึงใจ ด้วยอำนาจเจตนาที่ข้าพเจ้าอุทิศโดยทั่วกันทุกท่านเทอญ

คำกรวดน้ำแบบที่ ๘

เป็นคำกรวดน้ำ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ทรงพระราช-
นิพนธ์เรียก บัณฑิตทานคาถา มีคำกรวดน้ำดังนี้

บุญญัสสีทานิ กะตัสสะ
เตสฺสญจะ ภากิโน โหนตุ
เย ปิยา คุณะวันตา จะ
ทัญญา เม จาปยะทัญญา วา
สัตตา ตัญญันติ โลกัสมิ
ปัญเจกะจะตุโวการา
ญัตถึ เย บัณฑิตานัมเม
เย จิมัง นัปปะชานันติ
มชา ทินนानะ ปุญญานัง
สัพเพ สัตตา สะทา โหนตุ
เขมปปะทัญจะ บัปปิโนตุ

ยานัญญานิ กะตานิ เม
สัตตานันตาปปะมาณะกา
มัยหัง มาตาปิตาทะโย
อัญญะ มัชฌัตตะเวรีโน
เตภุมมา จะตุโยนิกา
สังสระันตา ภาวาระเว
อะนุโมทันตุ เต สะยัง
เทวา เตสัง นิเวทะยุง
อะนุโมทนะเหตุนา
อะเวรา สุขะขัวิน
เตสาสา สีขณะตัง สุภา

คำแปล

สัตว์ทั้งหลายไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีประมาณ จงเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญ อันข้าพเจ้าทำแล้ว
ณ บัดนี้ด้วย แห่งบุญทั้งหลายอันข้าพเจ้าทำแล้วด้วย เหล่าใดเป็นที่รักและมีคุณ มีมารดาและ
บิดาของข้าพเจ้าเป็นต้น เหล่าที่ข้าพเจ้าเห็นแล้ว หรือแม่ที่ข้าพเจ้าไม่เห็นแล้ว เหล่าอันที่เป็น
ผู้มีอริยสัจ เป็นปานกลางและเป็นผู้มีเวร สัตว์ทั้งหลายตั้งอยู่ในโลก เป็นไปในภูมิสาม เป็นไปใน
กำเนิดสี่ มีขันธห้า มีขันธหนึ่ง มีขันธสี่ ท่องเที่ยวอยู่ในภavn้อย และภavnใหญ่ การให้ส่วนบุญ
ของข้าพเจ้า อันสัตว์ทั้งหลายเหล่าใดรู้แล้ว สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น จงอนุโมทนาเองเถิด ส่วนสัตว์
ทั้งหลายเหล่าใด ยังไม่รู้ซึ่งการให้ส่วนบุญของข้าพเจ้านี้ ขอเทพยดาทั้งหลาย พึงบอกแก่สัตว์

ทั้งหลายเหล่านั้นให้รู้ แล้วอนุโมทนา เพราะเหตุคืออนุโมทนา ซึ่งบุญทั้งหลายอันข้าพเจ้าได้
ให้แล้ว ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงเป็นผู้ไม่มีเวร เป็นผู้ดำรงชีพโดยสุขทุกเมื่อเถิด จงถึงซึ่งบท
อันเกษม คือพระนิพพาน ขอความปรารถนาที่ดั่งใจ ของสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง เหล่านี้จงสำเร็จ
เถิด

คำกรวดน้ำแบบที่ ๙

เป็นคาถากรวดน้ำยาวของเก่า

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ
อาจะริยุปะการา จะ
สุริโย จันทิมา ราชา
พรหมะมารา จะ อินทา จะ
ยะโม มิตตา มะนุสสา จะ
สัพเพ สัตตา สุขี โหนตุ
สุขัญจะ ติวัง เทนตุ
อิมินา ปุญญะกัมเมนะ
จิปปาหัง สุละเภ เจวะ
เย สันตานิ หินา ชัมมา
นัสสันตุ สัพพะทาเยวะ
อุชฺฐจิตตัง สะติปัญญา
มารา ละภันตุ โนกาสัง
พุทธาธิประะวะโร นาโถ
นาโถ บัจเจกะพุทโธ จะ
เตโสตะตะมานุภาเวนะ

อุปัชฌายา คุณุตตะรา
มาตาปิตา จะ ญาตะกา ปียา มะมัง
คุณะวันตา นะราปี จะ
โลกะปาตา จะ เทวะตา
มัจฉัตตา เวริกาปี จะ
ปุญฺญานิ ปะกะตานิ เม
จิปปัง ปาเปละ โว มะตัง
อิมินา อุททิเสนะ จะ
ตัณหุปาทานะเจทะนัง
ยาวะ นิพพานะโต มะมัง
ยัตถะ ชาโต ภะเว ภะเว
สัลเลโข วิริยัมหิโน
กาตุญจะ วิริยสุ เม
ชัมโม นาโถ เวรुकะโม
สังโฆ นาโถคคะโร มะมัง
มาโรกาสัง ละภันตุ มา

ด้วยผลบุญที่ข้าพเจ้ากระทำ^๕ ขอพระอุปชฌาย์ผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ไพศาล อีกทั้ง
 อาจารย์ผู้^๕ ได้สั่งสอนข้าพเจ้ามา ทั้งมารดาบิดาและคณาจารย์^๕ ตลอดจนพระอาทิตย์และพระจันทร์
 และพระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นใหญ่ในเอกเทศแห่งเมทนีดล และนรชนผู้มีคุณงามความดีทั้งหลายทุกถิ่น-
 ฐาน อีกท้าวมหาพรหมกับหมู่มารและท้าวหมันวานเทวราช ทั้งเทพเจ้าผู้รักษารักษาโลกทั้งสี่ทิศ และ
 พญายมราชอีกมวณมิตรสหาย ทั้งผู้ชวนชวายนางตนเป็นกลาง และผู้เป็นศัตรูของข้าพเจ้าทุก ๆ เหล่า
 จงมีความเกษมสุขนิราศภัย ขอบุญที่ข้าพเจ้ากระทำไว้ด้วยไตรทวาร จงบันดาลให้สำเร็จไตรพิชิต^๕
 ถึงความเกษมปราศจากทุกข์ คือพระอมตมหานฤพานโดยพลัน อีกโศกหนึ่งนั้น ด้วยบุญกรรม^๕
 และอุทิศเจตนานี้ ขอให้ข้าพเจ้าบรรลุนั้นทั้งการตัดขาดคณหาอุปาทาน ธรรมอันชั่วช้าในสันดาน
 จงพินาศไปหมด จนตราบเท่าถึงนิพพานสันกาลทุกเมื่อเทียว แม้ข้าพเจ้ายังจะท่องเที่ยวไปเกิดใน
 ภพใด ๆ ก็ขอให้จิตใจตรงดำรงสติปัญญาไวชาญฉลาด ให้มีความเพียรกล้าสามารถขัดเกลากิเลส
 ให้สูญหาย ขอหมู่มารเหล่าร้าย อย่าได้กล่ากลายสบโอกาส เพื่อทำให้ข้าพเจ้าพินาศคลายความเพียร
 ได้ อนึ่งขอพระพุทธรเจ้าผู้เป็นทพอันยิ่งอย่างประเสริฐ พระธรรมเป็นทพอันล้ำเลิศยิ่งประมาณ
 พระปัจเจกพุทธเจ้าเป็นทพอันไพศาล และพระสงฆ์เป็นทพอันอุดมยิ่งประมาณของข้าพเจ้า^๕
 ด้วยอานุภาพอันอุดมดี พิเศษสูงสุดของพระรัตนตรัย ขออย่าให้หมู่มารได้โอกาสทุกเมื่อไปเทอญ ฯ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก

ถนนเทิดตำริห์ กรุงเทพมหานคร โทร. ๘๕๐๒๗๑

พันตรีหญิง ทวี วาสนประเสริฐ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

